

Л'ОГО

Σ

МИСТЕЦТВО НАУКОВОЇ ДУМКИ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ЗА МАТЕРІАЛАМИ МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

ПІДСУМКИ РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ ДУМКИ: 2018

5 ГРУДНЯ 2018 РІК • ІВАНО-ФРАНКІВСЬК, УКРАЇНА

ТОМ 2

ISBN 978-617-7171-80-4

ГРОМАДСЬКА ОРГАНІЗАЦІЯ
«ЄВРОПЕЙСЬКА НАУКОВА ПЛАТФОРМА»
ОО «ЕВРОПЕЙСКАЯ НАУЧНАЯ ПЛАТФОРМА» • NGO «EUROPEAN SCIENTIFIC PLATFORM»

ЛОГОΣ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ЗА МАТЕРІАЛАМИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ПІДСУМКИ РОЗВИТКУ
НАУКОВОЇ ДУМКИ: 2018»**

5 ГРУДНЯ 2018 РІК

ТОМ 2

Івано-Франківськ • Україна

П 62   **Підсумки розвитку наукової думки: 2018:** зб. наук. праць «ΛΟΓΟΣ» з матеріалами міжнар. наук.-практ. конф., м. Івано-Франківськ, 5 грудня, 2018 р. Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа», 2018. Т.2. с. 118.

ISBN 978-617-7171-80-4

Викладено тези доповідей та статті учасників міжнародної науково-практичної конференції «Підсумки розвитку наукової думки: 2018», яка відбулася у місті Івано-Франківськ, 5 грудня 2018 року.

Збірник присвячено для студентів, аспірантів, докторантів, здобувачів, молодих фахівців, викладачів, науковців та інших зацікавлених осіб, а також для широкого кола читачів.

Бібліографічний опис матеріалів конференції зареєстровано в міжнародній наукометричній базі «Google Scholar».

УДК 001 (08)

ЗМІСТ

СЕКЦІЯ 1. ЮРИДИЧНІ НАУКИ

МОЖЛИВІ ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ МІЖНАРОДНОГО
КОНФЛІКТУ ЩОДО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗПОДІЛУ
АНТАРКТИКИ

Каландирець Я.М. 7

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСОБИСТОСТІ
ЗЛОЧИНЦЯ

Пархуць В.Д. 10

«НАДЛЮДИНА» ЯК ОБРАЗ ІДЕАЛЬНОГО ПРАВИТЕЛЯ В
КОНСТЕКСТІ СИСТЕМИ СХІДНОЇ МЕРИТОКРАТІЇ

Подлісняк І.С. 12

НЕДОСКОНАЛІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА
КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Тюлюбаєва К.Д. 18

НЕЗАКОННА ВИРУБКА ЛІСІВ

Войчишина А.О. 20

НОВА РЕДАКЦІЯ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ – «ДОВЕДЕННЯ ДО
САМОГУБСТВА»

Проценко О.А. 22

НОВЕЛИ СТРУКТУРУВАННЯ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО
ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Остапенко Ю.І. 24

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАМІНИ
КРЕДИТОРА У ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ

Іскендерова І.А. кизи 30

ОРГАН СУСПІЛЬНОГО НАГЛЯДУ ЗА АУДИТОРСЬКОЮ
ДІЯЛЬНІСТЮ

Гнатик Н.І., Сливка А.В. 32

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІШАНИХ
ДОГОВОРІВ

Лабик А.Р. 35

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ УМИСНОГО ВБИВСТВА МАТЕР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ Корнієнкова К.М.	37
ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ НЕВИЗНАНИХ ДЕРЖАВ Старенок І.П., Струк Є.О.	39
ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ Зуб О.Ю.	42
ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ В СТАНІ АЛКОГОЛЬНОГО, НАРКОТИЧНОГО ЧИ ТОКСИЧНОГО СП'ЯНІННЯ АБО ПІД ВПЛИВОМ ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ, ЩО ЗНИЖУЮТЬ ЇХ УВАГУ ТА ШВИДКІСТЬ РЕАКЦІЇ Городнича К.В.	45
ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ У НІМЕЧЧИНІ Донець Л.В.	48
ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ Міщинська М.Р.	51
ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕЯКИХ ПРИВІЛЕЙОВАНИХ СКЛАДІВ УМИСНОГО ВБИВСТВА Сисой В.В.	55
ПИТАННЯ ПРИНЦИПУ ВІДКРИТОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО СПРАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ Лактіонова К.О.	57
ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРАВА Глуговська К.М.	59
ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАГОТІВЛІ ДЕРЕВИНИ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ Калантай Т.А.	61
ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ Паламаренко В.О.	64

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВИЙ СУД В РАМКАХ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕСА Масалитина В.С.	67
ПРАВОВЕ ЗАБЕСПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ВОД ВІД ЗАБРУДНЕННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ Лисенко А.А.	69
ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПРАЦІ В УКРАЇНІ Оскерко-Рославлева А.Р.	72
ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ ВИПРОБОВУВАННЯ ТА СТАЖУВАННЯ Єнгаличева В.Н.	75
ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ В СФЕРІ НАДРОКОРИСТУВАННЯ Урсолова А.В.	77
ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ ПРИ ВИРОЩУВАННІ СІЛЬСЬКОГОПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ Свіденко А.О.	79
ПРИНЦИП ЗАКОННОСТІ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ Зуб О.Ю.	82
ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ В УКРАЇНІ НЕЗАДЕКЛАРОВАНОЇ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ Плискач К.Р.	84
ПРИЧИНИ ПІДВИЩЕНОЇ ВІКТИМНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ Трохимець Б.В.	86
ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОЛІТИКИ І МОРАЛІ У ТРАКТАТІ Н. МАКІАВЕЛЛІ «ГОСУДАР» Шулева О.С.	88
ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ Радь В.М.	89
ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ ОБХОДУ ЗАКОНУ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ Черемис А.В.	92

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ Кузьмін А.Р.	94
ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ МІНОРИТАРНИХ АКЦІОНЕРІВ Подлісник І.С.	96
ПРОБЛЕМА ЗЛОВЖИВАННЯ ЦИВІЛЬНИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ Мелконян А.Г.	98
ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО СТАТУСУ Й ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКА СКЛАДАЄ КОМЕРЦІЙНУ ТА БАНКІВСЬКУ ТАЄМНИЦЮ Подлісник І.С.	101
ПРОБЛЕМАТИКА СТ.119 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ Масалітіна В.С.	104
ПРОБЛЕМАТИКА СТВОРЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ В УКРАЇНІ Казанак М.В.	105
ПРОБЛЕМАТИКА ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ НАГОРОДНОЇ ЗБРОЇ Третяк М.В.	107
ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ Гайдай-Горбач М.С.	111
ПРОБЛЕМИ ВІДМЕЖУВАННЯ ХУЛІГАНСТВА ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ Чепіга Д.О.	113
ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ Паславська А.А., Федущко С.С.	115

СЕКЦІЯ 1. ЮРИДИЧНІ НАУКИ

МОЖЛИВІ ПЕРСПЕКТИВИ ПОДОЛАННЯ МІЖНАРОДНОГО КОНФЛІКТУ ЩОДО ТЕРИТОРІАЛЬНОГО РОЗПОДІЛУ АНТАРКТИКИ

Каландирець Ярослав Миколайович

Науковий керівник: канд. ю. наук, доцент Гаркуша А.О.

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Україна

Антарктика – найвіддаленіший на південь континент планети включно з островами, льодовиками та водами, що їх омивають, а також один з унікальних прикладів міжнародного співробітництва в межах окремого регіону. Безкрайні льодові простори в межах її території приховують значні багатства – запаси нафту, газу, близько 80 % прісної води, різноманітні зразки фауни тощо.

Незважаючи на те, що цей регіон є абсолютно непридатним для постійного проживання, з кожним десятиліттям він привертає до себе дедалі більше уваги міжнародної спільноти, виступаючи предметом спорів між певною кількістю розвинених країн. Наразі важко стверджувати, якого результату досягнуть сторони у ході подолання вищезгаданого конфлікту.

Актуальність цього дослідження полягає у покращенні розуміння процесів, пов'язаних з міжнародно-правовим регулюванням статусу Антарктичного регіону, розкритті моделей поведінки держав, що претендують на Антарктику, прогнозуванні можливих варіантів розвитку політики щодо даного регіону.

Питання політики країн, що претендують на полярні регіони, була висвітлена в працях як зарубіжних науковців, наприклад, М. Дж. Петерсона, М. Якобсона, так і вітчизняних дослідників – В. В. Голіцина, С. Терентьєва, А. В. Фененка, Д. А. Широїної та ін. Проте це питання не втрачає актуальності та потребує подальшого дослідження.

Політико-правовою основою для визначення міжнародного статусу Антарктичного регіону є, насамперед, Договір про Антарктику 1959 року, прийнятий у ході Вашингтонської Конференції наступними державами-учасницями: Австралія, Аргентина, Бельгія, Великобританія, Нова Зеландія, Норвегія, СРСР, США, Південно-Африканський Союз, Франція, Чилі і Японія.

Цим документом Антарктика проголошувалась міжнародною територією, а, отже, вона не стала власністю якої-небудь держави. Вищезгадана територія почала характеризуватись ознакою «демілітаризованості» - на континенті і водах, що омивають, заборонялася військова активність (особливо щодо застосування та випробування ядерної зброї, зберігання ядерних відходів, окрім залучення військового персоналу для проведення наукових досліджень в складних умовах). Документ закріплював свободу науково-дослідницької діяльності, згоду сторін щодо обміну інформацією та співробітництва в межах регіону [1].

Сфера дії Договору обмежується просторово-територіальними межами, діючи виключно в районі, розташованому південніше 60-ї паралелі південної

широти. Хоча міжнародним актом накладалася заборона на висування сторонами нових територіальних претензій, участь у договорі не зобов'язувала відмовлятися від раніше заявлених претензій.

Договором були закріплені широкі можливості контролю за дотриманням його положень. Стаття VII, зокрема, передбачала можливість проведення інспекції науково-дослідницьких станцій, повітряних та морських суден в будь-який час будь-якими призначуваними спостерігачами. Сторони Договору взаємозобов'язувались попереджати один одного про здійснювані ними експедиції, науково-дослідницькі станції та устаткування в регіоні, звертаючи особливу увагу і на можливе залучення військового персоналу та озброєння.

У свою чергу, до обсягу національної юрисдикції держав в Антарктиці включається можливість вирішення спорів та притягнення до відповідальності за національним законодавством таких осіб: спостерігачів держав, персоналу наукових станцій та членів експедицій, за умови, якщо вони є громадянами держави, що їх направила до регіону.

Таким чином, у ході проведення конференції було вперше досягнуто компроміс між державами, які вже на той час висували територіальні претензії щодо регіону. Напруженість територіальних суперечок була нівельована, і кожна із зацікавлених країн, побоюючись організованого тиску з боку інших учасників договору, не змогла нав'язувати іншим виключно власні інтереси [2].

Проте, конфлікти між провідними світовими державами не вичерпалися після підписання договору. З огляду на наміри окремих суб'єктів договору провести геологічну розвідку у регіоні у 1988 р. умови договору було розширено Конвенцією з урегулювання освоєння мінеральних ресурсів 1988 р. та Мадридським протоколом 1991 року, якими Антарктику було остаточно проголошено «світовим заповідником, призначеним для миру та науки», заборонивши таким чином будь-яку геолого-розвідувальну діяльність в регіоні до 2041 року [3].

На перший погляд, завдяки цим актам було запроваджено максимально неконфліктну атмосферу щодо територіальних претензій на Антарктику. Проте, з неминучим наближенням терміну спливу заборони окремі претенденти починають виявляти активність.

Наразі можна виокремити наступні завдання міжнародної спільноти щодо Антарктичного регіону:

- Подальше удосконалення міжнародно-правового статусу на компромісній основі;

- Захист екології як на континенті, так і у водах, що омивають.

Незважаючи на укладення низки протоколів щодо охорони навколишнього середовища (Конвенція про збереження антарктичних тюленів 1972 р., Конвенція із збереження антарктичних морських живих ресурсів (АНТКОМ) 1980 р.) [4], окремі країни пропонували запровадити систему «охоронюваних територій(зон)», метою якої є контроль конкретною державою за виконанням вищезгаданих актів в окремому секторі регіону. Проте, у такому випадку у кожної країни з'являється інтерес у огороженні власного регіону від посягань інших країн, що неодмінно позначиться на фактичному поділі Антарктики на зони впливу [5].

Ця пропозиція знайшла подальший розвиток у концепціях створення морських охоронюваних регіонів (МОР). Позитивною стороною такої ідеї є

посилений контроль за промисловим, туристичним судноплавством, економічною діяльністю та іншими чинниками, які мають безпосередній вплив на стан екології в Антарктиці. Проте, все ще залишається негативний аспект існування таких регіонів – можливість заборони доступу інших країн до окремого охоронюваного регіону, навіть у зв'язку із науковою діяльністю [6].

Таким чином, щодо екологічної сторони майбутнього Антарктики перспективним напрямком розвитку виглядає проведення значного об'єму досліджень екосистеми регіону, зонування території та присвоєння контрольно-наглядових повноважень чітко визначеним державам на основі, наприклад, знаходження її антарктичних науково-дослідницьких станцій чи відкриття окремих земель дослідниками цих країн. Не виключається і варіант утворення незалежного контролюючого органу для спостереження за виконанням державами потенційно взятих зобов'язань з охорони навколишнього середовища, або наділенні такими повноваженнями Секретаріату Антарктичного Договору, який було утворено у 2004 році у Буенос-Айресі [7].

Можливе і запозичення досвіду правового режиму Арктики, поділивши територію на рівні за площею «антарктичні сектори», межами яких, відповідно, виступатиме Південний полюс Землі. Відведення окремого сектору певній державі може здійснюватися як за критерієм відкриття окремих територій в межах сектору дослідниками цієї країни, так і за місцезнаходженням науково-дослідницьких станцій, і закріплюватись в нормативно-правових актах національного законодавства.

Щодо вдосконалення міжнародно-правового статусу антарктичного регіону, то найбільш компромісним шляхом розвитку буде перегляд відповідного Мадридського протоколу 1991 року на основі реалій світової геополітичної ситуації, яка сформується на 2030-2040 рр. У випадку, якщо буде досягнута згода щодо його продовження на тих же самих умовах, з врахуванням інтересів усіх можливих сторін, Антарктика збереже свою стабільність правопорядку.

Таким чином, найбільш доцільним кроком для врегулювання майбутнього міжнародно-правового статусу Антарктики є її проголошення в якості території з міжнародним режимом з метою уникнення потенційного поширення національної юрисдикції чи спорів щодо території окремих держав. З огляду на стратегічне розміщення материка, Антарктика повинна і надалі залишатися демілітаризованою та без'ядерною зоною, включаючи і заборону введення військового персоналу в «мирних цілях», з огляду на загрозу прихованого зберігання зброї масового ураження на випадок конфліктів та звернення уваги сторін на мирне вирішення спорів у регіоні. У якості виключення з правил можливо дозволити використання ядерної енергетики в якості джерела постачання електроенергії та тепла на дослідницьких станціях.

З метою збереження екології у регіоні та враховуючи значення Антарктики у формуванні кліматичної ситуації, територія повинна бути оголошена зоною, у якій дозволяється дослідження вірогідних запасів корисних копалин та таке їх видобування, яке на основі висновків наукових досліджень та спільної волі сторін Договору про Антарктику не матиме негативного впливу на екологічний стан планети.

Щодо можливості доступу до території, то зважаючи на розвиток туристичної галузі в Антарктиці, варто залишити чинним режим відкритого доступу до території, проте, встановити обов'язок туристичних організацій завчасно попереджати контролюючий орган, наприклад, Секретаріат Антарктичного Договору, про ключові характеристики поїздки та її можливий вплив на екосистему регіону.

Список використаних джерел:

1. Договір про Антарктику від 1.12.1959 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/995_224.
2. Петерсон М. Дж. Управління замороженим Півднем: створення та розвиток Договору про Антарктику (дослідження з міжнародної політичної економіки) URL: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X9090049W>.
3. Протокол про охорону навколишнього середовища до Договору про Антарктику від 04.10.1991 р. URL: https://www.ats.aq/documents/atcm39/www/atcm39_ww007_r.pdf.
4. Співпраця держав в Арктиці й Антарктиці: проблеми та перспективи. URL: <https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=662037#2>.
5. Sahurie E. J. *The International law of Antarctica*. URL: <https://www.coldregions.org/vufind/Record/180198>.
6. Мохаммад С. А. Міжнародно-правовий режим використання ресурсів Антарктики. URL: http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/3451/%D0%9C%D0%BE%D1%85%D0%B0%D0%BC%D0%BC%D0%B0%D0%B4%20Konf_Kazan_2010-11.pdf?sequence=1&isAllowed=y.
7. Колесникова К.О. Антарктика: Історія освоєння і перспективи міжнародного управління в XXI столітті. *Вісник Московського університету: Міжнародні відносини і міжнародна політика*. 2015. № 4. с. 182.

МОРАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ОСОБИСТОСТІ ЗЛОЧИНЦЯ

Пархуць Владислав Дмитрович

*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна*

Узагальнення і систематизація властивостей та якостей особи є важливим аспектом дослідження проблеми особи злочинця.

Вивчення злочинної поведінки грабіжника та її джерел необхідно здійснювати на трьох рівнях - загальному, особливому і одиничному. При вивченні поведінки на загальному (на рівні злочинності взагалі) і особливому рівнях (на рівні окремих видів, груп злочинів) у спеціальній літературі виділяють криміногенні чинники (детермінанти, обставини), а на рівні одиничному, чому відповідають конкретні злочинні діяння окремих людей, - причинно-наслідкові комплекси.

Дослідженню окремих аспектів вказаної проблематики присвятили свої праці вітчизняні та закордонні вчені: Даньшин І. Н., Лопушанський Ф. А.,

Кузнецова Н. Ф., Макашвили В. Г., Петров В. В., Ведерников Н. Т., Зуйков Г. Г. та інші дослідники.

На загальному рівні грабежі зумовлюються тими ж криміногенними чинниками, що й більшість інших видів злочинів, і передусім злочинів корисливої і корисливо-насиленої спрямованості. Інтерес становить аналіз детермінації грабежів взагалі і причинно-наслідкових комплексів на рівні конкретних злочинних діянь.

Під причиною конкретного злочину в причинно-наслідковому комплексі розуміється взаємодія суб'єктивного й об'єктивного елементів, відповідно до представлених негативними морально-психологічними якостями особистості, сформованими в процесі певного тривалого впливу, несприятливих умов її морального формування або протягом відносно незначного проміжку часу вже в дорослому віці при відносно сприятливих умовах формування в дитячому і підлітковому віці, і зовнішнім середовищем, що продовжує розвиток, зміцнення цих негативних особистих якостей.

Зовнішнє середовище, яке складає об'єктивний елемент причини злочинних діянь – це сукупність життєвих обставин, в яких опинилася і певний час перебувала конкретна особа. Дані обставини спричинили вплив на особистість зазначеної особи, і виробили в ній певні негативні або позитивні психологічні якості.

Складна життєва ситуація не обов'язково є передумовою для вчинення особою злочину. Проте деякі сторони життя людини можуть укорінити в її свідомості ідею правильності ігнорування соціальних і правових норм, ненависть або озлобленість по відношенню до осіб, що живуть на її думку краще, ідею того, що представники органів влади і сама влада – вороги, що і провокує антисоціальну поведінку особи. Чинниками, що формують подібні прояви, є проживання у неблагополучних з соціально-економічної точки зору умовах, потрапляння особи під потужний вплив осіб з антигромадською налаштованістю, небажання докладати зусиль, щоб залишитися в рамках побутового добробуту.

Таким чином, кожне конкретне злочинне діяння викликається не однією певною обставиною, а їх сукупністю - як об'єктивних, так і суб'єктивних.

Загальні причини грабежів полягають у економічних проблемах суспільства (занепад промислово-виробничої сфери, яка завжди надавала левову частку робочих місць, безробіття внаслідок декадансу ринкової системи, майнове розшарування суспільства, відсутність реальних механізмів економічного підтримки економічно незахищених верств населення тощо), у суцільному падінні соціально-культурної та духовної сфер (правовий нігілізм, деформація правосвідомості, відсутність бажання отримувати освіту, спотворення сприйняття релігії), у загальному напруженому кримінальному стані в країні та інших явищах.

Отже, безпосередні причини вчинення особою грабежів можуть бути представлені декількома групами. Одна з груп - це морально-психологічні причини, що містять антисуспільні погляди і звички винних, які відбиваються у безвідповідальному ставленні до недоторканості майна і, головне, до життя і здоров'я іншої людини.

Так, антисуспільні погляди знаходять прояв, передусім, у користолюбстві, поєднаному з агресивністю.

Сьогодні все частіше спостерігається так званий «соціальний паразитизм», що виражається у бажанні все більшої кількості і в основному молодих людей, отримувати все краще, не докладаючи при цьому зусиль. Завжди існували й існуватимуть особи, які вважають нормою жити за чийсь рахунок.

Економічний розвиток має результатом появу все ширшого розмаїття матеріальних благ, пропонуючи нові варіанти, тоді як попередні ще можуть слугувати. Гостре майнове розшарування демонструє чітко добру забезпеченість, чим провокує заздрість в менш забезпечених осіб.

Частіше подібна озлобленість притаманна підліткам, в яких взагалі підвищене відчуття несправедливості.

Частково зрозумілою є озлобленість малозабезпечених верств по відношенню до заможних, проте, як не парадоксально, грабежі вчиняють не тільки особи, що проживають в неблагополучних умовах.

Не рідко діти фінансово успішних батьків, отримавши в родині все необхідне й більше, йдуть на вчинення грабежу заради задоволення вже своїх патологічних забаганок, які батьки забезпечувати відмовилися або просто для отримання адреналіну.

Доцільно визначити, що безпосередньою причиною грабежів є також деформація дозвольно-побутових інтересів, звичок, потреб, що відбивається в прагненні до пияцтва, наркотиків, азартних ігор (тією чи іншою мірою ця причина фігурує майже в усіх випадках вчинення грабежів). Потреба в алкоголі і наркотиках входить до числа рівнозначних криміногенних мотивів і навіть лідирує серед них. Грабіж, власне, і вчинюється в багатьох випадках заради придбання спиртних напоїв.

«НАДЛЮДИНА» ЯК ОБРАЗ ІДЕАЛЬНОГО ПРАВИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ СИСТЕМИ СХІДНОЇ МЕРИТОКРАТІЇ

Подлісник Іван Сергійович

*Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Україна*

У 1883 р. в філософській притці «Так говорив Заратустра. Книга для всіх і ні для кого» Ніцше вперше вживає термін «Übermensch», який перекладається як «Надлюдина», і саме з цього моменту ідея надлюдини входить в широкий філософський та загальнокультурний дискурс, викликаючи жвавий відгук й велику рецепцію. Надлюдина, в розумінні Ніцше, є метою і результатом нового еволюційного витка розвитку людського виду. Він стає третім, вищим ступенем в ряду: мавпа-людина-надлюдина [1, с. 8–9]. Відповідно, важливо зрозуміти, що собою являє надлюдина, як більш досконалий, з точки зору німецького мислителя, людський тип.

Ніцшеанська надлюдина – це, перш за все, аксіологічно нова людина: Ніцше практично нічого не говорить про новий фізіологічний вимір надлюдини, наприклад, фізичну силу, інші здібності. Надлюдина, за Ніцше, народжується з усвідомленого занепаду колишньої культури і з розвінчаних цінностей

минулого людини. Як наслідок, первинною змістовою підставою надлюдини є нігілізм: вона, з одного боку, народжується з тотального аксіологічного нігілізму, з іншого – веде жорстоку боротьбу з нігілізмом.

Це пов'язано з тим, що поняття «нігілізм» у Ніцше має прямо протилежні семантичні конотації залежно від контексту вживання: «нігілізм сили» і «нігілізм слабкості». «Нігілізм сили» є заперечення метафізики, абсолютної моралі, релігії і всієї області ідеально потойбічного. Він є обов'язковим етапом і зачином до досягнення надлюдського стану. «Нігілізм слабкості» є заперечення цього світу і піднесення потойбічного - ідеального.

Усвідомлення й прийняття «смерті Бога» підводить ризику під людиною колишньої формаційної лінії. Ніцше залишає людину наодинці з цим світом, позбавленим метафізичних підстав, цінностей і орієнтирів. Надлюдина – це людина мисляча і активна після смерті (вбивства) Бога, яка подолала у собі «нігілізм слабкості». Над ним немає тепер ніякої «вищої інстанції» [2, с. 135], наскільки Бог взагалі можливий, надлюдина сама стає Богом. Вона, вважає мислитель, поширює на себе всі «атрибути, які раніше ми приписували Богу» [2, с. 136], тобто надлюдина сама стає творцем світу, в якому вона живе, творцем нових вищих цінностей. Феномен надлюдини приходить в цей простір на зміну Богу і тим самим привносить в культуру нову систему ціннісних координат.

Діоністична тенденція стає обов'язковим атрибутом надлюдського стану. Ф. Юнгер відзначав, що «надлюдина – це діонісійська людина» [3, с. 65–66]. Однак ми б не стали так однозначно ставити знак рівності між людиною діонісійською і надлюдиною. Зовні діонісійське залишається все тим же уособленням буйства ірраціональної п'яної енергетики, сприяє зростанню життєвої активності людини. Однак тепер філософ чіткіше робить акцент на його фізіологічних підставах.

Іншим змістовним складником ніцшеанського концепту надлюдини, через яку відбувається експлікація його сутнісних характеристик, є поняття «воля до влади». «Воля до влади» як філософське поняття в роботах Ніцше має вельми різноманітне смислове тлумачення. Наприклад, вона виявляється в тотожних «волі до істини», «волі до рівності», а також може бути чесною, «примітивної форми афекту» і головним «інстинктом свободи».

Отже, з усього різноманіття семантичних заступників волі до влади, однозначно можна стверджувати, що, в розумінні німецького мислителя, воля до влади – це прагнення (бажання) до сили, могутності, - і ще раз могутності. І не просто до одномоментного її досягнення, воля динамічна, вона знаходиться в постійному русі, яке розвивається в векторі зростання. Сам процес досягнення влади не може бути завершений, воля до влади одночасно є і метою, і перманентним процесом.

Філософські концепти – це і благородство, яке ніколи не виникає на порожньому місці. Вони є відповіддю на вперше поставлену чи інакше розглянуту проблему, яку не видається можливим осмислити наявними до того часу засобами. Основна проблема, яка під різними кутами досліджується чи не на кожному рядку ніцшеанських текстів, – це проблема нігілізму. На найбільш фундаментальному рівні нігілізм тлумачиться Ніцше як вихідна інстанція заперечення і реактивізація. Справа про нігілізм розбирається і в опозиції благородний/низький (вульгарний), так само як і в

інших ключових діхотоміях філософа: мораль панів/мораль рабів, великий/посередній, людина/надлюдина, вільний розум/зв'язаний розум, Рим/Іудея, язичництво/християнство.

Пронизана нігілістичними імпульсами культура природним чином породжувала занепадницькі людські типи. Отже, Ніцше знадобилися антропологічні концепти, які могли б зримо і контрастно втілити протилежний ідеал, етичні імплікації його вчення. Найважливішими з них є надлюдина, велика людина, вільний розум, благородна людина. Кожен грає в ніцшевській переоцінці цінностей своєї ролі, – істотну і незамінну, – і нерозривно пов'язаний з усіма іншими.

Очевидно, що Ніцше, що пов'язує нігілізм з хворобливою трансформацією істоти життя, зводить всю свою етику і її провідні фігури до цього фатально замутненого витоку. Його ім'я у всіх на вустах: воля до влади. На слухне міркування Хайдеггера, що влада є не якоюсь позапокладеністю і певною метою, до якої прагне воля, що можна також прагнути до задоволення, наживи, щастя, спокою або до чого-небудь ще, а й роз'яснення суті самої волі [4, с. 332]. Воля до влади як основна риса сущого, в тому числі неживої матерії, строго кажучи, взагалі нічого не воліє. Будь-яке воління метафізичне, первинно воля до влади – це тільки фігура мови, неминучий антропоморфізм, який привносить оманливі телеологічні конотації вибору, рішення або вихідної мети. Воля до влади – метафора для експансивної сили, яка, пануючи, здійснює себе завжди до останніх доступних їй меж і часом виступає в формі усвідомленого воління у людини.

У сучасній політико-економічній системі жодна з країн більше не відображає практичну імплементацію ідей ніцшеанської філософії так, як Сингапур, Південна Корея, Японія. Країни, у яких фактично соціальна демократія замінена лібералізмом, як прийнятнішою моделлю для цього регіону, зважаючи на особливості ментальності їх мешканців.

Теоретична і практична актуальність дослідження взаємозалежності економічного розвитку і державного управління передбачає аналіз нових явищ, які відображають сучасні тенденції суспільного розвитку. Однією з них можна вважати східну альтернативу західним традиціям управління суспільством в XXI ст. Так, у 1992 році американський політолог Ф. Фукуяма в своїй відомій книзі [5, с. 464] проголосив перемогу ліберальної демократії над ідеологічними суперниками як кінець історії, оскільки її ідеал є політичним режимом, якого бажала б кожна раціональна особистість. Однак період ейфорії, що пішов за розвалом Радянського Союзу і занепадом ідей комунізму, закінчився, як тільки виявилися всі складнощі застосування ліберальних практик в країнах, що розвиваються, особливо в соціально-економічній сфері.

У той же час серйозний виклик ліберальній демократії виник і в східноазійському регіоні. Протидія поширенню західних цінностей виявилася, насамперед, у сфері ідеології: відстоюючи «азіатські цінності», деякі політичні лідери Сходу виступили проти нав'язування Азії західного бачення демократії і прав людини. Якісною особливістю східної культури, на їхню думку, є вияв більшої уваги до сімейної та соціальної гармонії в суспільстві. Як висловився колишній прем'єр-міністр Сингапуру Лі Куан Ю, азіати «майже не сумніваються в тому, що суспільство, де його інтереси переважають над

інтересами індивідуалістичними, влаштовує їх значно більше, ніж американський індивідуалізм» [6].

Південно-Східна Азія, як і західні країни, є надзвичайно великою і неоднорідною територією. Припущення, що Азія володіє якоюсь унікальною культурною сутністю, яка фундаментально відрізняється від західної і внаслідок цього стикається з принципово іншими проблемами, щонайменше неочевидне. Деякі азіатські політики, наприклад, колишній президент Південної Кореї Кім Де Джун, ставили під сумнів висловлену Лі Куан Ю ідею «азіатських цінностей» і заявляли, що політичні цінності та практики ліберальної демократії є універсальними і, більш того, підходять азіатським країнам. Дебати азіатських лідерів прикували до себе увагу міжнародної громадськості в першу чергу тому, що диспутанти управляли такими країнами, які звіт ООН з людського розвитку охарактеризував як «найбільш стійке і широке поширене диво промислового розвитку в XX ст., а можливо, і у всій історії людства» [7].

Дійсно, в 1980-і рр. перед урядами держав в обох півкулях Землі стояла проблема подолання наслідків глобальної нафтової кризи попереднього десятиліття. У державах азіатського регіону почалися широкомасштабні соціально-економічні реформи, спрямовані на зміцнення ринкового характеру економіки і насичення внутрішніх ринків. У Сінгапурі також відбувалася загальна лібералізація економіки, зниження податкового навантаження, проводився комплекс заходів для залучення інвесторів, велася жорстка боротьба з корупцією, насаджувався принцип верховенства закону і рівності перед законом усіх, включаючи вищих чиновників та їхніх родичів [8, с. 576]. Таким чином, в процесі вирішенні практичних економічних проблем політики азіатських країн керувалися універсальними ліберальними ринковими принципами, і, здавалося б, цінності тут ні до чого. Насправді було б невеликим перебільшенням сказати, що «азіатські цінності» були, по суті, «сінгапурськими цінностями», які всього лише інтерпретувалися лідерами цієї держави в особливий спосіб.

Сінгапур є першою і поки єдиною в світі країною, офіційні особи якої проголосили свій режим політичною меритократією, - тобто «владою достойних»; «владою найздібніших»; «владою обдарованих і працелюбних». Унікальність цього казусу закономірно привертає увагу політичних і економічних дослідників. В межах розвитку політичної теорії слід особливу увагу приділити інноваційному внеску Сінгапуру. Його офіційний дискурс має особливу теоретичну і практичну значимість не стільки через те, що він ставить під сумнів універсальність прав людини, скільки через те, що в ньому виникають питання щодо універсальності самої ліберальної демократії.

Сінгапурські лідери заперечують дихотомію між «хорошим» демократичним і «поганим» авторитарним режимами. Правильніше буде сказати, що вони розглядають меритократію як концепт, найкращим чином характеризує політичну систему Сінгапуру. З огляду на невелике населення Сінгапуру і обмеженість ресурсної бази, робиться висновок, що країною повинні керувати люди, що володіють видатними талантами і найкращими характеристиками, які відбиралися б згідно їхніх заслуг.

Найкраще цю ситуацію описує сам Лі Куан Ю: «Сінгапур – це суспільство, засноване на зусиллях і заслугах, а не на багатстві або привілеях, отриманих

від народження. Еліти забезпечують напрямок, планування і контроль над використанням можливостей держави в інтересах народу [...]. Ця група використовує наші обмежені ресурси таким чином, що вони зможуть стати тим каталізатором в нашому суспільстві, який зможе забезпечити підтримку в Сінгапурі соціальної організації, яка дозволяє нам, не володіючи практично ніякими природними ресурсами, забезпечувати другий за висотою рівень життя в Азії. Основний тягар поточного планування і реалізації державних проєктів лягає на плечі 300 ключових особистостей. Ці люди походять із сімей середнього і бідного класу. Вони походять з різних мовних груп. Сінгапур – це меритократія. І ці люди прийшли до влади завдяки їх особливим заслугам, важкій роботі і високій продуктивності» [9, с. 315].

У розумінні сучасної науки, основна ідея політичної меритократії полягає в тому, що кожна людина повинна мати рівні можливості здобути освіту і взяти участь в політичній діяльності, але не кожен виявить рівну здатність підходити до прийняття політичних рішень з усією відповідальністю. З цього випливає, що в рамках цієї теоретичної парадигми одним з провідних напрямків державної політики є пошук і відбір людей з видатними здібностями, а також створення для них умов максимально ефективного служіння своїй державі. Суспільство Сінгапуру заслужено вважається елітістським, в ньому сильно відчувається політична нерівність, що компенсується рівністю економічним і значними успіхами в розвитку економіки і в державному управлінні. Досвід Сінгапуру свідчить, що якщо лідери добре справляються зі своїми обов'язками, то і народ, незважаючи ні на що, в основній своїй масі піде за ними.

Політична система Сінгапуру розроблена таким чином, що вона займається не тільки відбором здатних, гуманних лідерів, які керуються конфуціанськими цінностями. Вона також спирається на такі вельми суперечливі заходи, як жорстко контрольовані ЗМІ, суворі обмеження на свободу зібрань, рішуча боротьба з представниками політичної опозиції. Таким чином, в очах багатьох зарубіжних спостерігачів (особливо в західному світі) політична система Сінгапуру все одно постає як (поганий) авторитаризм, нехай навіть вона і є більш «м'якою» формою авторитаризму в порівнянні з режимами на кшталт Північної Кореї.

Більш того, політичний дискурс самого уряду говорить про те, що політична меритократія не повинна бути універсальним політичним ідеалом: необхідність відбирати і просувати політичні таланти найгостріше відчувається в невеликих містах-державах без багатих природних ресурсів і, що навіть важливіше, в містах-державах, де вкрай обмежений запас цих талантів. Внаслідок цього постає питання про доцільність самого обговорення змісту цього ідеалу, який розглядається тільки в межах застосування його до вельми специфічного міста-держави. Проте, судячи з вчинків політичних лідерів Сінгапуру, можна з певністю заявити, що вони вірять в те, що політична меритократія може і навіть повинна впливати на політичні реформи в інших країнах, особливо в тих, де присутня конфуціанська спадщина.

Безумовно, сінгапурські політичні цінності та інститути не можуть миттєво бути перенесені в таку велику країну, як Китай, проте деякі аспекти політичної системи Сінгапуру цілком можна застосувати за кордоном. Починаючи з Ден

Сяопіна й аж до Сі Цзіньпіна, китайські лідери постійно підкреслювали необхідність вивчення різних аспектів сингапурської моделі управління. Частково натхненні «сингапурською моделлю», політична система Китаю за останні двадцять років стала більш меритократичною. Заперечуючи авторитарні характеристики китайської політичної системи, такі видатні сучасні сингапурські теоретики, як Хон Сяо і Шинья Лі, який доводить, що китайські виробники мають бути зібрані у всеохоплюючу систему відбору й просування політичних талантів [10, с. 340–362].

Відсутність інтересу до меритократії було б виправдано наявністю консенсусу відносно того, яка ліберальна демократія є кращою політичною системою (або, як мінімум, найгіршою, як сказав свого часу У. Черчилль). Навпаки, без сумнівів все додається: «управлінські кризи» в західних демократіях, викликані безпрецедентною глобалізацією рухів людей, товарів, послуг і капіталів, очевидні і вивчаються експертами. Економічні інтереси, вносячи диспропорції в політичний процес, особливо в американський політичний системі, яка іноді описується, й можливо, не так вже й несправедливо, як «один долар – один голос», ніж «одна людина – один голос».

Політичні теоретики піднімають питання відносно виборчої системи як такої. З одного боку, проблема полягає в тому, що виборці часто здійснюють свій вибір, виходячи з особистих матеріальних інтересів, незамислюючись про майбутні покоління, на яких позначатимуться результати поточної політики держави. Тим не менш, тривожним є той факт, що виборці часто не в змозі сформулювати власні уподобання, – так, спираючись на широке емпіричне дослідження, американський економіст Б. Кеплан показав, що виборці часто поводять себе ірраціонально, запропонувавши в якості рішення проведення спеціального тестування виборців на компетентність.

Сьогодні низка західних дослідників (філософів, економістів, політологів, істориків, соціологів та юристів), аналізуючи політичну меритократію, розглядають її як принцип формування політичної системи, заснованої на відборі, підготовці та просуванні видатних лідерів, що володіють особистісними якостями і здатних забезпечити соціально справедливе й економічно ефективне управління суспільством. Звісно, що східна альтернатива у вигляді меритократії, по суті, не виключає демократичних цінностей, але і не розглядає їх як пріоритет в управлінні суспільством. Ця модель, на наш погляд, є дуже вдалим практичним впровадженням ідей Ф. Ніцше у сучасне державно-правове координування й управління й економікою та політикою. Саме тому доцільним є подальше вивчення досвіду меритократичної теорії і практики економістами та політологами, філософами та істориками, соціологами та юристами на міжнародному рівні в цілому, й відносно української дійсності – зокрема для обрання більш ефективної моделі керування країною для подолання тотальної бідності, корупції та соціальної несправедливості.

Список використаних джерел:

1. Ніцше Ф. Твори в 2 т. М., 1990. 1. Nitsche F. Sochineniya v 2 t. M., 1990., т. 2, с. 8-9.

2. Ніцше Ф. Повне зібрання творів: в 13 т. М., 2. Nitsche F. Polnoesobranie sochineniy: in 13 vols. M., 2005., т. 13.
3. Юнгер Ф. Ніцше. М., 2001. 4. Yunger F. Nitsche. M., 2001.
4. Хайдеггер М. Витік художнього творіння: збірник. - М.: Академічний проект, 2008.
5. Fukuyama F. The End of History and the Last Man, New York: Free Press, 1992.
6. Lee Kuan Yew's Interview in International Herald Tribune, 9 -10 November 1991.
7. Crossette BUN Survey Finds Rich-Poor Gap Widening / New York Times, 15.07.1996.
8. Лі Куан Ю. З третього світу - в перший. Історія Сінгапуру (1965-2000). М.: Манн, Іванов і Фербер, 2014.
9. Kwang H.F., Fernandez W., & Tan S. Lee Kuan Yew. The Man and His Ideas. Singapore: Times Editions, 1998. 315 p.
10. Bell D.A. & Li C. eds. The East Asian Challenge for Democracy: political meritocracy in comparative perspective. Cambridge University Press, 2013. 412 p.

НЕДОСКОНАЛІСТЬ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КОРУПЦІЙНІ ПРАВОПОРУШЕННЯ

Тюлюбаєва Катерина Дмитрівна

Науковий керівник: Соловей А.А.

Полтавський юридичний коледж

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна*

КУпАП визначає види адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією. Серед них: порушення обмежень щодо сумісництва та суміщення з іншими видами діяльності, порушення встановлених законом обмежень щодо одержання подарунків, порушення вимог фінансового контролю, порушення вимог щодо запобігання та врегулювання конфлікту інтересів, незаконне використання інформації, що стала відома особі у зв'язку з виконанням службових або інших визначених законом повноважень, нежиття заходів щодо протидії корупції, порушення заборони розміщення ставок на спорт, пов'язаних з маніпулюванням офіційним спортивним змаганням, порушення законодавства у сфері оцінки впливу на довкілля [2].

У наукових колах проблематиці адміністративної відповідальності за вчинення адміністративних корупційних правопорушень присвятили свої праці М. Боздольний, О. Гладун, Р. Гречанюк, З. Загинець, О. Онищук, В. Сухонос, Стефанчук.

Найбільшим актуальним є порушення вимог фінансового контролю, адже нині фіксується велика кількість правопорушень та корупційних діянь в цій сфері. Зокрема, в ст. 172-6 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП) зазначається про несвоєчасне подання без

поважних причин декларації особи та завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування. Так, 18 березня 2016 року набув чинності закон України "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо особливостей подання службовими особами декларацій про майно, доходи, витрати і зобов'язання фінансового характеру у 2016 році".

Згідно закону «Про запобігання корупції», а саме статті 45, уповноважені особи на виконання функцій держави або місцевого самоврядування зобов'язані щорічно до 1 квітня подавати шляхом заповнення на офіційному веб-сайті Національного агентства декларацію особи за минулий рік за формою, що визначається Національним агентством [1, ст. 45].

Частими є випадки порушення таких норм. Саме НАЗК (центральный орган виконавчої влади зі спеціальним статусом, який забезпечує формування та реалізує державну антикорупційну політику) за липень 2018 року направив 4 протоколи про адміністративні правопорушення щодо недостовірних відомостей в декларації та несвоечасного їх подання [3].

Відповідальність за подання завідомо недостовірних відомостей у декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування, стосовно майна або іншого об'єкта декларування, що має вартість, настає у випадку, якщо такі відомості відрізняються від достовірних на суму від 100 до 250 прожиткових мінімумів для працездатних осіб [2].

Проте все частіше фіксуються випадки цього проступку, що пов'язано з рядом причин:

1) неадекватність адміністративних процедур (відсутність порядку та переліку перевірки електронних декларацій);

2) низький рівень внутрішніх переконань посадових осіб в Україні;

3) невідповідна заробітна плата громадянам, які внаслідок певних економічних причин порушують закон;

4) свідомість людей, адже більшість з нас позитивно ставляться до цього в своєму повсякденному житті, задля досягнення бажаного результату.

На сьогодні існують норми, які регулюють основні положення та порядок перевірки декларацій посадових осіб. При цьому, про перевірку електронних декларацій в жодному нормативно – правовому акті конкретно не вказується, що є надзвичайною прогалиною в законодавстві України.

Для того, щоб удосконалити законодавчу базу щодо вчасного подання декларацій та відображення в ній реальної інформації слід врахувати наступні положення:

1) Варто деталізувати порядок перевірки електронних декларацій уповноваженими на це особами;

2) Удосконалити порядок проведення контролю та повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування», адже він зараз має стислий та нечіткий зміст.

Таким чином, статтю 172-6 зазначені адміністративні правопорушення, пов'язані з несвоечасним поданням електронної декларації чи зазначення неправдивої інформації в ній. Проте існує велика кількість прогалин, зокрема

щодо відсутності регулювання перевірки електронних декларацій, зокрема немає певного переліку дій та порядку здійснення перевірки.

Список використаних джерел:

1. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 року підстава 2462-VIII // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2014, № 49, ст. 2056.
2. Кодекс України про адміністративні правопорушення : Закон від 07.12.1984 № 8073-Х // Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1984, №24, ст. 212.
3. Мангуло О. Звіт НАЗК. Національне агентство з питань запобігання корупції. 2018. URL: <https://nazk.gov.ua/news/nazk-do-sudu-napravleno-shche-4-protokoly-pro-administrativni-pravoporushennya-shchodo-0>.

НЕЗАКОННА ВИРУБКА ЛІСІВ

Войчишина Анна Олександрівна

Науковий керівник: викладач I категорії правових дисциплін Демешко І.А.
*Олександрійський політехнічний коледж
Україна*

Тема мого дослідження «Незаконна вирубка лісів». Тому що, погіршення стану лісів в Україні – найбільша екологічна проблема сьогодення, через ігнорування мораторію на експорт лісу багатьма українськими компаніями, майже 60% вирубок порушують встановлені законодавством обмеження і, як наслідок, від 67 до 78% з них є невиправданими. Погіршення стану лісів призвело до того, що з України в країни ЄС стало імпортуватися більше незаконної деревини, ніж із будь-якої іншої країни світу і більше, ніж з країн Латинської Америки, Африки і Південно-Східної Азії, а також у зелених зонах регулярно працюють браконьєри, які вирубують деревину та незаконно її збувають [4].

Ліс - тип природних комплексів у якому поєднуються переважно деревна та чагарникова рослинність з відповідними ґрунтами, трав'яною рослинністю, тваринним світом, мікроорганізмами та іншими природними компонентами, що взаємопов'язані у своєму розвитку, впливають один на одного і на навколишнє природне середовище [3].

Ліси України становлять є її національне багатство і за своїм призначенням та місцезонаштуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі та ін. функції. Вони є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах і перебувають під охороною держави [1].

За даними Держлісагентства, Україна входить в десятку найбільших лісових держав Європи та посідає 8 місце за площею лісів та 6 – за запасами деревини.

Загальна площа лісів в Україні — понад 10 млн га, що становить 17,2 % її території. Найбільша лісистість — в Українських Карпатах (32%), але з кожним роком вона зменшується [3].

Основними територіями для вирубки лісу є: Житомирська область, Львівська та Чернігівська область, Карпати; Донецька та Луганська область.[6]

Знеліснення — процес перетворення зайнятих лісом земель без дерев. Кожен рік незаконна вирубка лісів зростає, що призводить до не тільки до фінансових втрат, а також тих, що стосуються лісового фонду.

Причини вирубки лісів:

- вимирання дерев;
- вирубка лісів без достатньої висадки нових дерев;
- незаконний продаж за кордон;
- пожежі;
- високі тарифи за опалення;
- нерегульований ринок деревини та виробів із неї;
- відсутність системи обліку деревини;
- високий попит на заготовлену незаконним шляхом деревину [2].

Найпоширенішою причиною є:

- направлення незаконно зрубаного лісу, а українські пилорами, що працюють без державної реєстрації, або в такі ж цехи з виготовлення меблів;
- високі тарифи на опалення.

Наслідками вирубування лісів є:

- утворення більш теплого клімату;
- посухи;
- адгезія ґрунту;
- зсуви і затоплення;
- зменшення різноманітності тваринного і рослинного світу;
- парниковий ефект [5].

На мою думку, щоб вирішити дану проблеми, проаналізувавши інтернет-джерела потрібно:

1. постійно вести облік та узагальнення відомостей, які характеризують кожен лісову ділянку: кількість та види насаджень, хто є відповідальним за дану ділянку, кількість знищених або вирубаних дерев;

2. підвищувати родючість ґрунтів, яке полягає в застосуванні природних або хімічних добрив, які не будуть нести шкоди деревам та навколишньому середовищу;

3. вживати заходів щодо охорони лісів від пожеж, хвороб, шкідників;

4. висаджувати нові дерева;

5. кварталний звіт від відповідального за певну лісову ділянку про пророблену їх роботу, а також в застосування заходів щодо покращення лісового фонду держави.

Як результат даної роботи, можна зробити висновок, що для вирішення даної проблеми державі потрібно вдосконалювати законодавство України, Лісовий кодекс, звернути окрему увагу на питання, що стосуються користування лісом, а також реалізацію його закордон, а також законів України, що врегулюють дане питання, встановити більшу відповідальність за незаконну вирубку, вживати заходів щодо відновлення вирубаного лісу та запобігання екологічних наслідків.

Список використаних джерел:

1. Лісовий кодекс України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3852-12/ed20011220/print> (дата звернення 01.12.2018).
2. Знеліснення. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Знеліснення> (дата звернення 01.12.2018).
3. Ліс. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Ліс> (дата звернення 01.12.2018).
4. Україна може залишитися без лісу: як будуть вирішувати проблему. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/economics/economy/ukraina-mozhe-zalishitisya-bez-lisu-yak-budut-virishuvati-problemu.htm> (дата звернення 01.12.2018).
5. Вирубка лісів. Чи розуміємо ми серйозність наслідків? URL: <http://save-forest228.blogspot.com/p/blog-page.html> (дата звернення 01.12.2018).
6. Екологічне лихо: Винищення лісів в Україні. УНІАН. URL: <https://ecology.unian.ua/1272491-ekologichne-liho-vinishchennya-lisiv-v-ukrajini.html> (дата звернення 01.12.2018).

НОВА РЕДАКЦІЯ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ – «ДОВЕДЕННЯ ДО САМОГУБСТВА»

Проценко Олеся Анатоліївна

*аціональний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,
Україна*

Найважливішим і найціннішим з-поміж особистих прав і свобод є право людини на життя. В Україні людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю [1, ст. 3]. У ст. 27 Конституції України вказано, що кожна людина має невід'ємне право на життя і ніхто не може бути свавільно його позбавлений [1, ст. 27]. Одним із злочинів, що посягає на життя людини є доведення до самогубства, за який передбачено відповідальність у ст. 120 КК України. Це єдиний злочин проти життя особи, який не охоплюється поняттям вбивства, адже вчиняється суб'єктом злочину не прямо, а опосередковано.

Верховна Рада ухвалила закон "Про внесення змін до Кримінального кодексу України", який передбачає введення кримінальної відповідальності за схиляння до самогубства. Крім доведення до самогубства шляхом систематичного приниження, шантажу і жорстокого поводження, кримінальна відповідальність буде поширюватися на доведення до самогубства шляхом системного примусу до дій, що суперечать волі людини, а також шляхом спонукання до самогубства та інших дій, які сприяють вчиненню самогубства. Такі зміни зумовлені розвитком інформаційної мережі Інтернет, оскільки виникли нові способи вчинення не лише злочинів проти власності, а й доведення до самогубства. Зокрема, в Україні була серія самогубств підлітків, яких спонукали до цього у так званих «групах смерті» у соціальних мережах. Разом із тим доведення до самогубства, яке вчиняється без застосування примусу, шантажу, приниження чи жорстокого поводження, раніше не визнавалося кримінально караним діянням. Тому багато випадків

схиляння до самогубств не мали жодної кримінально-правової оцінки. Зараз же об'єктивна сторона злочину значно ширша і для кваліфікації за 120 ст. КК діяння може бути в одній із наступних форм.

1. Жорстоке поводження з потерпілим. Під ним ВС розуміє безжалісні, грубі діяння, які завдають потерпілому фізичних чи психічних страждань (мордування, систематичне заподіяння тілесних ушкоджень чи побойів, позбавлення їжі, води, одягу, житла тощо) [3, п. 28].

2. Шантаж. Проявляється в залякуванні погрозою викрити чи розголосити певну інформацію, яка може згубити потерпілого, його близьких, зіпсувати його репутацію.

3. Систематичне приниження людської гідності. Ним ВС визначає тривале принизливе ставлення до потерпілого (постійні образи, глузління над ним тощо) [3, п. 28]. Судова практика не відносить до такого роду обставин розірвання шлюбних відносин одним із подружжя, відмову від укладання шлюбу, подружню зраду, якщо при цьому не здійснювалися інші дії, які принижують людську гідність.

4. Систематичний протиправний примус до дій, що суперечать волі потерпілого. Примус – це протиправний фізичний вплив на людину вплив (застосування фізичної сили, нанесення удару, побойів, тілесних ушкоджень, введення в організм різноманітних препаратів тощо), а також психічний вплив (погроза застосування до особи фізичного насильства або заподіяння матеріальної або моральної шкоди). Мета даного примусу – змусити потерпілого вчинити дії, які не охоплюються його волею, тобто всупереч його бажанню. Важливо звернути увагу, що якщо за старою редакцією примус мав бути спрямований саме на вчинення протиправних дій, то зараз він може стосуватися і законного діяння.

5. Схиляння до самогубства. Досить широка категорія, оскільки під нею можна розуміти і вищеперераховані форми об'єктивної сторони. Можливо, різниця в тому, що останні передбачають безпосередній тиск на людину без обов'язкового прямого умислу довести її до самогубства. Тобто суб'єктивна сторона може проявлятися і у формі непрямого умислу і необережності. В той час як схиляння до самогубства виражається в діях умисно направлених на спричинення наслідків передбачених даною статтею.

6. Інші дії, що сприяють вчиненню самогубства. Найбільше запитань викликає саме ця нова форма об'єктивної сторони, адже вона зовсім неконкретизована, і її широке тлумачення може стати причиною помилкової кваліфікації діянь. Тому необхідні правові роз'яснення Верховного Суду з приводу конкретизації нових понять даної статті.

Даний злочин має матеріальний склад, отже обов'язковим для нього є наслідки у вигляді доведення до самогубства чи замаху на самогубство. Також для кваліфікації дій за 120 ст. КК необхідно встановити причинний зв'язок між діянням винного та смертю потерпілого [4, с. 890]. Як бачимо, диспозицію статті було розширено для криміналізації способів по доведенню до самогубства, які не перелічувалися у старій редакції статті 120 КК. Завдяки цьому стало можливим притягнення до відповідальності за дії, що є схилянням до самогубства, але які не мали правового визнання як злочини. Проте використання нових широких понять, встановлення невичерпності способів, що сприяють вчиненню самогубства, дозволяє маніпулювати

нормою. У зв'язку з цим під її кваліфікацію можуть потрапити дії, що мали негативний вплив на потерпілого, але не були вирішальними і достатніми для вчинення ним самогубства.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28 червня 1996 р. № 254к/96–вр. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. ст. 141.
2. Кримінальний кодекс України від 5 квітня 2001 р. № 2341–ііі // Відомості Верховної Ради України. 2001. № 25–26. ст. 131.
3. Постанова Пленуму Верховного Суду від 07.02.2003 п 2 «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи».
4. Кривоконь Д.А. Доведення до самогубства: кримінально-правовий аналіз. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2017. № 11 (51).

НОВЕЛИ СТРУКТУРУВАННЯ У СИСТЕМІ НАЦІОНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА

канд. ю. наук, асистент Остапенко Юлія Ігорівна

*Національний юридичний університет України імені Ярослава Мудрого
Україна*

Глобалізація як об'єктивний процес, детермінує кардинальні зміни базових засад у житті суспільства, що знаходить свій прояв у змінах не тільки змісту основних правових понять, категорій, а й у перегляді їх функціонального призначення, що у решті-решт, веде до трансформації нормативного, суб'єктивного, інтелектуально-психологічного, діяльнісного й результативного складників правових систем [1, с. 3]. Враховуючи динамізм процесів, зростання обсягів інформатизації та ускладнення структури права, можемо констатувати, що створення та структурування трансформаційних сегментів, модернізація державно-правових інститутів, норм і відносин на всесвітньому, макрорегіональному і внутрішньодержавному рівнях стимулюють, прискорюють процеси універсалізації різних галузей права [2, с. 38]. Звісно, данні процеси впливають і на те, що традиційний підхід до структурування права та відповідного законодавства як у його змістовному, так і у систематизаційному аспектах і є вже вкрай не актуальним, навіть застарілим, особливо на фоні консолідації та узгодженості дій, створення єдиного механізму спільного функціонування складових сегментів зі спільними завданнями. Таким чином, настає життєва необхідність у комплексних правових галузях саме за своєю природою. Даний процес повинен бути «звичайним» напрямом законодавчої політики і законотворчої діяльності в Україні у сучасних глобалізаційних умовах. Це дозволить прискорити інтеграційні процеси та дозволить розв'язати багато правових проблем і ускладнень як у національному контексті, так і у глобальному.

Вітчизняна правова доктрина і законотворча практика за роки Незалежності набула широкого досвіду процесу рекодифікації, тобто прийняття на новій концептуальній основі цілої низки кодексів у тих галузях

законодавства, що вже були раніше розроблені і представлені кодифікаціями радянського періоду, так і первинному процесу кодифікації, яскравими прикладами якої є: господарське право і його законодавче втілення у вигляді Господарського кодексу України [3, с. 38]; аграрне право та аграрне законодавство [4, с. 6–9; 5, с. 17–68; 6, с. 83–38]; екологічне право та екологічне законодавство [4, с. 6–9; 5, с. 17–68; 6, с. 83–138] тощо. Мова йде про те, що прийняття уніфікованих, спеціалізованих нормативно-правових актів, які були “первинними клітинами” нових, комплексних галузей законодавства, та утворення між ними певної правової спільності під впливом інших важливих системоутворюючих факторів вимагали появу нових підходів до структурування права, а саме створення комплексних галузей [3, с. 39].

Комплексний характер структурних новоутворень у системі законодавства – це тренд, запорука розвитку, тобто стає природним створення єдиного комплексного законодавства. В сучасних умовах за окресленого підходу до модернізації правового регулювання до вказаного додаються ще й міжгалузеві реорганізаційні акти, оскільки в них закріплені традиції, звичаї. Нині склалася така ситуація, що ціла низка економічних (за своєю природою) відносин залишається за межами предмета однієї якоїсь галузі, тобто є міжгалузевими. Виходячи з систематичного погляду економічна діяльність у контексті господарсько-правового регулювання виходячи з системного погляду на останню, то відповідно до розподілу предметів, регулюється між аграрним, конституційним, екологічним, фінансовим, адміністративним, а також цивільним і трудовим правом та законодавством [7, с. 212], і це тільки в межах національної економічної системи. У той же час ринкові відносини передбачають розглядати її в сукупності з міжнародними нормами і стандартами.

До того ж така методологія розмежування сучасних економічних відносинах і інших видів відносин (на національному рівні) закріплена у нормах ст. 4 ГК України. Розуміючи призначення і роль у цьому питанні норм конституційного права, слід зазначити, що одні з названих галузей створюють правовий режим власне господарської діяльності, але предметно автономізовані виходячи із специфіки сфери господарювання, зокрема аграрної, інші – створюють правові режими використання специфічних факторів виробництва, якими є природні та трудові ресурси, деякі – визначають зміст відносин між суб'єктами публічної влади та суб'єктами господарювання щодо оподаткування, окремі – створюють загальну правову базу забезпечення обігу майнових прав тощо. Варто зауважити, що за допомогою регулятивного потенціалу названих галузей, кожної окремо, але взятих у сукупності, має складатися загальна картина правового забезпечення статичної та динамічної, мікро- та макrorівнів функціонування економічної системи суспільства – системи її економічних відносин [7, с. 213], проте, незважаючи на високоефективний рівень інтеграційних процесів на який розраховують і законодавець, і безпосередні учасники правовідносин не відбувається, адже система на сьогодні не регулюється у сукупності.

Звісно, що відсутність переконливих і сучасних економічних концепцій моделювання організації економічного життя створює значні перешкоди розвитку економічних інститутів та економічної системи в цілому. Як уявляється, саме модернізація правового регулювання в кожній окремій

сфері взагалі залежать від процесів, які стосуються: по-перше, об'єкта регулюючих відносин, який має високий ступінь суспільно-політичної актуалізації і стосується лише внутрішньогалузевої законодавчої політики та створює відповідний правовий комплекс чи галузь (міжінституційну); по-друге, об'єктів економічних відносин, що виникають у міжгалузевому форматі та ступінь суспільно-політичної актуалізації яких, порівняльно є набагато вищою.

Дані об'єкти відіграють ключову роль у формуванні правового законодавчого забезпечення функціонування економічної системи в цілому, адже їх головна надмета – органічно поєднати, тобто створити спільний (уніфікований) дієвий правовий механізм забезпечення ефективності цілісної економічної системи, за рахунок використання в ньому таких різномірних правових засобів, що служать досягненню відповідно різних за природою суспільних інтересів: приватних та публічних; коротко- та довгострокових; внутрішньо- та зовнішньоекономічних; економічного розвитку та екологічної безпеки тощо, – генерує високий суспільний попит на здійснення правового та законодавчого великомасштабного реформування [8, с. 38].

Саме це, тобто масштабність завдань, робить економіко-правову науку інноваційною лабораторією зі створення нових засобів та механізмів правового регулювання, компонування їх у новому складі запроваджуваних спеціальних режимів функціонування, розширення та поглиблення сфери господарсько-правового регулювання та відповідно пошуку нових форм ієрархічної розбудови внутрішнього складу економічного законодавства та його джерел. У цьому сенсі слід зазначити, що процес систематизації об'єктів-комплексів мікро та макро модулів, про які писав у своїх наукових роботах Д. В. Задахайло [9, с. 193–215; 10, с. 10–45; 11, с. 214–218], господарського законодавства, на якому варто наголосити, розпочався саме з прийняття Господарського кодексу України, є обумовленим і якісним станом самого господарського законодавства, і станом національної економіки в її внутрішньо економічному та глобальному вимірах, а також життєвою необхідністю та конкретними особливостями змісту державної економічної політики. Це чинники, що, в свою чергу, визначаються обсягом нормативного матеріалу розгляду системи в цілому, динамікою його змін та доповнень, внутрішньоструктурною динамікою (утворення нових інститутів, підгалузей, актуалізація окремих з ніхто що), динамікою розширення сфери господарсько-правового регулювання як такого. З іншого боку – ступенем та обсягами застарілості.

Дивно, але на цей час навіть в економічній науці відсутнє більш-менш узгоджене визначення поняття «економічна система», що видається не логічним, ураховуючи численні школи, напрями та течії в науковому економічному середовищі. Відтак, щоб розібратися у цьому питанні, звісно необхідно навести власне визначення. В юридичній науці з цього питання висловлювався Д. Д. Задахайло [12, с. 166–174; 13, с. 170–179; 14, с. 179–188; 15, с. 8–32]. Він зауважив, що економічна система суспільства в мікрорівневому форматі вимагає закріплення таких блоків об'єктів:

1) правових режимів володіння, використання і розпорядження об'єктами майнових та немайнових прав, що використовуються у процесі залучення відповідних об'єктів у підприємницьку діяльність виробничий процес;

2) правових засад обігу самих названих об'єктів;

3) правових засад правового становища суб'єктів комерційного та некомерційного господарювання, включаючи аспекти їх створення, реалізації виконання організаційно-установчих повноважень власників капіталу, особливостей організаційно-господарських відносин між ними та органами публічної влади, що наділені відповідною господарською компетенцією;

4) правових засад підприємництва, що полягає в додержанні підприємницької свободи на правочини, які забезпечують процеси виробництва товарів та послуг, через фіксацію сфери диспозитивного правового регулювання форм реалізації приватних інтересів у сфері господарювання.

Разом із тим макроекономічний контекст забезпечення функціонування економічної системи, як уявляється, потребує ще більшої уваги, адже йдеться здебільшого про реалізацію владних повноважень органів публічної влади щодо забезпечення її функціональних властивостей, які суттєво впливають на конфігурацію приватних інтересів усіх учасників економічних відносин – суб'єктів підприємницької діяльності, власників корпоративних прав, споживачів тощо.

У той же час на сучасному етапі розвитку національних моделей економічних систем, тобто в умовах загострення протиріччя між глобальним характером світової економіки та необхідністю захисту національних економічних інтересів, виникає необхідність у перегляді традиційних підходів до розуміння ролі держави в економічних процесах, для вироблення механізму забезпечення публічних інтересів в економічній сфері. У зв'язку з цим перед світовою наукою постає завдання пошуку нових і концептуальних підходів, шляхів і механізмів соціально-економічного розвитку, до того ж це має відбуватися у правовому полі. Отже, необхідно узгодити економічний і правовий рівні перш ніж вивести визначення.

Звісно, що в основі механізму розвитку економіки (тобто прогресу) сьогодні лежить запровадження інноваційних технологій п'ятого порядку, що характеризуються інтенсифікацією трансформаційних й усіх інших процесів. З огляду на це людство відчуває, що потенціал прогресу вичерпався, а отже, необхідно знаходити шляхи і ресурси для проведення змін. Уже сам факт того, що економічна система є трансформаційною, дозволяє виділити найбільш очевидну її характеристику – протиріччя між інерційністю динаміки соціально-економічних відносин і якісним характером змін, що відбуваються. Взагалі, змістом трансформаційної економіки є перетворення системи соціально-економічних відносин. У цьому контексті слід додати, що змінюються майже всі складові економіки: спосіб координації та підтримки рівноваги, відносини власності, тип відтворення, структура виробництва, інститути і право. Фактично, трансформаційні процеси можна звести до трьох моментів – лібералізація, приватизація та стабілізація, що підкреслюється багатства зарубіжними і вітчизняними дослідниками. Однак, на наш погляд, такий підхід є хибним. Звісно, сама економіка безперервно змінюється, реагуючи на нововведення, це і зумовлює динамічний характер, що у свою чергу, пов'язано насамперед з природою виникнення, оновлення в цілому чи в окремих частинах самих економічних відносин (іноді їх взаємозамінністю), також рівнем і якістю «економічних продуктів» та послуг, і останнє, прагненням до моделювання та інноваційності засобів промисловості.

Таким чином, доцільно перевести безпосередньо до аналізу економічних законодавчих норм. Під час їх детального вивчення встановлено, що вони теж характеризуються динамізмом, але в частині лише поняття чи окремих явищ, а не в контексті саме механізму регулювання економічної системи у цілому. У той же час необхідною умовою динаміки і успішного розвитку будь-якого з інституційних комплексів у економіці, як у національній (мікросистеми або мікромодуля) правовій економічній системі, так і в міжнародній (макрорівні або макромодулі), у даній сфері є процес інтегрування економічних норм, механізмів, інституційних надбань, що призведе до стабілізаційного та в той же час динамічного поглиблення при встановленні ієрархічно упорядкованої моделі правового регулювання економіки в цілому. Відтак, право і економіка не просто співвідносяться, вони взаємодіють, впливають одне на одного, але до певної міри, адже правове регулювання являє собою встановлену державою правову поведінку суб'єктів економіки, але не торкається при цьому всіх життєвих процесів, оскільки правове регулювання відстає від економічного життя в цілому.

Сьогодні в правовій науці висловлюється ідея публічно-правового регулювання економіки. Хоча деякі вчені ставляться до цього неоднозначно, а інколи науковці схильні навіть до підтримки і поєднання різного роду економічних теорій. Сучасні економіко-правові тенденції незмінно тягнуть за собою зниження ефективності і злагодженості функціонування саме господарського механізму, як наслідок, у суспільстві подекуди виникають питання щодо доцільності його запровадження. У свою чергу, підкреслимо, що це тісно пов'язане також і з «провалами демократії» та здатністю виконувати державою зобов'язання щодо забезпечення матеріальної стабільності життєдіяльності суспільства. Власне, у цьому контексті необхідно зосередитися на тому, що неоднозначність і складність змісту самих економічних відносин також зумовлює виникнення певних труднощів їх регулювання з боку держави та різноманітних міжнародних об'єднань. Таким чином жодна приватна модель правового механізму економічних відносин не виконає функції забезпечення останніх, більш того, похোває надії отримання позитивного блага від них [15, с. 125].

Підсумовуючи сказане, наголосимо, що наукова і навчальна дисципліни «економічне право» виникло і активно розвивалася у Великій Британії та у США. Що ж входить до предмета «економічного права»? На нашу думку, предмет економічного права – це система відносин господарювання, узятих в масштабі національного ринку, включаючи відносини функціонування факторів виробництва, самого виробництва, обміну розподілу, а також усієї системи реалізації економічної політики. До цього додамо, що в даному контексті необхідно визначити не тільки предмет, але й суб'єктний склад економічного права, його об'єкт тощо.

Зрозумілим є те, що економічні відносини є комерційними у широкому розумінні, адже в усіх відносинах, які автор включив до предмету економічного права присутній комерційний елемент, а саме: купівля-продаж, оренда, підряд, міна, найм, позика, лізинг, франшиза та перевезення. Слід також зазначити, що таке явище, як франшиза має різні назви: у науковій та навчальній літературі воно широко відоме як франчайзинг, в той же час у національному праві дане явище йменується – «комерційна концесія». Тобто

відсутність єдиних узгоджених підходів у національному і міжнародному законодавствах веде до неоднакового тлумачення єдиних за своєю природою понять, тобто правове регулювання на даний час не є достатнім.

Саме з огляду на все наведене пропонуємо під «економічною системою» розуміти – економічна система – це складний комплекс суспільних виробничих відносин, що забезпечують економічну діяльність на визначених засадах координації між її суб'єктами та учасниками економіки у домінуючий спосіб розподілу результатів її функціонування, що визначають ступінь ефективності національної економіки.

Список використаних джерел:

1. Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації : монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с. С.6;
2. Тарасов О. В. Суб'єкт міжнародного права: проблеми сучасної теорії : монографія. Х.: Право, 2014. 512 с. С.8-9.
3. Кочергіна К.О. Зміст організаційно-правових форм підприємницьких товариств: інтереси, функції, правові засоби : монографія. Харків: «Основа», 2005. 236 с. С. 5, 180-192.
4. Остапенко Ю. І. Основні законодавчі етапи становлення радянського господарського права. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право: зб. наук. пр. Х.: Право, 2015. №2 (21). С. 142-153.
5. Лакач І. В. Теоритичні проблеми правового регулювання корпоративних відносин в Україні : монографія. К. : Видавництво Ліра-К. 2015. 454 с. С. 10-44.
6. Алексеев С. С. Азбука – теорія – філософія: Опыт комплексного исследования. М. : «Статут». 1999. 320 с. С. 53-59.
7. Борисова В. І Проблеми створення юридичних осіб: історія в сучасність. *Вісник Академії правових наук України*. 2002. № 2. С. 79-88.
8. Бараненков В. В. Понятие юридического лица в современном гражданском праве России. *Государство и право*. 2003. № 11. С. 53-59.
9. Спасибо-Фатеева И. В. Акционерные общества: корпоративные правоотношения. Харків: Право, 1998. 256 с. 10-48.
10. Остапенко Ю. І. Становлення господарського права та законодавства України на початковому етапі її незалежності. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. пр. Харків : Право. 2015. №3 (22). С. 172-183.
11. Остапенко, Ю. І. Розвиток господарського законодавства України на другому етапі вітчизняних економічних реформ. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право : зб. наук. пр.. Харків : Право, 2015. № 4 (23). С. 122-135.
12. Остапенко, Ю. І. Третій етап розвитку господарського законодавства України: його систематизація. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. Серія: Економічна теорія та право: зб. наук. пр.. Харків : Право, 2016. № 1 (24). С. 100-112.

13. Мамутов В.К., Знаменский Г.Л., Хахулин К.С. и др. Хозяйственное право : учебник. / под ред. В.К. Мамутова. Киев: ЮринкомИнтер, 2002. 912 с. С. 126-127, 132-133.
14. Мамутов В. К. Кодифікація господарського законодавства України. Кодифікація господарського законодавства України: стан, проблеми, перспективи : мат. круг. столу. 2 листопада 2010 р., м. Київ. *Верховна Рада України: офіц. сайт*. URL: <https://instzak.rada.gov.ua/instzak/doccatalog/document?id=48418>.
15. Задахайло, Д. В. Господарсько-правове забезпечення економічної політики держави : монографія. Х. : Юрайт, 2012. 454 с. С. 87-113.

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАМІНИ КРЕДИТОРА У ЗОБОВ'ЯЗАННЯХ

Іскендерова Ілкнура Азер кизи

Науковий керівник: канд. ю. наук, доцент Марченко О.В.
*Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна*

У зв'язку з розвитком економічних та майнових відносин вивчення інституту заміни осіб у зобов'язанні є актуальним питанням у цивільному праві. Виняткове місце займає правове регулювання заміни кредитора у зобов'язанні. Тому метою даної роботи є визначення підстав та деяких характерних особливостей правового регулювання заміни кредитора.

На відміну від правового регулювання заміни боржника у зобов'язанні, заміна кредитора більш чітко визначена законодавством. Так, підстави заміни активної сторони зобов'язання, тобто кредитора, зазначені у статті 512 Цивільного Кодексу України. Хоча у даній статті названі певні підстави заміни кредитора, *перелік підстав є невичерпним*. Так, відповідно до цієї статті основними підставами заміни кредитора у зобов'язанні є:

- 1) передання ним своїх прав іншій особі за правочином (відступлення права вимоги);
- 2) правонаступництво;
- 3) виконання обов'язку боржника поручителем або заставодавцем (майновим поручителем);
- 4) виконання обов'язку боржника третьою особою [1, ст. 512].

Розглянемо більш детально зазначені підстави. Відступлення права вимоги кредитора іншій особі оформлюється окремим правочином, який називається цесія. Цесія – це двосторонній, консенсуальний правочин, який може бути як відплатним, так і безвідплатним. Цей правочин розглядається як двосторонній, тому що для здійснення відступлення права вимоги необхідним і достатнім є волевиявлення двох осіб - цедента та цесіонарія, тобто первісного кредитора і нового, як набувача права вимоги [2]. Заміна кредитора у зобов'язанні здійснюється без згоди боржника, якщо інше не встановлено договором або законом. Але боржник повинен бути письмово

повідомлений про заміну кредитора у зобов'язанні, інакше новий кредитор буде нести ризик настання несприятливих для нього наслідків.

Правочин з відступлення права вимоги є консенсуальним правочином, оскільки вважається укладеним з моменту досягнення сторонами згоди з приводу всіх його істотних умов, зокрема щодо предмета цесії. Правочин укладається у той же формі, що й основний правочин, на підставі якого виникло зобов'язання. Цедент відповідає перед цесіонарієм лише за достовірність документів. До нового кредитора переходять права первісного кредитора у зобов'язанні в обсязі і на умовах, що існували на момент переходу цих прав [1, ст 514].

Беляневич О. А. зазначає, що можливість відступлення права вимоги є властивістю суб'єктивного зобов'язального права. Сучасний правовий режим відступлення права вимоги утворюється не лише безпосередньо нормами ст. 512–518 ЦК України, якими врегульовано заміну кредитора у зобов'язанні, а й загальними положеннями про об'єкти цивільних прав (гл. 12 ЦК України).

Зі змісту норм Цивільного кодексу випливає:

- за загальним правилом, будь-яке зобов'язальне право вимоги може бути відступлене кредитором іншій особі,
- недопустимість відступлення права вимоги в силу сутності зобов'язання або через пряму заборону закону є винятком.

Обмеження щодо заміни кредитора у зобов'язанні може бути встановлено договором або законом (ч. 3 ст. 512 ЦК). Зазвичай такі обмеження спрямовані на усунення ризиків, пов'язаних із переходом прав вимоги до іншої особи, яка не є стороною за первісним договором [3].

Правонаступництво вважається певним механізмом похідного правонабуття, за яким до правонаступника переходять суб'єктивні права та обов'язки попередника. Правонаступництво відрізняється від інших способів заміни осіб у зобов'язаннях перш за все тим, що права і обов'язки переходять у сукупності, як єдине ціле. Правонаступництво безпосередньо не спрямоване на заміну кредитора у зобов'язанні, воно лише має наслідком таку заміну.

Ще одною підставою заміни кредитора є виконання обов'язку боржника поручителем або заставодавцем (майновим поручителем). Ця норма кореспондується з нормами спеціального законодавства, зокрема ст. 11 Закону України «Про іпотеку». Наведена норма передбачає перехід до майнового поручителя прав кредитора за основним зобов'язанням у випадку задоволення вимог іпотекодержателя за рахунок предмета іпотеки.

Заміна кредитора може здійснюватися також у випадку виконання обов'язку боржника третьою особою. Так, відповідно до ст. 528 ЦКУ зобов'язання може бути виконане третьою особою, при цьому кредитор зобов'язаний прийняти виконання, запропоноване за боржника цією особою. Причому таке виконання не припиняє зобов'язання, але спричиняє заміну кредитора [2].

Важливо зазначити те, що заміна кредитора у зобов'язанні не впливає на зміст обов'язків боржника. Це зумовлено тим, що особа кредитора не належить до сутності зобов'язання, тобто боржнику не принципово, якій саме особі він передасть належне виконання зобов'язання.

Отже, підсумовуючи викладене, можна сказати, що інститут заміни кредитора більш-менш чітко врегульований. У ЦКУ зазначені основні

положення стосовно регулювання цього інституту. Однак, легальна структура підстав заміни кредитора має окремі недоліки. Зокрема, відсутній єдиний критерій, за яким певні обставини, перелічені у ст. 512 ЦКУ, відносяться до способів чи підстав заміни кредитора у зобов'язанні. Також аналіз практики розгляду спорів щодо відступлення права вимоги за забезпечувальними зобов'язаннями також свідчить про те, що суди, у переважній більшості, займають позицію про те, що перехід до нового кредитора забезпечувальних прав первісного кредитора здійснюється автоматично разом з переходом прав за основним зобов'язанням. Задля вирішення цього недоліку було б доцільно запровадити відповідну норму у ЦК України, адже її відсутність є значною прогалиною і негативно впливає як на рівень доктринальних досліджень у сфері відступлення права вимоги, так і на динаміку обігу зобов'язальних прав в цілому.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. №435 – IV. Дата оновлення: 4 листопада 2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 22.11.2018).
2. Пушай В. І. Проблемні аспекти здійснення заміни осіб у зобов'язаннях. *Форум права*. 2013. № 3. С. 502-506. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/FP_index.htm_2013_3_84.
3. Беяневич О. А. Про обороноздатність права вимоги за грошовим зобов'язанням. *Приватне право і підприємництво*. 2015. Вип. 14. С. 44-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ppip_2015_14_13.

ОРГАН СУСПІЛЬНОГО НАГЛЯДУ ЗА АУДИТОРСЬКОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ

Гнатик Наталя Ігорівна, Сливка Андрій Володимирович

Науковий керівник: канд. ю. наук, доцент Мельник О.П.

*Університет державної фіскальної служби України
Україна*

Євроінтеграційний зовнішньополітичний вектор України передбачає і кардинальні зміни у суспільних відносинах. Перед нашою країною постало чимало нових завдань, результати яких визначатимуть місце України у колі європейських країн, впливатимуть на її імідж. Інтеграційні умови сьогодення диктують нові вимоги до активного розвитку аудиторської діяльності.

Закономірно, що фінансовий контроль, бухгалтерський облік та аудиторська діяльність регулюються нормами чинного законодавства, але з іншого боку курс на євроінтеграцію обґрунтовують необхідність в гармонізації національних облікових систем і аудиторських механізмів у міжнародному та європейських масштабах. А це означає, що незалежний аудит має бути досконалою формою контролю та відповідати вимогам сьогодення.

1 січня 2018 року набрав чинність Закон України № 2258-VIII «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність», і уведений у дію 1 жовтня 2018 року [1].

Даний документ на законодавчому рівні визначає правові засади аудиту фінансової звітності, здійснення аудиторської діяльності в Україні, врегульовує відносини, які виникають при її здійсненні та приводить норми національного законодавства у сфері аудиторської діяльності згідно із законодавством Європейського Союзу.

Впровадження закону сприятиме розвитку аудиторської діяльності в Україні, наблизить національне законодавство у сфері аудиту фінансової звітності й аудиторської діяльності до законодавства Європейського Союзу у даній сфері. Як наслідок, можливе покращення інвестиційної привабливості економіки нашої держави.

Відповідно до нового Закону необхідно сформувати Орган суспільного нагляду, функція якого – контроль за якістю аудиторських послуг, що надаються підприємствам, які становлять суспільний інтерес.

Зменшення аудиторських реєстрів з п'яти до одного дасть можливість зменшити витрати аудиторських компаній на навчання та сертифікацію в різних регуляторних органах.

Значна увага звертається на вимоги до аудиторів. З метою забезпечення належного рівня знань планується запровадження нового порядку атестації аудиторів, планується механізм страхування професійної відповідальності аудиторів перед третіми особами [2].

З метою посилення контролю за аудиторською діяльністю здійснюватиметься, в першу чергу, н Органом суспільного нагляду за аудиторською діяльністю та з можливим делегування повноважень.

До складу новоствореного Органу суспільного нагляду входитиме Рада із нагляду та Інспекція із забезпечення якості. Планується, що фінансово забезпечувати функціонування даних органів будуть суб'єкти аудиторської діяльності.

Рішення від імені Органу суспільного нагляду прийматиме Рада нагляду, що є колегіальним органом. З метою унеможливлення впливу на її діяльність та прийняття рішень Рада має складатися із представників органів влади та непрактикуючих осіб.

Завдання Інспекцією із забезпечення якості – організаційно-технічне та методичне забезпечення діяльності Ради нагляду [3].

Орган суспільного нагляду здійснює нагляд, а також є відповідальним за: реєстрацію аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності; впровадження міжнародних стандартів аудиту; контроль за атестацією аудиторів та безперервним навчанням аудиторів; контроль якості аудиторських послуг, а також дисциплінарні провадження щодо аудиторів і застосуванням стягнень.

Законодавство передбачає відповідну процедуру при систематичному невиконанні Аудиторської палати рішень Органу суспільного нагляду.

У компетенцію Органу нагляду входить скликання позачергового з'їзду аудиторів, метою якого є дострокове припинення повноважень членів Ради Аудиторської палати України.

З'їзд аудиторів може приймати рішення щодо дострокового припинення повноважень членів Ради Аудиторської палати України та рішення щодо делегування нових членів до Ради Аудиторської палати України.

Інститут суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, як і будь-який інший наділений регуляторними функціями. Публічний інститут, повинен бути побудований таким чином, щоб нівелювати притаманні йому інституційні ризики, які визначаються умовами і правилами його функціонування та які пов'язані з можливістю прийняття ним невідповідних обставинам або неправомірних рішень, зловживань з боку його посадових осіб тощо.

Забезпечення суспільної контрольованості певної групи суб'єктів, фінансово-господарська діяльність яких виступає об'єктом публічного (суспільного) інтересу, встановлення підвищених гарантій достовірності їх фінансової звітності за допомогою проведення обов'язкового аудиту є важливим чинником дотримання економічної безпеки держави.

Таким чином, євроінтеграційні процеси у нашій державі зумовили появу нового підходу до аудиторської діяльності в цілому. Нововведення у цій сфері наблизять їх до вимог Європейського Союзу та світових стандартів. Для ефективної інтеграції національної системи аудиту в ЄС виникає необхідність широкого використання передового зарубіжного досвіду з урахуванням діючої практики аудиту в Україні. Разом із приведенням нормативної бази регулювання аудиторської діяльності України у відповідність до європейських вимог підвищиться довіра суспільства до фінансової звітності.

Список використаних джерел:

1. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : Закон України від 1 жовтня 2013 року № 2258-19 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19> (дата звернення: 26.11.2018).
2. Про затвердження Порядку ведення Реєстру аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності : Наказ Міністерство Фінансів України від 19 вересня 2018 року № 766 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1107-18> (дата звернення: 26.11.2018).
3. Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю : Статут Державної установи від 2018 року URL: <https://www.minfin.gov.ua/uploads/redactor/filesСтатут%20ОЧАД.pdf> (дата звернення: 26.11.2018).

ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗМІШАНИХ ДОГОВОРІВ

Лабик Анастасія Русланівна

Науковий керівник: канд. ю. наук, доцент Процьків Н.М.
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Україна

Поняття змішаного договору є відносно новим у цивільному законодавстві України. Його можна віднести до групи найменш досліджених як в аспекті теоретичної розробки, так і з точки зору нормативного регулювання. Варто зазначити, що законодавче закріплення змішаного типу договорів відбулося лише з прийняттям нині чинного Цивільного кодексу України [1] (далі ЦК України).

Виходячи з самого поняття, змішаним вважаємо такий договір, який містить у собі елементи зобов'язань, які впливають, як правило, з двох або більше видів договорів. Хоч і напрацювань у даній сфері небагато, проте всі дослідники сходяться на одному: для змішаного договору характерна наявність різних видів зобов'язань. Необхідно згадати позицію радянського науковця О.С. Іоффе, який визначав суть матеріальних правовідносин між сторонами як критерій відмежування змішаного договору від інших. На його думку, якщо договори певним чином схожі між собою за матеріальними правовідносинами, що лежать в їх основі, а також істотними умовами, то мова може йти виключно про різновиди угод одного типу. Якщо ж названі елементи конкретного договору ведуть до виникнення різних типів зобов'язань, у такому разі можна говорити про нього як про змішаний [2, с.38]. Такої ж думки притримується О.В. Дзера [5, с.328], який у своїх працях посилається на вищенаведені висновки О.С. Іоффе.

Візьмемо до прикладу договори прокату та найму будівлі або іншої капітальної споруди. Вони, звісно, різняться за предметом, іншими істотними умовами, проте все-таки є різновидами одного типу – договору найму. Тоді як змішаному договору притаманні риси різних типів: купівлі-продажу, зберігання, перевезення тощо. Зокрема, виступаючи продавцем побутової техніки, особа може здійснювати роботи з її підключення (як елемент договору підяду), а в подальшому надавати послуги з обслуговування цього товару.

Вважаємо, що змішані договори становлять окрему групу у договорному праві, тому недоцільно відносити їх до непоіменованих, тобто таких, що не визначені в цивільному законодавстві. Як зазначає Л.В. Мигалюк: «Непоіменований договір є досить гнучкою конструкцією, але його оформлення та стабільність, як свідчить статистика судової практики, нерідко носять непередбачений характер, оскільки непоіменований договір є договором, регулювання якого закону невідоме, тобто умови, які він може вмішувати, є досить новими, а отже тлумачення цих умов може викликати досить велику кількість запитань» [3, с.173]. На відміну від непоіменованого, змішаний договір у переважній більшості випадків не містить ніяких нових, «невідомих» законодавству умов, а також може бути визначений у Цивільному кодексі. Як приклад слід згадати договір найму-продажу, передбачений статтею 705 ЦК України. За своєю суттю він є змішаним,

оскільки, з одного боку, регулюється нормами про купівлю-продаж, а з іншого – до повної оплати товару та переходу його у власність покупця, останній фактично є наймачем вказаної речі, тому доцільно застосовувати положення глави 58 Цивільного кодексу.

На жаль, чітко визначеного та законодавчо закріпленого терміну, що пояснював би суть змішаного договору, немає. Своєрідне визначення міститься у частині другій статті 628 ЦК України. Дана норма передбачає також загальний порядок регулювання таких угод. Проте цим законодавець і обмежується, віддаючи на розсуд сторін вирішення практичних питань.

Визначаючи особливості правового регулювання змішаних договорів, варто перш за все наголосити, що на даний момент не існує єдиного законодавчого акта, який би вміщував у собі відповідні норми про вказаний вид договорів. Проте слід відзначити, що в разі його прийняття у ньому були б відображені лише такі змішані договори, які на практиці використовуються найчастіше, тоді як менш розповсюджені і надалі залишилися б неврегульованими. У такому випадку можна вести мову про обмеження у певній мірі свободи договору, оскільки укладення правочинів, не передбачених цим актом, супроводжувалося б окремими проблемами в їх регулюванні.

Варто зазначити також, що, незважаючи на те, що змішаний договір регулюється положеннями про різні договори, сторони, які його уклали, мають єдину мету. У зв'язку з цим, хоч такий правочин і має складну структуру, проте становить цілісне зобов'язання, виконання якого спрямоване на досягнення конкретного, необхідного для сторін результату [4, с.273]. Через це виникають певні проблеми у використанні норм права, що регулюють відповідні правовідносини. Тому при укладенні договорів змішаного виду варто чітко визначати як предмет, права та обов'язки сторін, так і їх відповідальність у разі порушення умов такого договору.

Підсумовуючи вищесказане, можна відзначити, що особливостями регулювання змішаних договорів у цивільному законодавстві є недостатнє їх закріплення на нормативному рівні, відсутність норм, що безпосередньо могли б застосовуватися до такого виду договорів. Хоч законодавець і передбачає застосування положень, що регулюють окремі угоди, у межах тих елементів, сукупність яких складає змішаний договір, проте на практиці часто виникають проблеми в їх використанні, вирішення яких, як правило, покладається на самих учасників. У зв'язку з цим найяскравіше проявляються свобода суб'єктів та диспозитивність норм як особливі риси цивільного права.

Список використаних джерел:

1. Цивільний кодекс України від 16.01.2003р. № 435-IV. Дата оновлення: 02.10. 2018р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 21.11.2018р.).
2. Иоффе О.С. Обязательственное право / О.С. Иоффе. – М. : Госюриздат, 1975. – 880 с.
3. Мигалюк Л.В. Місце та роль непоіменованих договорів у цивільному праві України. Університетські наукові записки. Київ, 2011. № 2 (38). С. 172-176.
4. Лідовець Р.А. Поняття та зміст змішаного договору. Наукові записки. Серія «Право». Острог, 2005. № 6. С. 266-273.

5. Боднар Т.В., Дзера О.В., Кузнецова Н.С. Договірне право України. Особлива частина: навч. посіб. / за ред. О.В. Дзери. Київ, 2008. 896 с.

ОСОБЛИВОСТІ КВАЛІФІКАЦІЇ УМИСНОГО ВБИВСТВА МАТІР'Ю СВОЄЇ НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

Корнієнкова Карина Максимівна

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Україна*

Життя будь-якої людини перебуває під охороною кримінального законодавства. І особливо важливим у даному захисті є життя дитини, особливо новонародженої. Ст. 117 Кримінального Кодексу України передбачає відповідальність за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини. Об'єктом даного злочину є життя новонародженої дитини. Потерпілим від цього злочину може бути лише власна новонароджена дитина матері.

Важливим питанням є з'ясування початкового моменту життя людини. Живонародження - вигнання або вилучення з організму матері плода, який після вигнання/вилучення (незалежно від тривалості вагітності, від того, чи перерізана пуповина і чи відшарувалась плацента) дихає або має будь-які інші ознаки життя, такі як серцебиття, пульсація пуповини, певні рухи скелетних м'язів [1]. При визначенні живонародженості дитини слід також звертати увагу і на її життєздатність, оскільки цей критерій є важливою умовою, яка забезпечує, можливість існування дитини поза зв'язком з організмом матері. Згідно з Законом України «Про охорону дитинства» від 26.04.2004 р. кожна дитина має право на життя з моменту визнання її живонародженою і життєздатною за критеріями Всесвітньої організації охорони здоров'я.

Важливим для кваліфікації є і з'ясування сутності поняття «новонароджена дитина», яке відокремлене певними часовими межами. Початковий момент «новонародження» збігається з моментом початку життя людини, тобто починається з моменту прорізання голівки немовля. Відділення дитини від тіла матері і перехід на самостійне дихання знаходяться поза межами початкового моменту життя людини і новонародження. Отже, навмисне нанесення ран у голівку немовля, яке народжується (тобто під час пологів), можна розглядати як вчинення даного злочину. Щодо визначення кінцевого моменту новонародженості прийнято виділяти 3 категорії: у педіатрії – стан новонародженості прирівнюється до одного місячного циклу (28 днів), в акушерстві – до 7 діб, у судовій медицині – 24 години. Однак при вбивстві матір'ю своєї новонародженої дитини відразу після пологів повинен використовуватися судово-медичний критерій, тобто одна доба після появи дитини на світ.

Об'єктивна сторона злочину характеризується: 1) діянням – посяганням на життя новонародженої дитини, яке може проявлятися як у діях (удушення, втоплення і т.п.), так і шляхом бездіяльності (відмова від годування, залишення дитини на морозі і т.п.); 2) наслідками у вигляді її смерті; 3)

причинним зв'язком між зазначеним діянням та наслідком, а також 4) часом і певною обставинкою – це діяння може бути вчинено лише під час пологів або відразу після пологів [2]. Обов'язковою ознакою об'єктивної сторони даного злочину є час, який обмежений його проміжками - під час пологів або відразу після пологів. Часові межі є дещо розмитими, що також може призводити до неправильного застосування даної статті. Пологи – певний фізіологічний процес, пов'язаний із народженням дитини. Вказівка на час вчинення злочину обмежує можливість кваліфікації дій винної особи за подібні дії за ст. 117 КК України в разі вчинення їх після того, як такий час минув.

Наступною обов'язковою ознакою є біологічна смерть новонародженої дитини. Якщо внаслідок протиправних дій матері наступила клінічна смерть дитини і остання все ж таки залишилась живою, такі дії можливо розцінювати як замах на умисне вбивство або як спричинення умисного чи необережного тяжкого тілесного ушкодження, небезпечного для життя в момент заподіяння.

Суб'єктом даного злочину може бути лише матір новонародженої дитини, яка є осудною і досягла 14 років. Суб'єктивна сторона складу злочину вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини характеризується умисною виною. Умисел при цьому може бути як прямий, так і непрямий. Момент виникнення умислу вбити новонароджену дитину, виходячи із змісту ст.117 КК, на кваліфікацію вбивства не впливає. Стаття 117 КК застосовується і тоді, коли умисел цей виник ще до пологів, а був реалізований у період пологового процесу чи одразу ж після нього.

Основна ознака суб'єктивної сторони вчинюваного злочину полягає в особливому психофізичному стані жінки, обумовленому пологами. Тривалість цього стану залежить від психологічних характеристик матері, складності пологів, інших обставин життя жінки. Тому в кожному конкретному випадку для виявлення в жінки особливого психофізичного стану необхідно призначати психолого-психіатричну експертизу. Медициною встановлено, що жінка під час пологів не може розглядатися як така, що повністю усвідомлює свої дії і керує ними, оскільки сам пологовий стан, поєднаний із сильним фізичним і психічним потрясінням, внаслідок продовжуваних і повторних болів, виняткового фізичного напруження ставить до організму жінки велику вимогу і приховує в собі значну небезпеку. Слід зазначити, що особливий психофізіологічний стан жінки під час скоєння вбивства новонародженої дитини необхідно відмежовувати від так званих післяпологових психозів, які складаються з ендогенних органічних захворювань (шизофренія, маніакально-депресивний психоз), що спровоковані вагітністю та пологами. В таких випадках мати на момент вчинення злочину визнається неосудною і кримінальній відповідальності не підлягає. За рішенням суду до неї можуть бути застосовані примусові заходи медичного характеру, які не є покаранням.

Умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини є привілейованим складом злочину. В постанові Пленуму Верховного Суду України від 1 квітня 1994 р. «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я людини» зверталась увага на те, що підставою виділення цього складу злочину в привілейований склад є особливий фізичний та психічний стан жінки під час пологів або відразу після пологів. Вважається, що такий особливий фізичний та психічний стан жінки презюмується законодавцем, і ця презумпція є незаперечною. Це пов'язано з принципом гуманізму, тобто законодавець розуміє особливості стану жінки під час пологів. Слід

зазначити, що у жінки під час вчинення вбивства наявні певні особливості: його вчинення зумовлене сукупністю емоційної напруги, викликаного вагітністю і пологами та психічними процесами, що їх супроводжували; наявністю тимчасового психічного розладу, який послаблює здатність матері усвідомлювати свої дії та керувати ними [3].

Отже, охорона дитинства в Україні є загальнонаціональним пріоритетом держави, мета якого – забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, соціальний захист і всебічний розвиток. Держава повинна забезпечити не лише гарантії її права на народження, а й максимально захистити її життя в цей період, оскільки діти (особливо новонароджені) є найбільш уразливою в соціальному та правовому сенсі категорією громадян. У комплекс заходів, що вирішують це важливе завдання, входить і встановлення відповідальності за умисне вбивство матір'ю своєї новонародженої дитини, яке передбачене у ст.117 ККУ.

Список використаних джерел:

1. Інструкція з визначення критеріїв перинатального періоду, живонародженості та мертвонародженості, затверджена Міністерством охорони здоров'я України від 29.03.2006 р. за № 179. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0427-06>.
2. Науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України / Ред. С.С. Яценко. К.: А.С.К., 2014. 968 с.
3. Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України від 5 квітня 2001 року / за ред. М.І. Мельника, М.І. Хавронюка. К.: Каннон, А.С.К., 2002. с. 279.

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАННЯ НЕВИЗНАНИХ ДЕРЖАВ

Старенок Ілля Павлович, Струк Євгеній Олександрович

Науковий керівник: старший викладач. Веремієнко С.В.
Чернігівський національний технологічний університет
 Україна

Однією з ключових проблем сучасного міжнародного права є проблема правового статусу невизнаних держав. Особливо гостро дана проблема постала в останнє десятиріччя, коли через проголошення незалежності Косово, а згодом Південної Осетії, Абхазії тощо. Також дана проблематика є актуальною й для України, оскільки на Донбасі були утворені так звані квазідержави – Донецька народна республіка (ДНР) та Луганська народна республіка (ЛНР). Саме тому, враховуючи зазначене вище, проблема визнання невизнаних держав є актуальною як для міжнародного співтовариства, так і України.

Аналіз правового статусу невизнаних держав, на нашу думку, доречно розпочати з визначення поняття «невизнана держава». Так, сьогодні, в науці міжнародного права невизнаними державами прийнято вважати політичні утворення, які володіють основними ознаками державності, однак позбавлені міжнародного визнання. Проте, ця назва досить умовна, оскільки вказує не на

форму організації влади і наявність чи відсутність суверенітету, а на проблему існування таких держав на світові арені, в міжнародно-правових і політичних відносинах.

Крім того, в літературі можна побачити й інші терміни, такі як: «самопроголошені держави», «де-факто держави», «квазідержави», «псевдодержави», «віртуальні держави» та ін. Хоча вони вживаються як синоніми, останні мають емоційне наповнення і вказують на одну із суттєвих ознак держави. Наприклад, терміни «квазідержави», «псевдодержави» вказують на подібність до держави та наголошують на несправжності, уявності, надуманості геополітичних утворень. Стосовно держави, яка щойно проголосила свою незалежність, пропонується використовувати термін і поняття «самопроголошена держава», під яким розуміється держава, яка володіє усіма ознаками державності й існує до свого визнання іншими визнаними державами. Поняття «де-факто держава» акцентує увагу на внутрішній організації політичних утворень, встановленні дипломатичних відносин лише з кількома державами [1, с. 238]. В зв'язку з цим, на нашу думку, найбільш лаконічним поняттям, якраз і буде «невизнана держава».

Варто зазначити, що при визначенні проблеми про правового статусу невизнаних держав (держав зі спірним суверенітетом) потрібно враховувати, що в міжнародному праві співіснують конкуруючі один з одним принципи: з одного боку, принцип права народів на самовизначення, а з іншого – принципи непорушності державних кордонів і територіальної цілісності держав. Так, зокрема, згадані вище принципи отримали відображення в цілому ряді міжнародно-правових актів, перш за все в Статуті ООН (1945), Декларації ООН про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами (1970) і ін. [2, с. 893]. Саме тому, на нашу думку, в контексті визнання таких держав, необхідно якомога точніше тлумачити принцип права народів на самовизначення.

У Декларації про принципи міжнародного права 1970 р. дається тлумачення цього принципу і, зокрема, зазначається: «Через принцип рівноправності і самовизначення народів, закріплений у Статуті, всі народи мають право вільно визначати без втручання ззовні свій політичний статус і здійснювати свій економічний, соціальний і культурний розвиток, і кожна держава зобов'язана поважати це право відповідно до положень Статуту». При цьому, «кожна держава повинна утримуватися від будь-яких дій, направлених на часткове або повне порушення національної єдності і територіальної цілісності будь-якої держави або країни» [3].

На жаль, на сьогодні доктрина та практика міжнародного права поки не дають однозначної відповіді на питання – як забезпечити гармонійну єдність здійснення принципу самовизначення народів і принципу територіальної цілісності держав? На цьому ґрунті виникають гострі конфліктні ситуації, як, наприклад, з курдським, чеченським народами, каталонцями тощо. У їх вирішенні сторонам конфлікту необхідно проявляти добру волю, взаємну повагу інтересів і бажання знаходити компроміси на основі норм міжнародного права [4, с. 435]. Проте, як правило держави посиляються на порушення принципу непорушності державних кордонів і територіальної цілісності держав, а тому реалізувати принцип права народів на самовизначення, а відтак і власний правовий статус проблематично.

В науці висловлюються погляди стосовно ознак, які характерні для невизнаних держав. Н. Касперсен та Г. Стенсфілд виокремлюють три визначальні риси невизнаних держав:

1) вони досягли де-факто незалежності, включаючи контроль над територією, яку вдалося утримати, принаймні, протягом двох років. Невизнані держави контролюють більшість території, на яку претендують, включаючи «столицю» території і ключові регіони, що відрізняє їх від інших сепаратистських рухів. Територіальний контроль не обов'язково є абсолютним; вони можуть домагатися більшої території, ніж та, якою вони тепер володіють, а її величина може періодично коливатися;

2) вони не набули міжнародного визнання чи, навіть, якщо визнані деякими державами, не є повноправними членами міжнародної системи суверенних держав;

3) вони продемонстрували бажання отримати повну де-юре незалежність або шляхом формального проголошення незалежності, або шляхом проведення референдуму, або шляхом інших дій чи декларацій, які демонструють чітке бажання самостійного існування [5, с. 3-4].

Таким чином, визначальними критеріями невизнаної держави є внутрішньополітична організація і контроль над певною територією, широке міжнародне визнання, відверте прагнення отримати повну незалежність й увійти у міжнародну систему як повноцінний учасник [6, с. 315].

Сучасна практика визнання невизнаних держав показує, що міжнародна спільнота визнає або не визнає нові держави, керуючись власними доказами доцільності. Крім того, переважна більшість сучасних нових держав виникла в результаті етноконфесійних конфліктів і сецесії, тому окремі країни відмовляються їх визнавати, піклуючись про власну територіальну цілісність [7, с. 384]. А тому, протиріччя між принципом права народів на самовизначення з одного боку, та принципом непорушності державних кордонів і територіальної цілісності держав з іншого, дозволяє державам, як суб'єктам міжнародного права на власний розсуд обирати, який з принципів доцільно застосовувати при вирішенні питання про визнання невизнаної держави.

Таким чином, невизнані держави і проблеми, з ними пов'язані, ще довго перебуватимуть на порядку денному світової політики. Хоча вони не наділені міжнародною правосуб'єктністю, а їх діяльність обмежена через відсутність широкого дипломатичного визнання, світове співтовариство не може їх ігнорувати, а тому, необхідно на конвенційному рівні знайти консенсус між принципами права народів на самовизначення та непорушності державних кордонів і територіальної цілісності держав, щоб мінімізувати політичний інтерес суб'єктів міжнародного права до процесу визнання невизнаних держав.

Список використаних джерел:

1. Говорова Я. Невизнані держави: сутність поняття та проблеми міжнародно-правового визнання. Підприємство, господарство і права. № 11 (2017). С. 238-240.
2. Криштоп С. В. Особливості правового статусу невизнаних держав. Науковий журнал «Молодий вчений». 2017. №11. С. 893-896.

3. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин та співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24.10.1970. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_569.
4. Тимченко Л. Д., Кононенко В. П. Міжнародне право : підручник.. К. : Знання. 2012. 631 с.
5. Caspersen N. Unrecognized states in the international system. New York: Routledge. 2011. 253 p.
6. Теленко О. М. Невизнані держави сучасного світу: сутність поняття та проблема визнання. *Гілея: науковий вісник*. 2016. Вип. 105. С. 314-318.
7. Дівак В. В. Деякі проблеми міжнародно-правового визнання невізнаних держав. *Держава і право*. 2011. Вип. 52. С. 579-587.

ОСОБЛИВОСТІ ДИСЦИПЛІНАРНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ У ЗАРУБІЖНИХ ДЕРЖАВАХ

Зуб Олександр Юрійович

*Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна*

Одним із пріоритетних завдань та інтересів нашої держави виступає інтеграція у європейський простір. Тому, Україна досить часто переймає міжнародний досвід у різних сферах суспільних відносин. Досвід розвинутих країн показує, що зайняте та соціально-захищене населення є основою економічного розвитку держави. У свою чергу, сучасне законодавство про працю України містить ряд прогалин та недоліків. Аналіз зарубіжної практики надасть змогу детально дослідити певні питання, врегулювати їх на законодавчому рівні, спираючись на міжнародні стандарти. Важливим питанням у доктрині трудового права є питання притягнення працівника до дисциплінарної відповідальності.

Дисциплінарна відповідальність є одним із видів юридичної відповідальності, яка встановлюється нормами трудового законодавства за протиправні діяння працівника. Саме вона зобов'язує останнього понести за невиконання або неналежне виконання покладених на нього обов'язків згідно з умов нормативно-правових актів у сфері праці, трудового договору або іншої угоди між працівником і роботодавцем [1, с.1-8].

Проблематику регулювання питання дисциплінарної відповідальності досліджувала низка вчених, таких як А.В. Андрушко, М. Д. Бойко, В. С. Венедіктов, С. В. Венедіктов, О. М. Губрієнко, І. Я. Кісельов, П. Д. Пилипенко та інші.

Як зазначає І. Я. Кісельов, у більшості держав притягнення до дисциплінарної відповідальності регулюється правилами внутрішнього трудового розпорядку та колективними договорами (США, Китайська Народна Республіка), рідше – законодавством (Японія) [2, с.397-445; 3, с.209-249].

Підставою притягнення до дисциплінарної відповідальності працівника є вчинення дисциплінарного проступку. До сьогодні точаться суперечки щодо необхідності вичерпного закріплення в нормативно-правових актах усіх видів дисциплінарних проступків. А. Лушніков вказує, що у контексті закріплення дисциплінарних проступків держави розділилися на три табори: 1) держави, які закріплюють вичерпний перелік дисциплінарних проступків на рівні законодавства (Бельгія, Японія); 2) держави, які закріплюють вичерпний перелік дисциплінарних проступків на рівні законодавства, однак працівника можна притягнути до відповідальності за вчинений проступок (не передбачений законом) у виключних випадках (Австрія, Великобританія, Швейцарія); 3) держави, у яких діяння, що є дисциплінарними проступками закріплюються у правилах внутрішнього розпорядку (США, Канада, Австралія, Нова Зеландія). На нашу думку, більш доцільним є закріплення проступків саме у правилах внутрішнього розпорядку, оскільки їхній перелік є надзвичайно великим [4]. Постає питання закріплення проступків у законодавстві України. Відповідно до норм Конституції України, діяння, що визнаються дисциплінарними правопорушеннями (у тому числі проступки) визначаються виключно законами. Однак, у Кодексі законів про працю України міститься норма, яка вказує, що особу можна притягнути до відповідальності за порушення трудових обов'язків, які встановлюються на локальному рівні, тобто безпосередньо саме протиправне діяння визначається на рівні правил внутрішнього розпорядку. Це дає підстави відносити Україну до змішаного типу.

Науковці виділяють такі особливості дисциплінарних проступків [4]:

1) проступок повинен бути вчинений під час виконання трудових обов'язків, на робочому місці, у робочий час. Однак у деяких державах (США, Великобританія, Канада, Франція) проступком може розглядатися і діяння, вчинене поза робочим часом, але лише для окремих категорій працівників. Виключенням із правила є Японія, у якій будь-якого працівника можна притягнути до дисциплінарної відповідальності за проступок, вчинений поза робочим часом за умови, якщо це шкодить репутації підприємства;

2) діяння працівника повинно бути протиправним, тобто діяння, на рівні законодавства або локального акту, повинно визнаватися проступком;

3) відповідальність має бути пропорційною тяжкості дисциплінарного проступку.

Аналізуючи законодавство зарубіжних держав, можна дійти висновку, що найбільш поширеними стягненнями є зауваження, догана, переведення на менш оплачувану роботу, пониження в посаді або відмова підвищення, дисциплінарне звільнення [5, с.1-30]. У більшості Європейських держав та у деяких пострадянських республіках (Естонія, Узбекистан, Азербайджан) існує такий вид стягнення, як штраф. Застосування штрафу має такі особливості, як: максимальний розмір штрафу є обмеженим (напр. в Італії чотирьохгодинним заробітком); кошти, отримані шляхом накладення штрафу, перераховуються у фонд трудового колективу, або до благодійних фондів. У Великобританії та

Франції дисциплінарні штрафи заборонені [4]. Такий широкий спектр стягнень допомагає забезпечити принцип співрозмірності (пропорційності) [6, с.8-22]. На нашу думку, було б доцільним додати до переліку дисциплінарних стягнень, передбаченого законодавством України таке стягнення, як штраф. Введення такого стягнення змогло б більшою мірою реалізувати функції дисциплінарної відповідальності, а саме превентивну, каральну та виховну.

В якості забезпечення дисциплінарної відповідальності до особи може застосовуватися відсторонення від роботи на час проведення розслідування, або розгляду справи у суді. При цьому у Новій Зеландії, Німеччині, Великобританії особі, яку відсторонили, виплачується заробітна плата, а от у Канаді, Франції, США, Швейцарії її дозволено утримувати. Відсторонення також має часове обмеження, так, наприклад в Італії воно не повинно перевищувати 10 робочих днів [4].

Аналізуючи законодавство про дисциплінарну відповідальність у зарубіжних державах можна знайти низку особливостей, які могли б модернізувати законодавство України. Саме тому вважаємо за необхідне, вітчизняному законодавцю враховувати досвід притягнення працівників до дисциплінарної відповідальності в зарубіжних державах з метою посилення гарантій трудових прав працівників та в майбутньому реформування трудового законодавства України щодо дисциплінарної відповідальності в цілому.

Список використаних джерел:

1. Середа В. В. Дисциплінарна відповідальність: поняття, принципи та види. *Університетські наукові записки*. 2014. №1. С. 1–8.
2. Киселёв И. Я. Сравнительное международное трудовое право. Москва: Дело. 1999. 718 с.
3. Киселев И. Я. Зарубежное трудовое право. Учебник для вузов. М. Издательская группа НОРМА—ИНФРА. 1998. 263 с.
4. Лушников А. Курс трудового права в 2 томах. 2009. URL: <http://uristinfo.net/trudovoe-pravo/220-kurs-trudovogo-prava-ii-t-lushnikov-lushnikova.html>.
5. Шония Г. В. (Гури Вахтангович). Общая характеристика трудового права Франции: Автореферат диссертации на соискание ученой степени кандидата юридических наук. Специальность 12.00.05. Трудовое право ; *Право социального обеспечения*. Г. В. Шония; Науч. рук. К. Н. Гусов. М. 2009. 30 с.
6. Лежнёва Т.М. Санкції у трудовому праві України : монографія. *Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ*. 2015. 196 с.

ОСОБЛИВОСТІ АДМІНІСТРАТИВНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА КЕРУВАННЯ ТРАНСПОРТНИМ ЗАСОБОМ В СТАНІ АЛКОГОЛЬНОГО, НАРКОТИЧНОГО ЧИ ТОКСИЧНОГО СП'ЯНІННЯ АБО ПІД ВПЛИВОМ ЛІКАРСЬКИХ ПРЕПАРАТІВ, ЩО ЗНИЖУЮТЬ ЇХ УВАГУ ТА ШВИДКІСТЬ РЕАКЦІЇ

Городнича Катерина Вікторівна

Науковий керівник: А.А. Соловей

Полтавський юридичний коледж

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна*

Основний Закон нашої держави визначає людину, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпеку найвищими соціальними цінностями (стаття 3 Конституції України) [1]. Тому, не дивно, що держава активно опікується питаннями безпеки дорожнього руху та стимулює дотримання відповідних правил учасниками дорожнього руху. Важливе значення у цьому питанні належить адміністративній відповідальності водіїв, оскільки санкції за такий вид адміністративного правопорушення як керування транспортним засобом у стані алкогольного, наркотичного чи токсичного сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції, можуть розцінюватись не лише як такі, що виконують каральну функцію, а й попереджувальну [2, с. 65].

У зв'язку з вищезазначеним актуальним видається питання дослідження особливостей адміністративної відповідальності, передбаченої ст. 130 Кодексу України про адміністративні правопорушення (далі – КУпАП).

Перш за все, варто зазначити, що одним із найбільш проблемних питань притягнення до адміністративної відповідальності осіб, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння був розмір санкції, оскільки раніше відповідно до ст. 130 КУпАП адміністративне стягнення не відповідало суспільній небезпечності вказаного діяння. Проте, Закон України «Про внесення змін до Кодексу України про адміністративні правопорушення щодо посилення відповідальності за керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції» від 7 липня 2016 р. № 1446-VIII суттєво посилив адміністративну відповідальність за керування транспортними засобами у стані сп'яніння. Якщо ч. 1 ст. 130 КУпАП за керування транспортними засобами у стані сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість, в редакції згідно із Законом України від 14 липня 2015 р. № 596-VIII була встановлена відповідальність у вигляді штрафу для водіїв у розмірі двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (далі – НМДГ), то Закон України від 7 липня 2016 р. № 1446-VIII збільшив розмір штрафу за вчинення цього правопорушення для водіїв до шестисот НМДГ (ч. 1 ст. 130 КУпАП) [3].

В свою чергу, повторне протягом двох років вчинення цих порушень передбачає накладення штрафу на водіїв у розмірі 1200 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та позбавлення права керування транспортними засобами на строк три роки, і на інших осіб – накладення штрафу з оплатним

вилученням транспортного засобу чи без вилучення. Водіїв, який двічі протягом п'яти років піддавалась адміністративному стягненню за керування транспортними засобами у стані сп'яніння, штрафуватимуть у розмірі 2400 неоподатковуваних мінімумів доходів громадян та позбавлятимуть права керування транспортними засобами на строк 10 років [3].

Посилення розміру санкції досліджуваної статті КУпАП є безумовно прогресивним кроком від законодавця, оскільки страх водіїв перед збільшенням розміром відповідальності має на меті стимулювати останніх в утриманні від вчинення дій, визначених диспозицією статті 130 КУпАП, але оскільки така превенція знизить кількість порушень ПДР, проте, незважаючи на такі новації, наявність самої лише можливості притягнути до відповідальності особу, яка керує автомобілем у стані алкогольного сп'яніння, ще не означає її повноцінну реалізацію на практиці. Тобто, не завжди та особа, кого поліцейські спіймали п'яним за кермом, отримає покарання. Це підтверджується тим, що в багатьох випадках справи про адміністративні правопорушення закриваються судами за строками давності.

Характеризуючи особливості адміністративної відповідальності за ст. 130 КУпАП, зауважимо, що об'єктивна сторона даного правопорушення полягає у вчиненні кількох дій. Так, згідно ст. 130 КУПАП громадянина може бути притягнуто до адміністративної відповідальності, якщо він:

- керував транспортним засобом в стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції;
- передав керування транспортним засобом особі, яка перебуває в стані такого сп'яніння чи під впливом таких лікарських препаратів;
- відмовився від проходження відповідно до встановленого порядку огляду на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння або щодо вживання лікарських препаратів, що знижують увагу та швидкість реакції.

Отже, за будь-яке (хоча б навіть одне) зі вказаних порушень особа має бути покарана [4].

Щодо індивідуалізації відповідальності, з урахуванням обставин справи, суди використовують наступні механізми зменшення відповідальності або звільнення порушників від відповідальності взагалі.

1. Передача матеріалів про адміністративне правопорушення на розгляд трудового колективу.
2. Звільнення від адміністративної відповідальності при малозначності правопорушення.
3. Неправильна кваліфікація правопорушення, як підстава повернення адміністративних матеріалів або закриття провадження [5].

Проаналізувавши судову практику, можемо констатувати, що при притягненні до адміністративної відповідальності за ст. 130 КУпАП стан, в якому перебуває правопорушник враховується як обтяжуюча обставина. При цьому, на відміну від інших адміністративних правопорушень в даній сфері, винні досить часто притягуються до адміністративної відповідальності. Але в порівнянні з минулими роками, коли санкція статті була не такою жорсткою, то притягувалося до адміністративної відповідальності за ст. 130 КУпАП значно більше осіб.

Таким чином, санкція ч. 1-3 ст. 130 КУпАП має вже два види покарання: у вигляді штрафу та позбавлення права керувати транспортним засобом на певний строк. Але навіть такі санкції, на нашу думку, не є сумісними із заподіяною шкодою. Тому, у зв'язку з вищезазначеним, пропонуємо поряд зі штрафом та позбавленням права керувати транспортним засобом доповнити статтю ще одним видом адміністративного стягнення – адміністративний арешт на строк від 7 до 15 діб. Адміністративний арешт необхідно додати до системи адміністративних стягнень, тому, що на відміну від штрафів він буде відігравати значно більшу превентивну роль у запобіганні вказаних порушень. В такому випадку, на нашу думку, кількість правопорушень в даній галузі буде суттєво знижена.

У підсумку можна зазначити, що суттєве посилення відповідальності правопорушників забезпечило стабільну динаміку зменшення кількості випадків керування транспортними засобами у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння та зменшило кількість постраждалих за їх наслідком.

Однак, зменшення подібних випадків значною мірою залежить не стільки від суворості того чи іншого адміністративного стягнення, скільки від забезпечення невідворотності адміністративної відповідальності та застосування співмірних стягнень за вчинення відповідних адміністративних правопорушень, що потребує подальшого правового регулювання.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 року № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.
2. Бугрім О. В. Адміністративна відповідальність за керування транспортними засобами особами, які перебувають у стані алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння. *Наше право*. 2013. № 12. С. 65-70.
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 № 8073-X. *Відомості Верховної Ради Української РСР (БВР) 1984*, додаток до № 51, ст.1122.
4. Керування автомобілем у стані сп'яніння: чому винний не завжди отримує покарання. ст.130 КУпАП. URL: <http://advocate.rv.ua/keruvannya-avtomobilem-u-stani-sp-yaninnya-chomu-vinnij-ne-zavzhdi-otrimuye-pokarannya-st-130-kupap/>.
5. Адміністративна відповідальність за ст. 130 КУпАП. URL: <http://ilife-news.com/48601-adminstrativna-vdpovdalnst-za-st-130-kupap.html>.

ОСОБЛИВОСТІ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ У НІМЕЧЧИНІ

Донець Любов Владиславівна

Науковий керівник: канд. ю. наук Чернадчук О.В.
*Сумський державний університет
Україна*

У науковій літературі існує думка, що найбільш ефективне та гуманне законодавство щодо неповнолітніх правопорушників у Німеччині. Крім кримінального кодексу Німеччини, питання кримінальної відповідальності підлітків регулюються Законом «Про правосуддя для неповнолітніх». Відповідно до параграфу 5 абзацу 1 та 2 цього Закону до неповнолітніх можуть застосовуватися наступні санкції: виховні заходи, виправні заходи та заходи покарання для неповнолітніх. У кримінальному законодавстві Німеччини значна увага приділяється заходам кримінально-правового характеру, не пов'язаним із позбавленням волі. Такі заходи зовні схожі на такі види кримінальних покарань (за кримінальним кодексом України), як арешт, виправні роботи, тощо. Але німецьким законодавцем вони віднесені до групи виховних заходів і примусових засобів. Якщо характеризувати виховні заходи і примусові засоби крізь призму вітчизняного законодавства, то слід зробити висновок про те, що зазначені види заходів є комбінацією окремих видів покарань з альтернативними покаранню примусовими заходами виховного характеру [1, с. 255].

Відповідно до параграфу 5 абз. 2 Закону «Про правосуддя для неповнолітніх» примусові заходи і покарання призначаються тільки як альтернатива виховним заходам, тобто коли вони є недостатні. При призначенні виховних заходів критерієм виступає не тяжкість злочину, (як це зазначено у кримінальному кодексі України), а потреба у вихованні підлітка. Особливістю кримінального права Німеччини є те, що поряд із Кримінальним кодексом від 15.05.1871р. в редакції від 02.10.2009р. (Strafgesetzbuch- далі StGB) у якості джерела права діють безліч законів.

Відповідно до Закону «Про суд у справах неповнолітніх», неповнолітні поділені за суб'єктивним складом на три вікові категорії. Визначальним чинником при розгляді справ про злочини неповнолітніх є саме вікова специфіка суб'єктів ювенального права, яка і передбачає дію принципу індивідуалізації, на якому ґрунтуються всі правові приписи починаючи з вирішення питання про кримінальну відповідальність і закінчуючи особливими правилами судочинства і винесення вироку [2, с. 112].

До цих категорій належать особи:

від 14 до 16 років; – від 16 до 18 років; – від 18 до 21 року (§ 1 JGG). Перші дві категорії утворюють групу дітей (неповнолітніх), а остання категорія охоплює групу молодих дорослих (молодь у власному розумінні слова).

Е.Б. Мельникова справедливо зазначає таку характерну ознаку ювенальної юстиції як її соціальна наповнюваність, що, в свою чергу, знаходить прояву в використанні в судовому процесі неюридичних спеціальних знань, «в акценті на вивченні соціальних умов життя

неповнолітнього, що постає перед судом, соціальнопсихологічних ознак його особистості» [3, с. 62-63].

Примусові заходи виховного впливу поділяються на вказівки про перевиховання, що передбачають приписи і заборони, що стосуються проведення часу неповнолітнього, а також використання сприяння у вихованні, яке виражається в зобов'язанні погоджувати заходи по вирішенню соціальних сторін життя підлітка.

Заходами виправного впливу є:

1. попередження;
2. покладання обов'язків;
3. арешт для неповнолітніх.

Суддя карає злочин виправними заходами, якщо застосування покарання для неповнолітніх недоцільно, однак необхідно, щоб неповнолітній усвідомив, що зобов'язаний відповідати за свої дії. Виправні заходи не тягнуть правових наслідків покарання.

Виправні (дисциплінарні) заходи для неповнолітніх мають більш суворий характер у порівнянні з виховними. Ці заходи, у свою чергу (відповідно до § 13 JGG), поділяються на заходи превенції правопорушень, зобов'язуючі заходи та заходи затримання (домашній арешт). Застосування цих заходів залежить від тяжкості вчиненого діяння, його наслідків для потерпілого та суспільства. Обрання судом одного з указаних заходів має на меті показати особі, яка вчинила правопорушення, що вчинене нею діяння є суспільно шкідливим, засуджується суспільством, і в такий спосіб запобігти вчиненню суспільно небезпечних діянь у майбутньому [4, с. 204].

При цьому виправні заходи виховного впливу можуть поєднуватися з виправними заходами. Попередження має переконливо продемонструвати неповнолітньому неправомірність його діяння. При цьому до неповнолітнього не можна пред'являти несумірні вимоги (параграф 14 Jugendgerichtsgesetz).

Суддя вправі покласти на неповнолітнього обов'язок :

1. усунути заподіяну шкоду, наскільки це в його силах;
2. особисто вибачитися перед потерпілим;
3. виконати певну роботу;
4. сплатити грошовий внесок на користь будь-якого суспільно-корисного закладу.

Суддя повинен обрати в якості заходу виправного впливу сплату внеску на користь суспільно-корисного закладу тільки тоді, коли:

1. неповнолітній вчинив малозначний проступок і можна припустити, що він сплатить цей внесок з коштів, якими він має право розпоряджатися, або
2. неповнолітній повинен бути позбавлений того прибутку, який він отримав від злочину або за вчинення злочину.

Неповнолітні позбавляються свободи в тому випадку, якщо внаслідок шкідливих схильностей підлітка, що проявилися в діянні, заходи виховного характеру або засоби нагляду недостатні для перевиховання або позбавлення волі необхідно внаслідок тяжкості провини.

Покарання являє собою позбавлення волі неповнолітнього і застосовується в тих випадках, коли з урахуванням схильності неповнолітнього до скоєння злочинів і тяжкості його провини в скоєнні злочину є підстави вважати, що застосування по відношенню до нього

примусових заходів виховного впливу і виправних заходів виявиться недостатнім для забезпечення цілей кримінального покарання.

Під покаранням неповнолітнього у німецькій доктрині розуміється ізоляція особи від суспільства та поміщення її у виправну установу для неповнолітніх (§ 17 JGG). Це покарання виступає єдиним різновидом класичного кримінального покарання. Його застосування щодо неповнолітнього є констатацією розвитку в особи злочинних схильностей та виступає найбільш суворим тягарем провини [5].

Суддя признає покарання, якщо внаслідок шкідливих схильностей неповнолітнього, які виявились під час скоєння злочину, виховні та дисциплінарні заходи представляються недостатніми або того вимагає ступінь вини.

Покарання для неповнолітніх признається на строк не менше шести місяців і не більше п'яти років. Якщо вчинене діяння є злочином, за який згідно з загальними правилами може бути призначено покарання у вигляді позбавлення волі більш ніж на десять років, то покарання для неповнолітніх признається на строк не більше десяти років. Межі покарань загального кримінального права не застосовуються.

Термін покарання для неповнолітніх слід визначати таким чином, щоб було можливим виховний вплив (параграф 18 Jugendgerichtsgesetz).

Позитивними були б запозичення із судової системи Німеччини зміни спрямованості діяльності захисника неповнолітнього, яка ставила б у пріоритет виховну функцію й вибір найбільш відповідного заходу впливу на правопорушника. Цей досвід сприяв би посиленню виховної функції ювенального судочинства загалом.

Отже, порівняно з українським законодавством з питань покарання неповнолітніх, німецьке більш ширше. Приділяється велика увага до неповнолітніх, великий перелік санкцій (заходів), як альтернатива покаранню, ювенальна система більш наповнена.

Список використаних джерел:

1. Вісник: Асоціації кримінального права України. 2018, № 1(10). С. 254-257.
2. Погранична С.О. Участь адвоката у розгляді кримінальних справ щодо неповнолітніх за законодавством України та Німеччини: порівняльна характеристика. *Право: історія, теорія, практика*. 2015. № 12. С. 111-114.
3. Мельникова Э.Б. Правосудие по делам несовершеннолетних: история и современность. М.: Наука, 1990.
4. А. Ю. Дзюба, Заходи кримінально-правового впливу на неповнолітніх правопорушників за кримінальним законодавством ФРН. 2014, С. 199-207.
5. Streng F. Jugendstrafrecht, 3. Auflage. Heidelberg; München : C.F. Müller Verlag, 2012. 465 p.

ОСОБЛИВОСТІ ПОРЯДКУ ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО КОНСТИТУЦІЇ В УКРАЇНІ ТА ЗА КОРДОНОМ

Мищинська Марина Романівна

Науковий керівник: канд. пед. наук, доцент Вавринчук М.П.

Хмельницький національний університет

Україна

Постановка та актуальність проблеми. Конституція є основним законом держави, який визначає державний устрій, порядок і принципи функціонування представницьких, виконавчих та судових органів влади, виборчу систему, права й обов'язки держави, суспільства та громадян. У різних державах світу існують різні способи внесення змін до Конституції. Від способу, в який здійснюється внесення змін до Конституції залежить ефективність майбутнього функціонування органів влади та життя громадян держави.

Аналіз наукових досліджень. Використані дослідження мають на меті науковий аналіз сутності, змісту, мети, принципів та інституціональної системи конституціоналізму, а також його функціонального механізму в сучасних умовах стосовно українських реалій. Автори досліджень звертаються до еволюції та реалій сучасного світового та українського конституціоналізму. У наукових роботах розглянуто формування сучасного українського конституціоналізму, західноєвропейський та американський досвід конституціоналізму. Відображено пряму залежність між конституційними ідеями, принципами і теоріями, конституційним правом й конституційним законодавством, а також конституційними реаліями та конституційною дійсністю. В дослідженнях враховано специфіку конституційного законодавства окремих країн, висвітлено і розкрито особливості формування Конституції в різних країнах.

Недостатньо вивчені аспекти проблеми. Порівняльна характеристика порядку внесення змін до Конституції у різних країнах світу, теоретичні та практичні аспекти внесення змін до Конституції у світовій практиці, значення способу внесення змін до Конституції для держави та її громадян, особливості порядку внесення змін до Конституції України.

Мета статті. Розглянути питання про внесення змін до Конституції з позиції різних способів, проаналізувати практику, яка діє в Україні та зарубіжних державах.

Виклад основного матеріалу. Світова практика конституціоналізму виробила різні форми внесення змін до Конституції, які істотно відрізняються від прийняття звичайних законодавчих актів. Необхідність у розробці і прийнятті змін до Конституції виникає при еволюційних змінах у суспільному житті, які вимагають приведення її у відповідність існуючим реаліям суспільного і правового життя.

Зміни до Конституції здійснюються у формі нормативно-правового акту, який має силу Конституції й зазвичай має назви: конституційний закон, поправка тощо.

Після набрання зазначеним актом юридичної сили він інтегрується у текст основного закону і тим самим втрачає регулятивну самостійність. Як виняток,

поправки до Конституції США не входять до конституційного тексту, а є його доповненням.

Розрізняють такі способи зміни Конституцій:

1. Жорсткі (відносяться такі Конституції, порядок зміни яких ускладнений у порівнянні з порядком прийняття і зміни звичайних законів. Це виступає в якості важливого способу забезпечення стабільності конституційних положень. В залежності від конкретних способів зміни основних законів варіюється рівень їх жорсткості).

Найпоширенішими способами, що ускладнюють процедуру внесення конституційних поправок, є: їх прийняття кваліфікованою більшістю голосів (2/3, 3/5, 3/4; (ФРН, Португалія); встановлення повторного голосування – подвійного вотуму (Греція, Литва, Норвегія); перевибори парламенту спеціально для ухвалення Конституції, новим складом парламенту (Люксембург, Нідерланди); затвердження поправок на референдумі (Японія, Таджикистан); ратифікації поправок законодавчими органами суб'єктів федерації (США) [3].

2. Гнучкі (Конституції, порядок зміни яких не відрізняється від процесу прийняття або зміни звичайних законів (Сполученого Королівства Великобританії та Північної Ірландії, а також Новій Зеландії)).

Жорсткі Конституції можна поділити на два різновиди: а) власне жорсткі, до яких належать Конституції, котрі змінюються парламентом одного й того самого скликання кваліфікованою більшістю в палаті або палатах та Конституції, що змінюються повторним голосуванням через певний строк, але парламентом того самого скликання.

Існує так званий "подвійний вотум із пронесенням через вибори". Зміст цього досить поширеного у світовій конституційній практиці інституту полягає в тому, що за внесення змін до Основного Закону голосує один склад парламенту, а остаточне рішення про зміну Конституції у запропонованому вигляді ухвалює вже парламент нового скликання;

б) особливо жорсткі – це Конституції, зміни до яких затверджуються на референдумі, парламентом наступного скликання, органами суб'єктів федерації або шляхом застосування інших процедур, що ратифікують зміни.

На порядок зміни Конституції досить часто впливає форма територіального устрою держави, оскільки у федеративних державах цей порядок набагато складніший, ніж в унітарних, бо у цьому процесі беруть участь суб'єкти федерації або органи, що виражають інтереси цих суб'єктів.

Як правило, зміни до Конституції здійснюються за рішенням парламенту. Право ініціювати в парламенті розгляд проектів змін до Конституції належить відповідній частині депутатського корпусу, главі держави, а в окремих країнах – уряду, конституційному суду (Гватемала, Еквадор, Україна) чи Верховному суду (Панама, Еквадор). У деяких федеративних державах (Бразилія, Росія, Ефіопія) це право надано суб'єктам федерації. Але існують і винятки. Наприклад, у США поправку до Конституції може внести один депутат або група виборців у порядку народної ініціативи (від 3 до 20 відсотків виборців, які брали участь в останніх виборах губернатора штату).

У більшості Конституцій не існують обмежень щодо їх перегляду, проте в Бельгії, Греції, Італії, Німеччині, Португалії, Україні, Франції вони є.

Незалежно від способу внесення змін до Конституції, відповідні

нормативно-правові акти зазвичай підписує і оприлюднює глава держави. У деяких країнах, зокрема у Болгарії, цю функцію виконує спікер парламенту, у Македонії, Сербії, Словенії, Хорватії, Чорногорії – "проголошує" парламент, а у Болівії, Домініканській Республіці, Еквадорі – установчі збори.

В основних законах Індії, Італії, США, Франції, Японії передбачена можливість застосування подвійної процедури внесення змін до Конституції [2].

Процедура внесення змін до Конституції України регулюється розділом XIII Конституції «Внесення змін до Конституції України» і включає такі основні положення:

1. Не може бути прийнято рішення про зміну Конституції, якщо дані зміни ліквідовують або обмежують права і свободи громадян або якщо вони спрямовані на ліквідацію незалежності України чи порушення її територіальної цілісності.

2. Конституція не може бути змінена в умовах воєнного або надзвичайного стану.

3. Найважливіші конституційні інститути (основи конституційного ладу, основи виборчої системи, процедура внесення змін до Конституції), які регламентуються розділом I «Загальні засади», розділом III «Вибори. Референдуми», розділом XIII «Внесення змін до Конституції України») можуть бути змінені лише в такому порядку:

- проект внесення змін до цих розділів вносить Президент або не менше 2/3 народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради (тобто 300 народних депутатів);

- за проект повинні проголосувати не менше 2/3 від конституційного складу Верховної Ради;

- дане рішення повинно бути підтверджене на Всеукраїнському референдумі.

4. Інші розділи Конституції можуть бути змінені в такому порядку:

- законопроект про внесення змін подається до Верховної Ради не менш як 1/3 народних депутатів від конституційного складу Верховної Ради;

- законопроект повинен бути попередньо обговорений і схвалений більшістю від конституційного складу Верховної Ради, що не виключає можливості внесення в подальшому змін і доповнень до законопроекту;

- схвалений простою більшістю законопроект може бути прийнятий тільки на наступній черговій сесії парламенту, при умові, що за нього проголосують не менше 2/3 від конституційного складу Верховної Ради.

5. Повторний розгляд законопроекту про внесення змін до Конституції, що розглядався Верховною Радою і був відхилений, може відбутися лише через рік з дня прийняття рішення щодо нього.

6. Верховна Рада не може двічі змінювати одні й ті ж положення Конституції протягом строку своїх повноважень.

7. Конституційний суд робить висновки про конституційність будь-якого законопроекту про внесення змін до Конституції перед тим, як цей законопроект розглядається Верховною Радою.

В Україні жорсткий характер внесення змін до Конституції полягає ще й в особливому колі суб'єктів права законодавчої ініціативи щодо таких змін. Згідно зі ст. 154 Основного Закону України законопроект про внесення змін до

Конституції України може бути поданий до Верховної Ради України Президентом України або не менш як третиною народних депутатів України від конституційного складу Верховної Ради України, а щодо розділів I, III, XIII Конституції України, то суб'єктами права законодавчої ініціативи щодо внесення змін можуть бути Президент України та не менш як дві третини від конституційного складу Верховної Ради України (ст. 156 Конституції України).

Законопроект про внесення змін до Конституції України розглядається Верховною Радою України за наявності висновку Конституційного Суду України щодо відповідності законопроекту вимогам статей 157 і 158 Конституції України (ст. 159 Конституції України).

Щодо порядку внесення змін до Конституції України, то він є самостійною парламентською процедурою, що виключає можливість застосування при розгляді законопроектів про внесення змін до Конституції України інших конституційних положень, окрім передбачених у розділі XIII Конституції України.

Закон України про внесення змін до Конституції України за своєю природою не є звичайним законом, який приймається Верховною Радою у порядку, передбаченому п. 3 ч. 1 ст. 85 Конституції України. У зарубіжних країнах такі закони у більшості випадків називають конституційними або органічними законами.

Особливостями закону про внесення змін до Конституції України порівняно зі звичайним законом є те, що:

1) після прийняття цей закон стає складовою Конституції України і набуває найвищої юридичної сили;

2) Конституцією України передбачено особливий порядок його прийняття: особливий суб'єкт права ініціативи перегляду, наявність застережень щодо можливості внесення змін, здійснення попереднього конституційного контролю законопроектів, наявність специфічної процедури внесення змін.

Згідно зі ст. 94 Конституції України щодо всіх законів, які приймаються Верховною Радою України, Президент України наділяється правом вето, тобто правом повернути законопроект, прийнятий Верховною Радою України, на повторний розгляд зі своїми зауваженнями стосовно невідповідності такого законопроекту Конституції. За чинною Конституцією України Президент України наділяється правом вето і щодо законів про внесення змін до Конституції України [1].

Висновки. Визначимо, що світова практика конституціоналізму виробила різні способи внесення змін до Конституції, які істотно відрізняються від прийняття звичайних законодавчих актів. Проведений аналіз свідчить, що у різних державах світу існують різні способи внесення змін до Конституції. На нашу думку, від способу, в який здійснюється внесення змін до Конституції залежить ефективність майбутнього функціонування органів влади та життя населення держави.

Було досліджено порядок внесення змін до Конституції України. Згідно проведеного дослідження, він є самостійною парламентською процедурою, що виключає можливість застосування при розгляді законопроектів про внесення змін до Конституції України інших конституційних положень, окрім передбачених у розділі XIII Конституції України.

Таким чином, спосіб внесення змін до Конституції має велике значення,

тому що від нього суттєво залежить зміст Основного закону, розвиток держави та життя людей тої чи іншої держави, їх права та захищеність.

Список використаних джерел:

1. Конституція України № 254к/96-ВР від 28 червня 1996 року. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-vr> (дата звернення 01.12.2018).
2. Крусян А. Р. Сучасний конституціоналізм. К., 2010. 251 с.
3. Мішина Н.В., Міхальов В.О., Середняк Т.К. Конституційне право зарубіжних країн, у 2 томах. 2014. 533 с.

ПИТАННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ДЕЯКИХ ПРИВІЛЕЙОВАНИХ СКЛАДІВ УМИСНОГО ВБИВСТВА

Сисой Владислава Вікторівна

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Україна*

При розгляді кримінальних справ доволі складним є питанням розмежування умисного вбивства, вчиненого в стані сильного душевного хвилювання, та аналогічного злочину, вчиненого в умовах необхідної оборони. Зазначені діяння мають багато спільних ознак. До того ж, досить частими є випадки одночасного збігу цих двох станів.

Для розмежування цих двох злочинів необхідно враховувати мотивацію суб'єкта. На відміну від стану сильного душевного хвилювання, мотив при необхідній обороні характеризується наміром захистити свої законні інтереси або інтереси інших осіб шляхом заподіяння шкоди нападнику.

Виділяючи стан сильного душевного хвилювання як ознаку, що пом'якшує відповідальність за умисний злочин, законодавець виходить з психічного стану особи, який обмежує здатність усвідомлювати свої дії та керувати ними. Вбивство в такому стані, характеризується науковцями меншим ступенем суспільної небезпечності. В даному випадку визначною є раптова короткочасна та інтенсивна емоція, викликана протиправною поведінкою потерпілого. Вона займає домінуюче положення в свідомості людини, в результаті чого суб'єкт втрачає контроль над своїми діями та їх усвідомленням. Ступінь душевного хвилювання та його вплив на можливість усвідомлення особою ситуації визначається в кожній конкретній ситуації судом індивідуально.

Перевищення меж необхідної оборони також супроводжується сильними емоціями та хвилюванням особи, що обороняється, однак це хвилювання не перешкоджає основній меті - відбити напад, захистити себе від посягання.

У сучасній теорії кримінального права досі є невирішеним питання кваліфікації умисних вбивств в стані сильного душевного хвилювання при одночасному перевищенні меж необхідної оборони.

Відрізняються й рішення в судовій практиці. Зокрема, в одних випадках вчинення умисного вбивства при перевищенні меж необхідної оборони, коли особа одночасно перебувала в стані сильного душевного хвилювання, суди

кваліфікують за ст. 118 Кримінального Кодексу України (далі КК України), а в інших за наявності зазначених обставин - за ст. 116 КК України.

Виникає питання, як застосувати закон у таких ситуаціях. Слід звернути увагу на той факт, що стан необхідної оборони як і стан сильного душевного хвилювання викликані протиправними діями з боку потерпілого. Саме тому наведені стани не можуть виключати один одного [1].

Відповідно до п. 10 Постанови ПВС України від 28.06.91 №4 «Судам необхідно мати на увазі, що дії осіб, які вчинили вбивство або заподіяли тяжкі тілесні ушкодження при перевищенні меж необхідної оборони, і одночасно перебували в стані сильного душевного хвилювання, що раптово виникло, належить кваліфікувати відповідно за статтями 97, 104 КК України, тобто за більш м'яким законом, а не за статтями 95, 103 КК України» [2]. Однак ця постанова втратила чинність 26.04.2002. Нова ж постанова від 07.02.2003 не включає в себе пояснення як саме необхідно кваліфікувати вбивства за таких обставин. З наведеного можна зробити такий висновок: правило кваліфікації вбивства за вказаних обставин було упущено пленумом і кваліфікувати вчинене слід, користуючись таким самим правилом, яке вказане у Постанові ПВС України від 28.06.91 №4.

При кримінально правовій оцінці ситуацій збігу стану сильного душевного хвилювання та необхідної оборони виникає й інше питання, що не має одностайного вирішення. ч.4 ст.36 КК України передбачає, що особа не підлягає кримінальній відповідальності, якщо через сильне душевне хвилювання, викликане суспільно небезпечним посяганням, вона не могла оцінити відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обставинці захисту. Можна зробити висновок, що стан сильного душевного хвилювання в такому випадку є умовою, що виключає злочинність діяння при необхідній обороні.

В п. 3 Постанови ПВС України від 26.04.2002р. №1 «Про судову практику у справах про необхідну оборону» визначається, що суспільно небезпечне посягання на законні права, інтереси, життя і здоров'я людини, суспільні інтереси чи інтереси держави може викликати в особи, яка захищається, сильне душевне хвилювання. Якщо в такому стані вона не могла оцінювати відповідність заподіяної нею шкоди небезпечності посягання чи обставинці захисту, її дії слід розцінювати як необхідну оборону [3].

Таким чином, можна дійти висновку, що питання розмежування умисних вбивств, вчинених в стані сильного душевного хвилювання, і тих, що вчинені в стані необхідної оборони, є доволі складним через велику кількість спільних ознак. До того ж часто особа, яка перебуває в стані необхідної оборони, одночасно перебуває в стані сильного душевного хвилювання, що породжує проблему правильної кваліфікації.

Список використаних джерел:

1. Авраменко О.О. Питання кваліфікації умисного вбивства, вчиненого одночасно при перевищенні меж необхідної оборони та у стані сильного душевного хвилювання. *Вісник Хмельницького інституту регіонального управління та права*. 2001. № 1. С. 226-230.
2. Постанова Пленуму Верховного Суду України №4 «Про практику застосування судами законодавства, яке забезпечує право на необхідну

оборону від суспільно небезпечних посягань». URL:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0004700-91> (дата звернення
 01.12.2018).

3. Постанова Пленуму Верховного Суду України №1 «Про судову практику у справах про необхідну оборону». 2002 – URL:
<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0001700-02> (дата звернення
 01.12.2018).

ПИТАННЯ ПРИНЦИПУ ВІДКРИТОСТІ ІНФОРМАЦІЇ ЩОДО СПРАВИ У ЦИВІЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

Лактіонова Катерина Олегівна

Науковий керівник: старший викладач Солончук І.В.

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Україна

Принцип відкритості інформації щодо справи, регламентований цивільним процесуальним законодавством, має вагоме значення при розгляді та вирішенні судом цивільних справ. Згідно ч.1 ст.11 Закону України «Про судоустрій та статус суддів» інформація про суд, який розглядає справу, сторони спору та предмет позову, дату надходження позовної заяви, апеляційної, касаційної скарги, заяви про перегляд судового рішення, стадії розгляду справи, місце, дату і час судового засідання, рух справи з одного суду до іншого є відкритою та має бути невідкладно оприлюдненою на офіційному веб-порталі судової влади України, крім тих випадків, установлених законом [3]. Це вже певним чином забезпечує ту необхідну обізнаність громадян щодо конкретної справи, що допомагає підвищити ефективність вирішення того чи іншого питання. Водночас слід наголосити, що даний принцип допомагає демократизувати вирішення судових справ. Нормативні положення вказаної статті також зазначають і те, що ніхто не може бути обмежений у праві на отримання в суді усної чи письмової інформації щодо результатів розгляду його справи в суді. Отже, принцип відкритості інформації щодо справи забезпечує ще й той факт, що не повинні мати місце випадки порушення права особи на обізнаність щодо кінцевого рішення суду. Кожна особа повинна мати повний обсяг даних, котрі стосуються її цивільного спору. Саме забезпечення даного права і гарантує відкритість інформації щодо справи, розглянутої у суді. Лише в окремих випадках, чітко визначених законом, суд може постановити ухвалу про розгляд відповідної справи у закритому засіданні, тим самим відмежовуючи важливу для розгляду та вирішення справи інформацію. Для прикладу, закрите судове засідання може бути проведено судом у випадку, якщо відкритий розгляд справи може призвести до розголошення державної таємниці. Відповідно до ст. 1 Закону України «Про державну таємницю» державною таємницею визнається вид таємної інформації, що охоплює відомості у сфері оборони, економіки, науки, техніки, зовнішніх відносин,

державної безпеки та охорони правопорядку, розголошення яких може завдати шкоди національній безпеці України та які визнані у порядку, встановленому законом, державною таємницею та підлягають охороні державою [4]. Отже, можемо зазначити, що розгляд справи про забезпечення інформаційної безпеки обов'язково буде здійснюватися в закритому засіданні, про що судом видається відповідна ухвала. Зазначене положення у частині 4 статті 8 Цивільного процесуального кодексу України положення визначає, що у разі постановлення судом ухвали про розгляд справи у закритому судовому засіданні інформація щодо справи не розкривається, окрім чітко визначених відомостей, зокрема про учасників справи, предмет позову, дату надходження позовної заяви, стадії розгляду справи, місце, дату і час судового засідання, рух справи з одного суду до іншого [1]. Питання забезпечення відкритості решти судових розглядів полягає також у тому, що будь-яка особа, яка не є учасником розглянутої справи, має право на доступ до судових рішень у тому порядку, який визначений законодавством України. Це може бути також позитивною можливістю громадян бути обізнаними в питанні, яким саме чином можуть бути вирішені в суді певні спірні питання. Слід зазначити, що у цивільному процесі можуть мати місце також додаткові підстави для закритого розгляду справи. Це, зокрема, може стосуватися справ щодо усиновлення дитини. Відповідно до ст. 226 Сімейного кодексу України особа має право на таємницю перебування на обліку осіб, які бажають усиновити дитину, на таємницю інформації щодо пошуку дитини для усиновлення, щодо подання заяви про усиновлення та її розгляду, щодо рішення суду про усиновлення. Дитина, яка була усиновлена, має право на таємницю, в тому числі від неї самої, факту її усиновлення [2].

Також можна зробити висновок, що ті справи, котрі стосуються питання усиновлення, потребують саме закритого розгляду для більш ретельного вивчення наданих документів та винесення судом обґрунтованого рішення. Це пояснюється тим, що даний вид справ потребують більш ретельного та обдуманого вирішення. І винесення певної інформації за межі кола сторін, котрі виступають у даному виді справ може понести за собою деякі негативні наслідки. Принцип відкритості інформації щодо справи спрямований на забезпечення прозорості вирішення судових справ. Це також стосується інформації щодо руху справи між різними судами. Дана інформація допомагатиме заявникам бути впевненими, що вирішення справи рухається потрібним та логічним шляхом. Відкритий процес для будь-якої справи є проявом демократизму для всіх громадян. Адже кожна особа, звертаючись до суду за допомогою в певних спірних питаннях, має бути впевненою у своєму подальшому безперешкодному доступі до всієї інформації, котра буде наявна на та необхідна для вирішення справи. Таким чином, принцип відкритості інформації щодо справи забезпечує довіру населення до судової системи, впевненість щодо захищеності інформації, наданої суду в процесі вирішення справи та тієї інформації, яка буде виявлена при подальшому розгляді справи. Доступ кожної особи до вже вирішених судових справ дає змогу всім громадянам бути обізнаними щодо варіантів вирішення відповідних справ та не мати сумнівів у прозорості судової діяльності.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України : Кодекс України, Закон від 18.03.2004 № 1618-IV. *Верховна Рада України*. Київ: ВВРУ, 2004. № 40, 41, 42. Ст. 492.
2. Сімейний кодекс України : Кодекс України, Закон від 10.02.2002 № 2947-III. *Верховна Рада України*. Київ : ВВРУ, 2002. № 21-22, ст.135
3. Закон України «Про судоустрій і статус судді» : Закон України, Закон від 02.06.2016 № 1402-VIII. *Верховна Рада України*. Київ : ВВРУ, 2016. № 31, ст.545
4. Закон України «Про державну таємницю» : Закон України, Закон від 21.01.1994 № 3855-XII. *Верховна Рада України*. Київ : ВВРУ, 1994. № 16, ст.93

ПОНЯТТЯ ТА ЗНАЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ ПРАВА

Глуговська Катерина Михайлівна

*Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Україна*

Однією з засадничих категорій сучасної юридичної науки виступають принципи права. Актуальність дослідження їх сутності полягає в тому, що вони виступають в якості своєрідної несучої конструкції, на якій знаходяться і реалізуються не тільки його норми, інститути або галузі, а й вся його система, служать основним орієнтиром всієї правотворчої, правозастосовчої та правоохоронної діяльності державних органів, а безпосередньо від ступеня їх дотримання в прямій залежності перебуває рівень злагодженості, стабільності та ефективності правової системи. Маючи загальнообов'язковий характер, принципи права сприяють зміцненню внутрішньої єдності і взаємодії різних його галузей та інститутів, правових норм і правових відносин, суб'єктивного та об'єктивного права.

Враховуючи вищезазначені особливості необхідно визначити поняття та з'ясувати в чому полягає значення принципів права.

Варто зазначити, що етимологічно поняття «принцип» у перекладі з латинської означає «початок», «першооснова», «первинність». З давніх давен принцип вважався підвалиною, фундаментом будь-якої соціальної системи (в тому числі правової), вимоги якого поширювалися на всі явища, що належали до цієї системи. Принципи не формулюють конкретних прав і обов'язків і не завжди забезпечені конкретними законодавчими санкціями, однак про те, на яких принципах засновано правовий порядок, можна значною мірою судити щодо характеру самої держави (демократична, тоталітарна тощо) [1, с. 40].

Одним з перших радянських науковців, які звернулися до проблематики принципів прав у 50-х роках минулого століття, був проф. П. О. Недбайло. На думку вищезазначеного вченого, принципи права є найбільш абстрактні поняття, які виражають сутність держави і права в їхній основі та є вихідним елементом структури науки загальної теорії держави і права. Особливо

проблема принципів права загострюється під час подолання прогалин у правовому регулюванні, зокрема через застосування та конкретизацію загальних (загальноправових) принципів права. Крім того, принципи права вчені розглядають як один із видів юридичних гарантій правильного застосування правових норм і здійснення суб'єктивних прав громадян; вони забезпечують правомірність вчинків суб'єктів права, зміцнюють законність і правозастосування, підвищують обґрунтованість і доцільність в реалізації норм, сприяють справедливому оціненню вчинків у межах формальних вимог правових норм [2, с. 46].

Підкреслюючи практичне значення принципів права, Р. З. Лівшиц писав, що вони пронизують процес реалізації права, а тому і у разі застосування законів, і в разі заповнення прогалин у правовому регулюванні вони слугують векторами правозастосовної діяльності. Принципи права концентрують результат розвитку права, в них втілюється нерозривний зв'язок минулого, теперішнього і майбутнього [3, с. 200].

На сучасному етапі розвитку суспільства в умовах ринку науковці пропонують новий підхід до визначення поняття принципів права, враховуючи ідеї природного права, як засади, що лежать в основі права та визначають його сутність і зміст.

Нині в правовій доктрині побутує думка, що принципами права є найбільш загальні й стабільні вимоги, які сприяють утвердженню та захисту суспільних цінностей, визначають характер права і напрями його подальшого розвитку.

В той же час П.М. Рабінович принципами права називає керівні засади (ідеї), які визначають зміст, спрямованість правового регулювання суспільних відносин [4, с. 93].

О.О. Уварова визначає принципи права як систему вимог до належної і можливої поведінки людей, які відображають визнані у суспільстві цінності і утворюють спрямовану на регулювання суспільних відносин ієрархічну єдність [5 с. 106].

Як бачимо, у юридичній літературі минулого й сучасності немає єдності щодо визначення поняття принципів права, що, зі свого боку, дає можливість стверджувати про неординарність цієї проблеми. А тому, питання щодо визначення поняття принципів права залишається відкритим.

Значення принципів права зумовлюється тим, що вони: мають властивість вищої імперативності, загальності, універсальності, значущості, їм притаманні стійкість і стабільність протягом невизначено тривалого часу; спрямовують розвиток і функціонування всієї правової системи; зумовлюють напрямки правотворчої, правозастосовної та інших форм юридичної діяльності; виступають найважливішим критерієм законності дій громадян, посадових осіб та інших суб'єктів права; сприяють заповненню прогалин у праві; забезпечують підвищення рівня правосвідомості в суспільстві [6 с. 284].

Крім того, провідна роль принципів забезпечується їх прямим чи непрямым закріпленням у нормах права. Засади, не закріплені у правових приписах, є ідеями права і належать до сфери правосвідомості. Ці ідеї-принципи передують створенню системи права. Принципи права можуть бути прямо сформульовані в законодавстві або ж впливати з його загального сенсу. Хоча у більшості випадків принципи прямо закріплюються в преамбулах і загальних статтях законодавчих актів, необхідним є процес їх

розвитку і конкретизації, якій здійснюється в окремих правилах поведінки. При цьому принципи стають орієнтиром правотворчої і правозастосовної діяльності органів держави, беззаперечною вимогою до цієї діяльності [1 с. 40-42].

Отже, принципи права – це такі засадничі ідеї права, які визначають зміст і спрямованість його норм та характеризуються системністю, взаємоузгодженістю, загальнообов'язковістю, універсальністю, стабільністю, предметною визначеністю, загальнозначущістю й регулятивністю.

Список використаних джерел:

1. Зайчук О.В., Заєць А.П., Журавський В.С. та ін. Теорія держави і права : підручник: академічний курс. / за ред. О.В. Зайчука, Н.М. Оніщенко. 2-е вид., перероб. і доповн. Київ : Юрінком Інтер, 2008. 688 с.
2. Недбайло П.Е. Система юридических гарантий применения советских правовых норм. *Правоведение*. 1971. № 3. С. 44-53.
3. Лившиц Р.З. Теория права : учебник. М. : БЕК, 1994. 224 с.
4. Рабінович П.М. Основи загальної теорії права і держави : навч. посібник. К. : ІСДО.1995. 180 с.
5. Уварова О.О. Принципи права у правозастосуванні: загальнотеоретична характеристика : монографія. Харків: «Друкарня МАДРИД», 2012. 196 с.
6. Кельман М.С., Мурашин О.Г., Хома Н.М. Загальна теорія держави та права : підручник, 3-е вид, стереотипне. Львів : Новий Світ-2000, 2009. 324 с.

ПОРІВНЯЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАГОТІВЛІ ДЕРЕВИНИ В УКРАЇНІ ТА ПОЛЬЩІ

Калантай Тетяна Анатоліївна

Науковий керівник: канд. ю. наук, доцент Донець О.В.
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Україна

Станом на 2016 рік Україна займає 9 місце в Європі за площею лісів та 6 місце за запасами деревини. На сьогоднішній день внаслідок недосконалості обліку лісових ресурсів та механізму підтвердження походження деревини, відсутності єдиної державної системи щодо збирання, накопичення, обробки та надання інформації про походження, заготівлю та реалізацію лісоматеріалів на всіх етапах її обліку постійними лісокористувачами, у лісовому секторі існує явище нелегальної вирубки лісів та тіньового обігу лісоматеріалів. Тому питання стосовно обліку деревини є досить актуальне та потребує подальшого дослідження.

Заготівля деревини є одним із основних видів спеціального використання лісових ресурсів. Основною нормативно – правовою базою, яка регламентує порядок здійснення заготівлі деревини є: ст. 70-71 Лісового кодексу України, Правила відпуску деревини на пні в лісах України, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 29 липня 1999 р., № 1378, «Про затвердження

Правил рубок головного користування», затверджених наказом Державного комітету лісового господарства України від 23.12.2009 р., № 364 тощо.

Впровадження системи Єдиного державного електронного обліку деревини почалося ще у 2009 році із затвердженням Кабінетом міністрів України Розпорядження «Про схвалення Концепції створення єдиної державної системи електронного обліку деревини» від 16 вересня 2009 року [1], на виконання якого Держлісагенством створено програмне забезпечення, що дозволяє здійснювати поштучне маркування та автоматизований електронний облік лісоматеріалів, який охоплює постійних лісокористувачів, які здійснюють заготівлю та реалізацію деревини та належать до сфери управління Держлісагенства.

Проте, варто зазначити, що існує програмне забезпечення, що дозволяє здійснювати автоматизований електронний облік лісоматеріалів, не поширюється на інших постійних лісокористувачів, що здійснюють лісогосподарську діяльність на території України (державні підприємства Міноборони, комунальні підприємства тощо).

На сьогодні саме єдина державна система електронного обліку є єдиним інструментом, який дозволяє державі відстежувати походження деревини від моменту заготівлі до реалізації за межі України і тим самим унеможлиблюється обіг деревини невідомого (сумнівного) походження. На думку міжнародних експертів запровадження електронного обліку всіма постійними лісокористувачами (комунальними, науково-дослідними, військовими тощо) дозволить повністю ліквідувати тінювий ринок деревини в Україні, який на сьогодні оцінюється близько 10%.

Але основною проблемою залишається відсутність єдиного регуляторного акту, який би запровадив обов'язковий облік деревини. Тому через це облік деревини здійснюється не у всіх областях України. Тобто, облік начебто здійснюється, але чітка регламентація порядку його ведення до сих пір знаходиться на стадії проєктів.

Вважаємо що більш вдалим чином організована система обліку в Польщі яка характеризується такими особливостями.

Основним модулем, який відображає господарську діяльність в «Державних лісах» є підсистема LAS (ліс), що містить інформацію лісовпорядкування (таксаційний опис, запроектовані лісгосподарські заходи, контроль за їх виконанням), оперативну інформацію про всі господарські заходи, що проводяться у лісовому господарстві. Підсистема LAS містить кілька програмних модулів, де одним із основних є Leśnik. Модуль Leśnik забезпечує здійснення електронного обліку заготовленої деревини. Лісовим кодексом Польщі визначено, що вся деревина, яка заготовляється, підлягає обліку. Розпорядженням Міністра довкілля, природних ресурсів та лісівництва від 24 лютого 1998 року № 201 визначено алгоритм обліку деревини та зразки документів, які посвідчують її законність.

Маркування деревини передбачає довгострокове розміщення на заготовленій деревині графічного, буквенного або цифрового позначення, а також поточного номеру сортименту або штабелю. Знаряддями нанесення маркування є: молотки на одному кінці яких розміщені логотипи (графічні, буквенні або цифрові); номерні бирки з арабськими цифрами; нумератори. Облік деревини проводиться в державних лісах та лісах інших користувачів в

місцях лісозаготівлель одночасно із їх проведенням. Спеціальним молотком на дерево наноситься графічний знак чорного кольору ("LP" – для державних лісів або інший – для лісів інших користувачів). Окрім того прибивається бирка червоного кольору із поточним номером. В лісах інших користувачів бирки можуть мати інший колір. Для прикладу, в лісах національних парків вони зелені [2].

Облік заготовленої деревини є 3-х ступеневим: первинний облік заготовленої деревини; облік деревини, яка трелюється або підвозиться до верхнього чи проміжного складу; облік деревини, яка вивозиться (реалізується).

Первинний облік деревини проводиться безпосередньо на лісосіці, а виконує його лісничий або його помічник за розділом «надходження деревини». Спершу з бази даних LAS вибирається конкретна лісова ділянка, на якій лісовпорядкуванням заплановано проведення заготівлі деревини. За допомогою підказок заповнюється відповідний електронний формуляр. Інформація по ділянці на конкретну дату роботи об'єднується в один електронний документ, який потім можна роздрукувати - Kwit zrywkowy. В Україні подібним аналогом є щоденник лісозаготівель. При трелюванні деревини або її підвезенні на верхній чи проміжний склад лісничий формує партію деревини, інформація по якій групується в документ, який має назву Kwit podwozowy. При складанні електронної версії документу у реєстратор заносяться лише номери бирок, інша інформація по сортиментах завантажується автоматично. Аналогічно формується партія деревини, яка вивозиться (реалізується). Інформація відображається в документі, який має назву Kwit wywozowy

Наголосимо, що інформаційна система передбачає не тільки маркування деревини з метою здійснення електронного обліку, але й забезпечує підтвердження її законності походження усіма постійними лісокористувачами.

На нашу думку корисним для України є підхід відповідно до якого електронний облік деревини є ключовим, але в той же час лише одним із елементів загальної системи інформаційного забезпечення та підтримки управлінських рішень.

Список використаних джерел:

1. Про схвалення Концепції створення єдиної державної системи електронного обліку деревини Розпорядження Кабінету Міністрів України; Концепція від 16.09.2009 № 1090-р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1090-2009-%D1%80> (дата звернення: 01.12.2018)
2. Кравець П.В., Лазебник М.М., Хань Є.Ю. Закордонний досвід налагодження систем контролю руху і стеження деревини. URL: http://www.enpi-fleg.org/site/assets/files/1898/dosv_d_nalagodzhennia_sistem_kontroliu_rukhu_stezhennia_derevini.pdf

ПОРУШЕННЯ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРИ ЗДІЙСНЕННІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ

Паламаренко Владислава Олександрівна

Науковий керівник: канд. ю. наук, доцент Куш О.Є.

*Полтавський юридичний інститут НЮУ ім. Ярослава Мудрого
Україна*

Ст. 3 Конституції України встановлює, що найвищою соціальною цінністю є життя, здоров'я, честь, гідність, недоторканність та безпека людини. Зміст і спрямованість діяльності держави визначаються правами і свободами людини, перелік яких не є вичерпним. Декларується принцип відповідальності держави за свою діяльність перед особою. Головним обов'язком держави при здійсненні своїх функцій проголошується утвердження і забезпечення прав і свобод людини. За ст. 19 Конституції України органи, що здійснюють публічне управління зобов'язані діяти лише на підставі, в межах повноважень та у спосіб, що передбачені нормативними актами [1].

Відповідно до Зasad державної політики України в галузі прав людини, затверджених Постановою Верховної Ради України від 17.06.1999 року, прагнучи, щоб права і свободи людини, їх гарантії визначали зміст і спрямованість діяльності держави, встановлюються такі основні напрями політики держави, як: удосконалення адміністративного та адміністративно-процесуального законодавства задля забезпечення реалізації громадянами своїх прав та законних інтересів у сфері діяльності виконавчої влади належним чином, їх дієвої охорони та захисту в суді у разі їх порушення; створення системи адміністративної юстиції з метою захисту прав і основних свобод людини і громадянина; створення дієвих механізмів захисту людини і громадянина від посягань з боку іншої людини та держави; здійснення парламентського контролю за дотриманням конституційних прав і свобод людини і громадянина через інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини [2].

На думку вітчизняного науковця А. Зайця, реалізація прав і свобод людини і громадянина відбувається саме через діяльність виконавчої влади [3, С. 184]. Як зазначає В. Авер'янов, пріоритет прав і свобод людини є чи не найважливішою умовою дотримання принципу законності, що в свою чергу є основоположним при здійсненні державного управління [4, С. 447].

Однак наразі можна констатувати низку порушень прав і свобод людини та громадянина органами, що здійснюють функції публічного управління. Ці проблеми потребують негайного врегулювання. Це пояснюється тим, що Україна прагне до побудови громадянського суспільства та правової соціальної держави, а отже неможливо уявити, аби в такій державі органи, які створені задля реалізації та дотримання прав людини, допускали порушення гарантованих прав і свобод.

За ст. 40 Конституції України, кожен має право на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів, які у свою чергу зобов'язані розглянути звернення і дати обґрунтовану відповідь у межах розумного строку [1]. Серед

основних проблем можна віднести такі: упередженість, халатність та формалізм при розгляді звернень, безпідставна передача звернень іншим органам, порушення строків відповідей, практика визнання скарг громадян необґрунтованими без надання роз'яснень, недостатня увага до вирішення проблем, з якими звертаються представники уразливих соціальних груп [5, С. 152].

На мою думку, одним із можливих способів вирішення зазначеної проблеми є комп'ютеризація процесу, а саме організація механізму подання звернень через мережу Інтернет та запровадження комп'ютерної системи обліку звернень громадян в органах виконавчої влади та органах місцевого самоврядування, що сприяє неупередженому та об'єктивному розгляду звернень.

Крім того, існує проблема зловживання посадовими особами своїми повноваженнями, що виливається у незаконне поширення відомостей про приватне життя громадян [5, С. 154]. Я вважаю, що існує необхідність посилити адміністративну чи навіть кримінальну відповідальність посадовців за протиправні дії чи бездіяльність.

Наступним негативним чинником є виявлені під час моніторингових візитів Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини численні порушення вимог Інструкції «Про організацію діяльності чергових частин органів і підрозділів внутрішніх справ України, спрямованої на захист інтересів суспільства і держави від протиправних посягань», затвердженої наказом МВС від 28.04.2009 року щодо запису в журнали обліку Національної поліції доставлених, викликаних чи запрошених працівниками поліції осіб для складання адміністративних матеріалів, проведення процесуальних та слідчих дій. Зокрема, не фіксується передбачена Інструкцією інформація про дату і час прибуття особи; ім'я та посада працівника, що вчиняла процесуальні дії; вжиті стосовно особи заходи. Крім того, на дверях службових кабінетів відсутні таблички з назвами відділів, що унеможливорює в разі потреби встановити, в яких саме службових приміщеннях перебували затримані чи доставлені особи, які скаржаться на неналежне з ними поводження з боку працівників поліції. До того ж не виконуються вимоги щодо встановлення систем відеоспостереження. В окремих службових кабінетах поліції під час профілактичної перевірки були виявлені знаряддя, що за певних умов можуть бути використані для здійснення психологічного чи фізичного впливу на громадян [6]. Перераховані вище недоліки не просто створюють ризики порушень прав людини, а призводять до реальних випадків порушень прав людини.

Восени 2017 року Уповноваженим Верховної Ради України з прав людини було проведено перевірку виконання процесуальних прав та гарантій фізичних осіб в адміністративних судових провадженнях. Зокрема, під час здійснення моніторингу звернуто особливу увагу на недостатність врахування спеціальних потреб соціально вразливих груп населення (інвалідів, пенсіонерів, ветеранів тощо) в отриманні правничої допомоги під час провадження в адміністративному порядку. Так, за особистої участі у засіданнях лише половина представників вразливих груп (52 %) отримувала належну правову допомогу. Разом із тим у 11% ситуацій спостерігачі вказали на те, що наявність адвоката супроводжувалась неналежною якістю правової

допомоги. Непоодинокими були випадки, коли суддя мав би надати додаткові роз'яснення прав цим учасникам (з урахуванням їх особливих характеристик і відсутності адвоката), але не зробив цього. Найчастіше – 45% – вказане порушення було характерним для місцевих загальних судів [6].

Ще одним проблемним моментом можна визнати прогалини у національному законодавстві. Так, частина третя статті 327 Кодексу України про адміністративні правопорушення передбачає відбування адміністративного арешту. Але сам порядок цього механізму не врегульований і не описаний у нормативних актах, що фактично «розв'язує руки» органам Національної поліції при застосуванні зазначеного адміністративного стягнення і суперечить принципу законності та не відповідає положенням Конституції України і статті 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод.

На мою думку, важливим інструментом задля забезпечення прав і свобод людини є посилення довіри з боку державних органів до звернень громадян, поданих у формі пропозицій, що є механізмом безпосередньої участі громадян у державному управлінні і дають можливість активного впливу громадянина на розробку та здійснення державної політики у різних сферах. Важливим чинником дотримання та захисту прав людини є посилення підзвітності державних службовців, створення освітніх систем по підвищенню кваліфікації державних службовців із питань прав людини та принципів належного управління, а також забезпечення відшкодування особам, які зазнали порушення гарантованих їм прав. Окрім того, необхідно посилення відповідальності посадових осіб органів управління за вчинення корупційних діянь, розробка рекомендацій з попередження корупційних злочинів у державних установах.

Отже, нині в Україні склалася важка ситуація з дотриманням прав та свобод людини і громадянина. Для вирішення існуючих проблем слід поширювати серед населення інформацію про їхні права, закріплені національним законодавством. У законодавчій сфері необхідно здійснювати обов'язкову правову експертизу усіх законопроектів щодо відповідності принципу пріоритету прав і свобод людини. А також важливим кроком є використання рекомендацій і досвіду міжнародних організацій та іноземних країн.

Список використаних джерел:

1. Конституція України № 254к/96-ВР від 28.06.1996. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 01.12.2018).
2. Про Засади державної політики України в галузі прав людини. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-14> дата звернення 01.12.2018).
3. Заєць, А. П. Правова держава в контексті новітнього українського досвіду. К. : Основи, 1999. 390 с.
4. Адміністративне право України. Академічний курс : підруч., у 2-ох томах. / ред. колегія: В.Б. Авер'янов. Київ : Видавництво «Юридична думка», 2004. Т. 2. 584 с.

5. Цимбалюк В. І. Звернення громадян як важлива складова захисту прав і свобод людини та громадянина в Україні. *Науковий журнал «Молодий вчений»*. 2017. С. 149–154.
6. Щорічна доповідь Уповноваженого з прав людини 2017. Київ, 2018. URL: [file:///C:/Users/%D0%B3%D1%8B%D1%83%D0%BA/Downloads/Report-2018-1%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/%D0%B3%D1%8B%D1%83%D0%BA/Downloads/Report-2018-1%20(2).pdf).

ПРАВО НА СПРАВЕДЛИВЫЙ СУД В РАМКАХ УГОЛОВНОГО ПРОЦЕССА

Масалитина Виктория Сергеевна

*Национальный юридический университет им. Ярослава Мудрого
Украина*

В переводе с латинского *justitia* - это справедливость, от *jus* - право, то есть право является основой справедливости. Но именно справедливость выступает основой идеи права, выражает его сущность, а особый акт признания определяет, как справедливость, так и феномен права в целом.

Справедливость выступает мерой относительно достоинства ценностей, мерой их равновесия и субординации. Справедливость выступает особым механизмом, который поддерживает меру равновесия правовых ценностей и одновременно является определяющим моментом доминирования при конфликтном столкновении этих ценностей.

Европейская конвенция о защите прав человека и основополагающих свобод в ст.6 закрепила право человека на справедливый суд. Согласно положениям ч.1 этой статьи каждый имеет право на справедливое и публичное разбирательство дела в разумный срок независимым и беспристрастным судом, созданным на основании закона спора о его гражданских правах и обязанностях или при предъявлении любого предъявляемого ему уголовного обвинения. Судебное решение объявляется публично, однако пресса и публика могут не допускаться на заседания в течение всего судебного разбирательства или его части по соображениям морали, общественного порядка или национальной безопасности в демократическом обществе, если того требуют интересы несовершеннолетних или для защиты частной жизни сторон, или - в той степени, что суда, строго необходимо - при особых обстоятельствах, когда гласность нарушала бы интересы правосудия.

В ч.2 указано, что каждый обвиняемый в совершении уголовного преступления считается невиновным до тех пор, пока его вина не будет доказана в законном порядке.

Ч.3 предусматривает, что каждый обвиняемый в совершении уголовного преступления имеет как минимум следующие права:

- а) быть незамедлительно и подробно уведомленным на понятном ему языке о характере и основании предъявленного ему обвинения;
- б) иметь достаточное время и возможности, необходимые для подготовки своей защиты;

с) захищати себе лично или через посредство выбранного им самим защитника или - при недостатке средств для оплаты услуг защитника - получать такую помощь бесплатно, когда того требуют интересы правосудия;

д) допрашивать свидетелей или требовать, чтобы их допросили, а также требовать вызова и допроса свидетелей на тех же условиях, что и свидетелей;

е) если он не понимает языка, используемого в суде, или не говорит, - бесплатной помощью переводчика [1].

Положения настоящей статьи в определенной степени совпадают с положениями ст.14 Международного пакта о гражданских и политических правах и ст.10 Всеобщей декларации прав человека, где указано, что каждый человек, для определения его прав и обязанностей и для установления обоснованности предъявленного ему уголовного обвинения, имеет право, на основе полного равенства, на то, чтоб его дело было рассмотрено гласно и с соблюдением всех тренований справедливости независимым и беспристрастным судом [2], [3].

Доступность правосудия является составляющей права на справедливое судебное рассмотрение. В ст.55 Конституции Украины указано, что каждому гарантируется право на обжалование в суде решений, действий или бездействия органов государственной власти, органов местного самоуправления, должностных и служебных лиц. Каждый имеет право любыми не запрещенными законом средствами защищать свои права и свободы от нарушений и противоправных посягательств [4].

Так же составляющей права на справедливое судебное разбирательство является публичность и гласность судебного разбирательства. Ведь он может считаться справедливым лишь при условии соблюдения принципов верховенства права, законности, равенства участников процесса перед законом и судом, состязательности, диспозитивности, гласности и открытости. Ограничения этих принципов возможно только в случаях, предусмотренных законом или в обоснованных случаях, которые необходимы в демократическом обществе [5].

Важно также рассмотрение дела в «разумный срок», как указано в ст.6 Евроконвенции, то есть делается акцент на том, что правосудие должно осуществляться без ненужных проволочек [1], [5].

Этот критерий является субъективным понятием, которое зависит от рода дела, находящегося на рассмотрении у судьи, учитывая сложность дела, поведение сторон, которая может быть направлена на затягивание процесса и другие обстоятельства, которые могут повлиять на срок рассмотрения дела.

При рассмотрении уголовных дел срок начинается с момента вручения уполномоченным на то органом лице официального сообщения о подозрении ее в совершении преступления.

Также в рамках права человека на справедливое судебное разбирательство существует право на правовую помощь. В ст.59 Конституции Украины указано, что каждый имеет право на профессиональную юридическую помощь.

Исходя из вышеприведенного можно сделать вывод, что несмотря на большое количество дел в Европейском суде по правам человека против Украины по поводу нарушения норм ст.6 Евроконвенции, Украина делает все необходимое и от нее зависящее для сведения таких исков к минимуму.

Список использованных источников:

1. Конвенция о защите прав человека и основополагающих свобод. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/ru/995_004 (дата обращения 01.12.2018).
2. Международный пакт о гражданских и политических правах. URL : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_043 (дата обращения 01.12.2018).
3. Всеобщая декларация прав человека. URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015 (дата обращения 01.12.2018).
4. Конституция Украины : Закон от 28.06.1996 № 254к/96 ВР. *Сведения верховной рады* .1996..№ 30. ст. 141.
5. Уголовный процессуальный кодекс Украины : Закон от 13.04.2012 № 9-10, № 11-12, № 13 ВР. *Сведения верховной рады* .2012 ст.88.

**ПРАВОВЕ ЗАБЕСПЕЧЕННЯ ОХОРОНИ ВОД ВІД
ЗАБРУДНЕННЯ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ**

Лисенко Анна Артурівна

Науковий керівник: канд. ю. наук, доцент Донець О.В.
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Україна

Водні ресурси є одним з життєво важливих компонентів гідросфери земної кулі та необхідною складовою соціально-економічного розвитку в цілому. У наш час люди дуже інтенсивно використовують водні ресурси для задоволення власних потреб, для сільськогосподарського призначення, а також для відпочинку, спорту. Незважаючи на таке споживання води населенням, головною проблемою стало прогресуюче забруднення річок, озер і підземних вод. Значне зростання промисловості призвело до різкого збільшення обсягів відходів, що скидаються, у вигляді неочищених або недостатньо очищених стічних вод у водоймища. Нині забруднення вод в басейнах великих рік практично на всій території України досягло критичних показників. Питома вага забруднених стічних вод у загальному їх обсязі становила в кінці ХХ ст. в цілому по Україні 28%, в тому числі у Харківській та Луганській областях — понад 70%, у Чернівецькій, Одеській, Донецькій областях — понад 50%. Деякі річки практично перетворені на стічні канали. Також від забруднення постраждали прибережні зони Азовського та Чорного морів [1].

До проблеми використання та правової охорони природних ресурсів загалом зверталися такі учені-правознавці у галузі екологічного права, як В. І. Андрейцев, А. П. Гетьман, В. М. Комарницький, І. І. Капакаш, В. Л. Мунтян та ін. У свою чергу, питання використання та охорони водних ресурсів досліджувалися Г. В. Анісімовою, В. І. Гордєєвим, Б. В. Єрофєєвим, О. С. Колбасовим, Н. М. Обіюх, О. В. Сердюком, А. К. Соколовою та ін.

Забруднення води набуває загрозливого характеру і в багатьох районах України перевищує здатність до самоочищення. І в результаті цього зменшуються ресурси води. Джерел забруднення води дуже багато, основними з них є: стічні води промислових підприємств, відходи деревини, відходи виробництв при видобутку корисних копалин, води шахт, побутові відходи або викидання сміття у воду [2].

В українському законодавстві створені норми, які забороняють громадянам забруднювати водні ресурси. Так, відповідно до ст.99 Водного Кодексу України забороняється скидання у водні об'єкти виробничих, побутових, радіоактивних та інших відходів і сміття. Підприємствам, установам, організаціям і громадянам заборонене забруднення, засмічування поверхні води, льодового покриву водойм, водостоків, а також морів виробничими, побутовими та іншими забруднюючими речовинами (ст.100 Водного Кодексу) [3].

Власники засобів водного транспорту, трубопроводів, плаваючих та інших споруд зобов'язані забезпечувати охорону вод від забруднення мастильними, паливними, хімічними, нафтовими та інших забруднюючими речовинами. (ст.101 Водного Кодексу). Обов'язкове запобігання забрудненню при зберіганні, транспортуванні та використанні добрив, хімічних засобів захисту рослин та інших токсичних препаратів і речовин сільськогосподарськими підприємствами. Також порушення водного законодавства може тягнути за собою дисциплінарну, адміністративну, цивільно-правову або кримінальну відповідальність. Контроль та охорону водних ресурсів здійснюють правоохоронні органи. Вони зобов'язані охороняти води від забруднення, засмічення інших згубних впливів на стан вод. У цій роботі беруть участь територіальні органи та інші підрозділи.

Одною із форм охорони вод працівникам органів внутрішніх справ є надання всебічної допомоги водогосподарським органам, що регулюють використання і охорону вод. Представники цих двох органів проводять спільні рейди і перевірки з метою забезпечення виконання підприємствами, установами, організаціями і громадянами вимог законодавства щодо охорони вод. Ці водоохоронні заходи мають здебільшого профілактичну спрямованість, мета яких не допустити забруднення і засмічення вод, або завчасно виявити такі правопорушення для вжиття відповідних заходів. Україна як учасниця ООН бере участь у вирішенні проблем водних ресурсів світу. Найважливішу роль у координації міжнародної діяльності з охорони водних ресурсів планети відіграють міжнародні угоди, які вже давно використовуються у міжнародному праві та практиці. Першою міжнародною угодою, яка встановила певні зобов'язання держав у галузі охорони Світового океану, була Лондонська конвенція з попередження забруднення моря нафтою 1954р.з поправками 1962р., яка заборонила зливання нафти із суден, встановила заборонені зони, зобов'язала кожену державу, яка

підписала конвенцію, застосувати необхідні заходи для обладнання окремих портів пристроями для приймання нафтових залишків. У 1969 р. до Лондонської конвенції внесли нові поправки, за якими було скасовано всі заборони для зливання нафти зони, а замість них забороненою зоною оголошено увесь Світовий океан. Усіма питаннями, пов'язаними з проблемами Світового океану, займається Міжнародна морська організація (IMO- International Maritime Organization). IMO вирішує питання, пов'язані із забезпеченням співробітництва у судноплаванні й мореплаванні, розробкою рекомендацій і проектів конвенцій з морського права. У 1963 р. було підписано Московський договір про заборону випробувань ядерної зброї в атмосфері, космічному просторі та під водою. Велике значення для попередження радіоактивного забруднення Світового океану мав Договір про заборону розміщення на дні океанів і морів та в їх надрах ядерної зброї масового знищення. Зросли обсяги морських перевезень нафти, які значно збільшили небезпеку забруднення і основною метою підписання Конвенцій стало запобігання викидам то боротьба із розливами нафти. У 1993 р. міністрами охорони довкілля шістьох чорноморських країн була підписана Одеська Міністерська Декларація, яка передбачає: заборону скидів радіоактивних матеріалів у Чорне море; контроль за забрудненням від судноплавства; комплекс заходів зі створення природоохоронних територій та збереження біорізноманіття; розробку планів реагування у надзвичайних ситуаціях; інвентаризацію джерел забруднення, створення системи моніторингу та впровадження програм моніторингу; запровадження експертизи всіх проектів на предмет їхнього впливу на довкілля.

Отже, міжнародний правовий режим використання і охорони водних ресурсів планети базується на таких головних аспектах, як: регулювання рибальства та інших морських промислів; використання дна і надр океану за межами шельфу можливе виключно в цілях передбачених законодавством, а також проведення багатосторонніх наукових досліджень океану з дотриманням правового режиму торговельного судноплавства і військового мореплавства, а також заборона забруднення, скидів радіоактивних матеріалів та інших матеріалів.

Підсумовуючи, зазначимо, що однією з найголовніших проблем сьогодення для України є стан водних об'єктів, їх забруднення стічними водами. Що порушує питання розробки та прийняття дієвої системи правових норм в сфері охорони вод від забруднення та надасть змогу залучення інвестицій до здійснення ефективної очистки стічних вод, впровадження новітніх технологій в зазначеній сфері. Крім того, наявна потреба у встановленні меж використання вод для сільськогосподарського призначення; посиленні контролю за охороною водних ресурсів та їх використанням; розробки та впровадження системи нормування та стандартизації з питань управління, контролю за використанням і охороною вод та забезпеченням якості води; підвищенні ефективності системи державного моніторингу вод.

Список використаних джерел:

1. Екологічне право України : підруч. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закл. / за ред. А.П. Гетьмана та М.В. Шульги. Харків : Право. 2009. 328 с.

2. Кобецька Н.Р. Екологічне право України : навч. посіб.. Київ : Юрінком, Інтер. 2007. 352 с.
3. Водний кодекс України від 6 червня 1995 року № 213/95-ВР (зі змін. від 2012 р.) *Відомості Верховної Ради України*. 1995.

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ДИСТАНЦІЙНОЇ ПРАЦІ В УКРАЇНІ

Оскерко-Рославлева Анна Русланівна

Науковий керівник: канд. ю. наук, доцент Грекова М.М.

Полтавський юридичний інститут

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна*

В умовах науково-технічного прогресу, розвитку сучасних інформаційних, комунікаційних технологій, відбуваються глобальні зміни й у соціально-трудовій сфері (трансформація зайнятості, виникнення та поширення її нових форм, таких як дистанційна праця). Це розкриває нові можливості для використання трудового потенціалу населення, розширення ринку праці, міжнародного співробітництва.

Визначення поняття “дистанційна робота”, “дистанційна зайнятість”, “віддалена робота”, “віддалена зайнятість” в українському законодавстві відсутнє (воно не передбачене ні в чинному КЗпПУ, ні в проекті нового Трудового Кодексу, у науковій літературі її визначають по-різному).

Так, дистанційна робота визначається як гнучка можливість працювати у місцевості, розташованій поза звичайним робочим місцем. А.М. Колот “дистанційною” називає роботу, яка в результаті використання інформаційних та комунікаційних технологій віддаляється від приміщень роботодавця [1, с. 130].

Безсумнівно, дистанційна робота, як атипова форма зайнятості має як позитивні, так і негативні риси для роботодавців і працівників. Зокрема, зменшуються виробничі витрати роботодавців на кадрові (економія коштів на створення нових робочих місць, забезпечення соціального пакета працівника, проходження медоглядів, курсів, навчання працівників), господарські (організація робочого місця), структурні (будівництво офісів, приміщень), адміністративні потреби. Натомість вони мають продуктивного робітника, широкий вибір серед персоналу, легкодоступні технології, дешеву техніку та технології для комунікації (наприклад, електронна пошта, різноманітні “месенджери”).

Але водночас несумлінні працівники можуть не виконувати роботу у вказані терміни, знижується якість продукції, робіт та послуг, заміна працівника є проблематичною. Існує ризик втрати даних, пошкодження програмного забезпечення, техніки при несанкціонованому доступі до інформації, хакерських атак.

Однак під час дистанційної праці підвищується продуктивність роботи. Це пояснюється тим, що особи працюють у зручному для них середовищі, оточенні, на умовах зручного графіку й розпорядку. На підприємствах майже унеможливлується виникнення конфліктних ситуацій як між колегами, так і з

керівництвом. Працівники мають змогу організувати собі власну спокійну робочу обстановку, при необхідності вирішувати сімейні проблеми (наприклад, доглядати за дітьми). Зникають витрати грошей і часу, пов'язані з поїздками до місця роботи. З'являється більше можливостей для самореалізації.

Існує думка, що дистанційні форми зайнятості не лише зменшують соціальну напруженість у суспільстві, а й прояви дискримінації за віком, статтю, за регіональною ознакою, відсутністю офіційного стажу роботи, долають географічні бар'єри. Багато безробітних можуть дистанційно отримувати завдання і мати дохід у вигляді зарплати за їх виконання, що дає засоби до існування [2, с. 124].

Позитивною рисою є загальнодоступність для практично всіх категорій населення. Це і ті, хто мають обмеження по працевлаштуванню (інваліди), люди, яким важко відлучатися з дому (особи, що доглядають за хворими або дітьми, пенсіонери), або ж просто ті, хто потребує додаткового заробітку. Такий вид зайнятості найбільш зручний для багатьох категорій працівників, таких як менеджер, веб-дизайнер, програміст, системний адміністратор, копірайтер, фахівець з рерайтингу; представників творчих професій (письменник, журналіст, художник, перекладач, архітектор).

Велике значення має можливість працювати на зарубіжні фірми, не покидаючи свого будинку отримувати більшу заробітну плату (наприклад, США та країни Європи відчувають гостру нестачу в ІТ-фахівцях).

Водночас йде мова про погіршення соціального захисту працівників. Це виявляється й у відсутності соціальних гарантій, робітники зазнають дискримінації, утисків стосовно заробітної плати, кар'єрного зростання. Категорія "дистанційних працівників" опиняється у нестабільному становищі. Втрачається зв'язок з колегами.

Слід відзначити, що дистанційна робота за своїми ознаками є близькою до праці надомників. Дистанційних працівників інколи йменують «комп'ютерними надомниками». На відміну від дистанційної праці, надомну працю регулюють серед міжнародних нормативно-правових актів Конвенція про надомну працю № 177, на рівні національного законодавства: Кодекс законів про працю України, Закон України «Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні», Положення про умови праці надомників.

Стосовно регулювання дистанційної праці на міжнародному рівні: на 100-й сесії МОП у Женеві 16.06.2011 р. була прийнята Конвенція МОП «Про гідну працю домашніх працівників» № 189 та Рекомендація № 201, що доповнює її. Вказані Конвенція та Рекомендація поширюють на домашніх працівників дію всіх основних трудових стандартів: право на об'єднання, колективні переговори, захист від примусової праці, заборону на використання праці дітей, а також мають ряд інших гарантій: право на укладання письмового договору, регулювання тривалості робочого часу, заходи із забезпечення безпеки та гігієни праці, соціальні гарантії, включаючи право на відпустку по вагітності та пологах, механізми захисту працівників-мігрантів, моніторингу агентств зайнятості. На сьогодні жодну із вказаних Конвенцій Україною не ратифіковано [1, с. 132].

Це є прогалиною в національному законодавстві і потребує правового регулювання, а саме: по-перше, ратифікації вказаної вище конвенції МОП,

по-друге, включення норм про дистанційну працю до чинного КЗпПУ у такій редакції:

"Дистанційною працею є виконання працівником визначеної трудовим договором трудової функції поза місцезнаходженням роботодавця з використанням інформаційних або комунікаційних технологій.

На дистанційних працівників поширюється дія трудового законодавства та інших актів, що містять норми трудового права".

Крім того, важливим є врегулювання на локальному рівні: - оптимізація та уніфікація колективно-договірного регулювання відносин усіх суб'єктів системи праці за єдиними стандартами (які поширювалися б на всіх працівників, незалежно від форм їхньої зайнятості) розроблення й запровадження універсальних схем колективно-договірного забезпечення функціонування системи нетрадиційної зайнятості, завдяки активізації соціального партнерства, а також під наглядом спеціалізованих професійних об'єднань та асоціацій відповідних груп працівників, фіксування за роботодавцями відповідальності за умови та безпеку праці з урахуванням специфіки нетрадиційних форм зайнятості.

У сусідніх державах – Росії та Білорусі – визнане існування та стрімке поширення атипових форм зайнятості. Так, у Законі РФ "Про електронний підпис", вказано, що при укладанні трудового договору в електронній формі можна використовувати електронний підпис. Роботодавець повинен направити дистанційному працівникові засвідчену копію трудового договору поштою, рекомендованим листом. На засвідчення договору відводиться триденний строк. Дистанційні працівники мають ті самі права, що й інші співробітники роботодавця згідно із Трудовим кодексом РФ, але розподіляють свій робочий час та час відпочинку самостійно, якщо інше не передбачено договором. Також норми, що регулюють дистанційну працю є й у Трудовому Кодексі РФ та Законі РФ "Про дистанційну працю" від 19 квітня 2013 року. У свою чергу в Республіці Білорусь 31.12.2010 р. було прийнято Директиву Президента "Про розвиток підприємницької ініціативи та стимулювання ділової активності в Республіці Білорусь" № 4, у п. 7 якої приписувалося виключити зайве регулювання ринку праці та розширити застосування гнучких форм зайнятості населення. [1, с. 132].

Отже, правове регулювання дистанційної праці у нормативних документах є завданням законодавця на найближчий час. Оскільки у світі активно запроваджується й використовується цей атиповий вид зайнятості, а також він розвивається в Україні необхідно забезпечити його правове регулювання, задля дотримання як прав роботодавців, так і працівників. Це допоможе ефективніше використовувати трудові ресурси в нашій країні, залучити безробітних до праці.

Список використаних джерел:

1. Свічкарьова Я. В. Дистанційна робота як одна із форм атипової зайнятості. *Держава та регіони*. Сер. : Право. 2013. № 1. С. 129-134.
2. Моцар М.М. Проблеми формування дистанційних форм зайнятості в Україні. *Наукові праці МАУП*. Сер.: Економічні науки. Психологічні науки. 2013. Вип. 2. С. 123–128.

ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ ТА ПОРІВНЯЛЬНИЙ АСПЕКТ ВИПРОБОВУВАННЯ ТА СТАЖУВАННЯ

Снгаличева Владислава Надимівна

Науковий керівник: канд. ю. наук, старший викладач Сидоренко А.С.

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Україна

Одним із найбільш актуальних питань, яке турбує працівників, як суб'єктів трудового права є питання щодо працевлаштування. Але, в багатьох випадках роботодавець має можливість встановлювати при прийнятті на роботу умову, що стосується випробовування працівників. Крім того, досить спорідненою категорією трудового права є категорія «стажування».

Проте, між вказаними категоріями є кардинальні відмінності. В межах нашого дослідження ми проаналізуємо вищезазначені відмінності детальніше.

Для розуміння вказаних категорій необхідно визначити їх сутність детальніше. Так, зокрема, трудові відносини між власником та уповноваженим ним органом з одного боку та працівником з іншого боку, стосовно проходження працівником випробовування при прийнятті на роботу регулюються ст. 26-28 Кодексу законів про працю України (далі – КЗпП). Відповідно до ст. 26 КЗпП безпосередньо при укладенні трудового договору може бути обумовлене угодою між вищезазначеними випробовування з метою перевірки відповідності працівника роботі, яка йому доручається [1]. Проте, разом з тим в законодавстві України існує ряд трудових та соціальних норм-гарантій, які були б здатні захистити працівника від надмірного тиску з боку роботодавця.

Отже, можемо стверджувати, що випробовування дає можливість роботодавцеві перевірити працівника в реальних умовах, і яким чином він буде виконувати трудову функцію.

Безпосередньо результати випробовування передбачені ст. 28 КЗпП. Згідно даної норми, можливі два варіанти результатів випробовування:

- якщо термін випробовування закінчився, а працівник й надалі продовжує працювати, то він вважається таким, який витримав випробовування, та наступне розірвання трудового договору допускається лише на загальних підставах передбачених трудовим законодавством України;

- в випадку прийняття рішення власником роботодавцем невідповідності працівника займаній посаді, на яку прийнято працівника, або виконуваній роботі він має право протягом строку випробовування звільнити такого працівника, письмово попередивши працівника про це за три дні. При чому, зауважимо, що розірвання трудового договору з цих підстав може бути оспоржене працівником в порядку, встановленому для розгляду трудових спорів у питаннях стосовно звільнення [1].

На нашу думку, дійсно законодавець надає можливість роботодавцю вирішувати, чи залишати працівника на роботі чи ні.

Також щодо випробовування зауважимо, що працівники одержують відповідно заробітну плату за виконану роботу під час випробовування.

На відміну від випробовування, стажування – це фактично навчання. При чому немає різниці кого навчати, студента, працівника, направлену особу з Центру зайнятості тощо [2]. Проте, роботодавці досить часто зловживають своїм правом і застосовують стажування порушуючи права працівника.

Також, на відміну від випробування, кожен роботодавець може встановити власні умови стажування, оскільки законодавством не передбачені ні строки стажування, ані обов'язок платити за нього. В свою чергу, у випадку з випробовуванням КЗпП встановлює конкретні строки, які не може перевищувати 3 місяців, а в окремих ситуаціях, виключно за погодженням з відповідним виборним органом первинної профспілкової організації – 6 місяців. При цьому, строк випробування при прийнятті на роботу робітників не може перевищувати 1 місяця [3].

Ключовою відмінністю випробовування і стажування є факт укладення трудових відносин. Так, у випадку встановлення випробовування між працівником і роботодавцем укладається трудовий договір чи контракт, а у випадку стажування ці відносини не регламентуються трудовим договором. У випадку із стажуванням це можуть бути направлення з Центру зайнятості чи з інших підприємств.

Отже, дослідивши відмінності випробовування при прийнятті на роботу від стажування можна прийти до висновку, що вищезазначені поняття між собою кардинально відрізняються. Різниця між ними полягає в оформленні трудових відносин між працівником та роботодавцем, термінами, які встановлюються при випробуванні та стажуванні, оплаті праці тощо. Проте, ключова відмінна риса досліджуваних категоріє це те, що у випадку з випробуванням виникають трудові відносини, а у випадку зі стажуванням ні.

Список використаних джерел:

1. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1971- № 50. ст. 375.
2. Чим стажування відрізняється від випробування? URL: <http://paralel-media.com.ua/p77749.html> (дата звернення 01.12.2018).
3. Про зайнятість населення: Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2013. № 24. ст.243.

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЧНОГО МОНІТОРИНГУ В СФЕРІ НАДРОКОРИСТУВАННЯ

Урсолова Аліна В'ячеславівна

*Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Україна*

В сучасних умовах розвитку різноманітних процесів виробництва та впровадження новітніх технологій в Україні доволі гостро постає проблема екологічної безпеки в сфері надрокористування, особливо, під час видобутку корисних копалин. Враховуючи таку ситуацію серед основних напрямів вдосконалення державної політики у сфері надрокористування вбачається необхідність удосконалення законодавства системи державного управління контролю та нагляду шляхом проведення моніторингу.

Слід зазначити, що питання екологічної безпеки в сфері надрокористування неодноразово та детально досліджувалось у своїх працях такими науковцями: О.Ю. Макаренком [1, с. 617], В. В Стрельник [2], В. І Андрейцевим [3, с. 97] але є досить новим та як слід не врегульованим.

Саме тому вважаю за доцільне розглянути, всебічно дослідити та проаналізувати нормативно-правову базу, що може бути застосована щодо визначення екологічного моніторингу та його забезпечення у сфері надрокористування.

Доцільно зазначити, що безпосереднє визначення поняття моніторингу наразі не надається та не розкривається як слід в жодному законодавчому нормативно-правовому акті. В свою чергу, термін екологічного моніторингу навколишнього природного середовища лише частково та дещо розмито розкривається в ст. 22 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», в якій передбачається можливість проведення такого моніторингу не тільки органами державної влади, а й підприємствами, установами та організаціями, діяльність яких призводить або може призвести до погіршення стану навколишнього природного середовища [4].

Крім того, Кодекс України про надра не регулює ані поняття правового регулювання моніторингу геологічного середовища, ані питання розробки відповідного положення про порядок проведення моніторингу геологічного середовища. Тільки п. 6 ч. 1 ст. 62 вищенаведеного Кодексу містить невеличку згадку геологічний моніторинг: серед повноважень органу державного геологічного контролю щодо здійснення контролю за геологічним вивченням надр визначено контроль за повнотою вивчення геологічної будови надр, гірничо-технічних, інженерно-геологічних, геолого-екологічних та інших умов вивчення родовищ корисних копалин [5].

Хоча вирішення проблеми підвищення рівня екологічної безпеки надрокористувачів вбачається можливим саме шляхом запровадження екологічного моніторингу в обов'язковому порядку. При цьому, підґрунтям для поняття екологічного моніторингу та методів його здійснення виступають Конституційні засади екологічного характеру (передусім, це ст. 3, 16, 50, 66 Конституції України), окремих концепції та державні програми, як джерела державної екологічної політики [6].

Нормативна база даного питання включає в себе і Постанову ВРУ «Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки», п. 24 якої визначає, що екологічний моніторинг довкілля є сучасною формою реалізації процесів екологічної діяльності за допомогою засобів інформатизації, яка, в свою чергу, забезпечує регулярну оцінку і прогнозування стану середовища життєдіяльності суспільства та умов функціонування екосистем з метою прийняття управлінських рішень щодо екологічної безпеки, збереження природного середовища та раціонального природокористування [7].

Доволі яскраво впровадження екологічного моніторингу висвітлює Закон України «Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року», який відносить до інструментів реалізації національної екологічної політики, зокрема, моніторинг стану довкілля та контроль у сфері охорони навколишнього природного середовища і забезпечення екологічної безпеки [8].

Отже, поняття екологічного моніторингу в сфері надрокористування як слід не розкривається в жодному законодавчому нормативно-правовому акті. Натомість відповідна нормативно-правова база на разі дещо не досконало та доволі розмито регулює дане питання.

Саме тому, в ході написання даної роботи мною було висвітлена необхідність проведення геолого-екологічних досліджень у складі комплексного моніторингу навколишнього природного середовища, передусім, відповідними суб'єктами надрокористування до початку проведення відповідних робіт з геологічного вивчення надр, що допоможе всебічно дослідити та комплексно вирішити значне коло питань як окремих громадян України, так і відповідних територіальних громад.

Список використаних джерел:

1. Макаренко О. Ю. Забезпечення екологічної безпеки при здійсненні видобутку сланцевого газу в Україні. *Правові та інституційні механізми забезпечення сталого розвитку України* : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 15–16 травня 2015 р. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2015. С. 616–618.
2. Стрельник В. В. Правові питання визначення екологічного контролю та нагляду у сфері охорони надр. URL: <http://repo.sau.sumy.ua/bitstream/123456789/2903/1>.
3. Андрейцев В.І. Право екологічної безпеки : навчальний та науково-практичний посібник К.: Знання-Прес, 2002. 332 с.
4. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 26.06.1991 р. № 2354-VIII (в ред. від 12.10.2018 р.) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1264-12> (дата звернення 01.12.2018).
5. Про надра : Кодекс України від 27.07.1994 р. № 2320-VIII (в ред. від 04.04.2018 р.) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/132/94-вр> (дата звернення 01.12.2018).

6. Конституція України від 28.06.1996 р. № 1401-VIII (в ред. від 30.09.2016 р.) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр> (дата звернення 01.12.2018)
7. Про Основні напрями державної політики України у галузі охорони довкілля, використання природних ресурсів та забезпечення екологічної безпеки : Постанова Верховної Ради України від 05.03.1998 р. № 188/98-ВР (в ред. від 05.03.1998 р.) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/188/98-вр> (дата звернення 01.12.2018).
8. Про Основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2020 року : Закон України від 21.12.2010 р. № 2818-VI (в ред. від 21.12.2010 р.) URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2818-17> (дата звернення 01.12.2018).

ПРАВОВІ АСПЕКТИ ВИКОРИСТАННЯ ГЕНЕТИЧНО МОДИФІКОВАНИХ ОРГАНІЗМІВ ПРИ ВИРОЩУВАННІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Свіденко Аліна Олексіївна

Науковий керівник: канд. ю. наук, старший викладач Луц Д. М.
Запорізький національний університет
Україна

В аспекті забезпечення продовольчої безпеки та сталості сільськогосподарського виробництва має кількість і якість виробленої сільськогосподарської продукції. За прогнозами фахівців населення Землі з нинішніх майже 7 млрд до 2050 р. зросте близько до 9 млрд людей, для годування яких доведеться збільшити виробництво продовольства на 70% [1]. Тому і не дивно, що в останні роки Україна, як і весь світ, звернулась до використання біотехнологій, одним зі складників яких є генетично модифіковані організми (далі – ГМО).

Перш за все необхідно з'ясувати, що ж власне мається на увазі під ГМО. В законодавстві України закріплено наступне визначення: «Генетично модифікований організм, живий змінений організм (ГМО) – будь-який організм, у якому генетичний матеріал був змінений за допомогою штучних прийомів переносу генів, які не відбуваються у природних умовах» [2]. Цілком очевидно, що така конструкція є недосконалою.

На рівні законодавства ЄС загальна дефініція ГМО визначена у ст. 2 Директиви Ради 2001/18/ЄЕС від 12 березня 2001 р. «Про навмисний випуск у навколишнє середовище ГМО», у якому підкреслюється неможливість віднесення людини (чого, до речі бракує в законодавстві України) до генетично модифікованих організмів й акцентується увага на неприродному способі зміни генетичного матеріалу в таких організмах. Спираючись на це, в науковій доктрині України пропонується такий варіант визначення: «Генетично модифікованим організмом при вирощуванні сільськогосподарської продукції рослинного походження є рослинний організм (його частини, включаючи насіння), у якому генетичний матеріал змінено у спосіб, неможливий у природних умовах у процесі природної

рекомбінації, що використовується з метою підвищення врожайності сільськогосподарських культур, зміни показників якості сільськогосподарської продукції» [1].

У світі існують дві точки зору щодо поводження з ГМО та його використання. Перша, так звана, концепція еквівалентності, поширена у США, де генетично модифікована продукція застосовується на рівні з продуктами, отриманими традиційним шляхом. Друга, знайшла своє вираження в принципі перестороги, що є основним підходом у ЄС до регулювання обігу ГМО та аналізу можливих ризиків. Принцип перестороги означає, що новий продукт або процес не слід затверджувати для застосування, якщо безпечність цього продукту або процесу невідома або сумнівна. Звідси, розглядуваний принцип перестороги має також належати до принципів правового регулювання застосування ГМО при вирощуванні сільськогосподарської продукції рослинного походження, оскільки їх вплив на здоров'я людей і довкілля достеменно на сьогодні не вивчено.

Україна, яка тягнє до європейської системи розвитку, має підтримати другу позицію, тому видається цілком доцільним запровадити, так звану, систему перестороги. Сюди можуть належати: вживання запобіжних заходів особами, які займаються культивуванням ГМ-рослин щодо непоширення ГМО на суміжні земельні ділянки. Адже, може відбуватися не лише засмічення останніх ГМО й їх залишками, а й ненавмисне забруднення такими організмами розташованих поруч насаджень традиційних або органічних сільськогосподарських рослин. Також слід встановити в законодавстві України низку спеціальних вимог щодо заборони використання ГМО при вирощуванні сільськогосподарської продукції на окремих земельних ділянках (приміром тих, що використовуються для вирощування продукції для дитячого, дієтичного харчування, органічної сільськогосподарської продукції, на особливо цінних землях).

На даний момент обов'язковою вимогою, що висувається законодавством України до здійснення діяльності з використанням ГМО, є те, що підприємства, що займаються генетично-інженерною діяльністю, мають створити у своєму складі Комісію з біологічної та генетичної безпеки проведення генетично-інженерних робіт [3].

Загальною умовою застосування ГМО в Україні у відкритій системі та їх вивільнення в довкілля є державна реєстрація ГМО, до проведення якої використання останніх взагалі забороняється. На сьогодні до Державного реєстру ГМО сортів сільськогосподарських рослин жоден з них не внесено, а значить, і не зареєстровано. Більше того, з урахуванням недосконалості правового регулювання відповідних суспільних відносин використання в нинішній час на території країни засобів захисту рослин, отриманих із застосуванням ГМО, загалом є неможливим. На рівні ЄС, наприклад, функціонує єдина процедура отримання дозволу на використання ГМО, що видається Європейським відомством з безпеки продовольства (European Food Safety Authority – EFSA) та діє протягом 10-ти років [4].

Окрім того необхідно внести зміни до Закону України «Про насіння і садівний матеріал», а саме додати норми, щодо обов'язкового маркування генетично модифікованого насіння сільськогосподарських культур їх виробниками, оскільки зараз передбачено порядок етикетування лише

харчових продуктів. В Україні також необхідно ввести систему унікальних ідентифікаторів для ГМО.

Щодо відповідальності, то в нашій державі нормативно не закріплено ніяких конкретних санкцій за правопорушення у сфері застосування ГМО. Найпоширенішою в державах – членах ЄС є відповідальність за негативний вплив генетично модифікованих культур на господарства інших фермерів. При цьому життя так званих заходів зі співіснування сільськогосподарських культур покладається на фермера, який запроваджує генетично модифікований продукт. У державах – членах ЄС існують певні відмінності в підходах до питань відповідальності за правопорушення при використанні ГМО. Так, законодавство Німеччини передбачає невідворотну відповідальність для виробників, що застосовують ГМО, чим негативно впливають на господарства інших власників, у той час як закони інших країн (Данії, Нідерландів) запроваджують систему компенсації можливої шкоди шляхом створення спеціальних фондів [1].

Таким чином, постає реальна необхідність закріплення теоретичних доробок іноземних країн в українському законодавстві, у зв'язку з повним правовим безладдям, яке панує у сфері використання ГМО під час вирощування сільськогосподарської продукції. Саме тому необхідно адаптувати українську дефініцію ГМО до загальноєвропейських реалій, визначитися з концепцією поводження щодо ГМО, розробити систему перестороги. Вважаємо, що комплекс всіх цих заходів допоможе зробити застосування ГМО більш безпечним для населення нашої держави.

Список використаних джерел:

1. Менів О. І. Правове забезпечення використання ГМО при вирощуванні сільськогосподарської продукції рослинного походження в Україні та ЄС : автореферат. Харків, 2016. С. 23. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua>.
2. Про державну систему біобезпеки при створенні, випробуванні, транспортуванні та використанні генетично модифікованих організмів : Закон України від 31 травня 2007 року № 1103-V. URL: <http://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення 01.12.2018).
3. Уркевич В. Ю. Правові питання екологізації сільськогосподарського виробництва при використанні ГМО. *Збірник тез Всеукраїнської науково-практичної конференції: Від правової охорони природи Української РСР до екологічного права України*. 2017. С. 66–69. URL: <https://www.law.univ.kiev.ua>.
4. Food safety: simplified approach to make food donations easier. *Офіційний сайм European Food Safety Authority*. URL: <http://www.efsa.europa.eu>.

ПРИНЦИП ЗАКОННОСТІ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ДІЯЛЬНОСТІ ПРОКУРАТУРИ

Зуб Олександр Юрійович

*Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна*

Органи прокуратури займають особливе місце у системі державних органів. Держава наділила їх конституційним та адміністративно-правовим статусом для ефективного та неупередженого виконання покладених на неї обов'язків, які направлені на захист прав, свобод та інтересів людини і громадянина, затвердження режиму законності в суспільстві та державі. Тож зі змісту законодавчо закріплених функцій прокуратури, дотримання принципу законності є необхідною складовою ефективної діяльності органів прокуратури.

Проблематику принципу законності в організації та діяльності прокуратури досліджувала низка вчених, таких як Л.Ю. Європіна, В.І. Малюга, В.І. Басков, В.Г. Даєв, М.І. Мичко, Т.М. Добровольська, О.С. Проневич, А.Р. Михайленко, В.С. Зеленецький, Л.Б. Ісмаїлова, В.Г. Гончеренко, А.М. Колодій, Ю.М. Грошевий, В.В. Долежан, Т.В. Корнякова, М.В. Косюта, І.Є. Марочкін, В.В. Сухонос, П.В. Шумський та інші.

Законність в діяльності та організації прокуратури – це такий режим державного й суспільного життя, за якого забезпечується повне й неухильне додержання та виконання законів, підзаконних актів органами прокуратури та їх посадовими особами [1, с.85-90]. Л.Ю. Європіна стверджує, що законність складається з таких елементів:

- 1) обов'язковість вимог законності поширюється на всіх громадян, посадових осіб, державних органів і громадських організацій;
- 2) неприпустимість протиставлення законності та доцільності;
- 3) забезпечення верховенства закону в системі правових актів;
- 4) єдність законності та справедливості;
- 5) невідворотність відповідальності за правопорушення [2, с.24-28].

Зважаючи на це, можна зрозуміти й суть принципу законності як принципу організації та діяльності прокуратури, що вимагає від прокурорів керуватися у своїй діяльності вимогами закону, які є для них обов'язковими, неприпустимістю прокурора ухилятися від виконання закону, підходом прокурора до закону як такого, що втілює справедливість і з позиції того, що закон як вид нормативного акта має вищу юридичну силу, порівняно з іншими юридичними актами, а також необхідністю прокурора забезпечувати невідворотність покарання для тих, хто порушив закон [3, с.223-227].

Принцип законності в діяльності та організації прокуратури також передбачений у ст. 17 Закону України «Про прокуратуру», у якій зазначається, що прокурори здійснюють свої повноваження у межах, визначених законом. Окрім цього, зазначений принцип має низку й інших проявів у вищезгаданому законі, а саме закріплення конкретних вимог до кандидатів на посаду прокурора, обов'язок складання присяги, встановлення вичерпного переліку повноважень прокурора, підстави притягнення його до

відповідальності, порядок притягнення до відповідальності, умови звільнення тощо [4].

При дослідженні даної проблематики, варто наголосити, що принцип законності також закріплений і у Кримінальному процесуальному кодексі України, де зазначається, що під час кримінального провадження прокурор повинен притримуватися норм Конституції України, Кримінального процесуального кодексу України, міжнародних договорів, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, вимог інших актів законодавства, а також прокурор повинен всебічно, повно і неупереджено вивчити обставини кримінального провадження, виявити як ті обставини, що викривають, так і ті, що виправдовують підозрюваного, обвинуваченого, а також обставини, що пом'якшують чи обтяжують його покарання, надати їм належну правову оцінку та забезпечити прийняття законних і неупереджених процесуальних рішень, а також при переході кримінального провадження з однієї стадії в іншу, який здійснюється у визначеній законом послідовності [5, с.11-12].

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що законність полягає у беззаперечному дотриманні закону органами прокуратури. Виключно за умов виконання прокуратурою своїх повноважень і не порушення норм законодавства можна забезпечити в державі ідеології верховенства права та законності.

Список використаних джерел:

1. Принцип законності і засоби його правового забезпечення у функціонуванні механізму держави. *Наукові праці МАУП*. 2014. №1. С. 85–90.
2. Європіна Л. Законність як фундаментальна засада прокурорської діяльності. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2016. С. 24–28.
3. Д'ячков Д. Верховенство права, законність і справедливість як принципи організації і діяльності прокуратури: проблеми змісту та співвідношення. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2017. С. 223–227.
4. Про прокуратуру : Закон України станом на 28.08.2018. *Відомості Верховної Ради*. 2014. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18> (дата звернення 01.12.2018).
5. Кримінальний процесуальний кодекс України станом на 8 листопада 2018 року. Харків : Право, 2018. 368с.

ПРИЧИНИ ПОШИРЕННЯ В УКРАЇНІ НЕЗАДЕКЛАРОВАНОЇ ПРАЦІ ТА ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Плискач Катерина Романівна

*Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
Україна*

На сучасному етапі розвитку правове регулювання офіційного працевлаштування працівників роботодавцями, стало вкрай актуальним. Кожного дня на ринку праці з'являються суб'єкти, що перебувають в пошуку працівників і також ті, що потребують працевлаштування. Швидкість розвитку компаній та потреба в нових, унікальних ідеях призвела до змін, а саме зміна постійної зайнятості на тимчасову.

Роботодавці начебто зацікавлені в швидкоплинності кадрів, а безстрокові трудові договори укладаються рідше, лише з працівниками найвищого рівня, які забезпечують успішне функціонування підприємств, установ та організацій.

Безумовно чинне трудове законодавство має прогалини в цьому напрямку, а саме не точне розмежування трудових договорів та цивільно-правових, та засобів їх правового регулювання.

Досить часто, роботодавці нетипові для трудового законодавства форми зайнятості оформлюють цивільно-правовими договорами або строковими трудовими договорами, а ще частіше за все такі трудові відносини не оформлюють взагалі, що стало найбільшою проблемою на сьогодні. Роботодавці потребують створення на рівні трудового законодавства нових норм для регулювання цих трудових відносин. Роботодавці не бажають дотримуватися норм чинного Кодексу Законів про Працю України, які спрямовані на захист інтересів працівника, як в розділі «належного» прийняття працівника на роботу, звільнення і надання додаткових пільг, залежно від небезпечності виробництва, статі та інших особливостей.

На нашу думку, необхідним є чітке розмежування цивільних, трудових, сімейних, кооперативних правовідносин. Адже, саме за допомогою заповнення цієї прогалини законодавства роботодавці матимуть змогу зрозуміти різницю, і не порушувати законодавство «випадково».

В той час коли закордонні країни почали досліджувати нові напрямки розвитку трудових відносин з метою внесення до законодавства актуальних змін, Україна продовжує користуватися Кодексом Законів про Працю 1971 року [1]. Західні країни прагнуть зрозуміти нетипові трудові відносини на ринку праці та створити умови для захисту прав працівника і роботодавця [2]. Сьогодні укладення трудового договору регулюється ст. 24 КЗпП [1] де зазначається, що трудовий договір має бути обов'язково укладений у письмовій формі, на нашу думку така норма є найбільш доречною, адже саме на основі трудового договору працівник та роботодавець вступають в офіційні трудові відносини та отримують певний обсяг прав та обов'язків.

Але, в проєкті нового Трудового Кодексу має передбачатися той факт, що не всі працівники та роботодавці зацікавлені оформлювати свої трудові правовідносини письмово. Можливо через складність, незрозумілість процесу або небажання сплати податків та інше.

Свічкарьова Я.В. у своєму дослідженні на тему «Причини поширення незадекларованої праці» [2] наводить приклад Комюніке Європейської Комісії 98/219 від 7 квітня 1998 р. «Про незадекларовану працю», де зазначається, що «...незадекларована праця належить до оплачуваної діяльності, яка є законною щодо її природи, але не декларується в органах державної влади, з огляду на врахування різниці в системі регулювання держав – членів. Єдина відмінність між незадекларованою та декларованою працею полягає у тому, що незадекларована праця не декларується в органах влади з метою оподаткування, соціального забезпечення або згідно з трудовим правом» [5, с.8].

Саме тому, на нашу думку, держава має спростити процес оформлення трудових правовідносин на рівні законодавства. Можливо це має бути новий, сучасний інтернет-ресурс, за допомогою якого майбутні підприємці зможуть дізнатися який вид трудових правовідносин йому необхідний, які саме податки необхідно сплачувати. Можливо саме за допомогою сучасного інтернет-сайту підприємці здійснюватимуть оформлення трудового договору, сплату певних податків і розмежування трудових відносин від цивільно-правових та інших.

Я.В. Сімутіна пропонує в новому Трудовому Кодексі здійснювати фактичний допуск працівника до роботи, це буде реальною підставою для виникнення трудових відносин працівника і роботодавця незалежно від того, чи був належним чином оформлений трудовий договір. При фактичному допуску працівника до роботи роботодавець буде зобов'язаний оформлювати з ним письмовий трудовий договір не пізніше п'яти робочих днів з дня фактичного допуску працівника до роботи. Якщо роботодавець не виконує свого обов'язку щодо письмового оформлення трудового договору після спливу вказаного строку з моменту фактичного допуску до роботи, працівник має право звернутися до суду з позовом про визнання трудового договору укладеним [3].

Така норма була б не зовсім доречною, хоча роботодавець і працівник забезпечать свої правовідносини та зможуть зрозуміти чи влаштовують їх такі трудові відносини. Але ця норма буде дублювати ст. 26 КЗпП випробування при прийнятті на роботу, під час якого на працівника поширюється законодавство про працю. Саме тому, не зовсім зрозумілим є фактичний допуск працівника до роботи без належно укладеного трудового договору.

Кодекс законів про працю України у ст.265 передбачає санкцію у тридцяти кратному розмірі мінімальної заробітної плати, встановленої законом на момент встановлення порушення, за допущення роботодавцем до роботи працівника без оформлення трудового договору або контракту, оформлення працівника на неповний робочий день хоча виконання роботи відбувається повний робочий час, установлений на підприємстві, та виплати заробітної плати (винагороди) без нарахування та сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування та податків [1].

На нашу думку, саме за допомогою розміру санкції статті більшість підприємств, установ та організацій почали офіційне оформлення трудових правовідносин. І такі дії з боку законодавця позитивно вплинули на ринок праці.

Відповідно до Закону України «Про зайнятість населення» у п. 2 ст. 50 передбачається заборона застосування роботодавцем незадекларованої праці або вчиняти дії, що спрямовані на приховування фактичних правовідносин [4].

Саме на підставі цього можна зробити висновок, що законодавство повною мірою зобов'язує роботодавців оформлювати правовідносини з працівниками офіційно, але на сьогодні ми говоримо про іншу прогалину, а саме неактуальність чинного законодавства. Норми законодавства 1971 року вже застаріли, вони потребують вивчення нових напрямків розвитку трудових правовідносин, а саме появу нових і необхідність їх офіційного оформлення для забезпечення прав та обов'язків сторін.

Список використаних джерел:

1. Кодекс Законів про Працю України від 10.12.1971 № 322-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 01.12.2018)..
2. Свічкарьова Я. В. Про деякі причини поширення «незадекларованої праці». URL: http://dspace.nlu.edu.ua/bitstream/123456789/14247/1/Svichkaryova_176-181.pdf.
3. Сімутіна Я. В. Укладання трудового договору: окремі проблеми теорії і практики. *Правова держава. випуск 26*. К. : ін-т держави і права ім. в. М. Корецького НаН України, 2015. С. 265-274.
4. Про зайнятість населення: Закон України від 05липня 2012 року №5067-VI. URL: http://www.zakon.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc4_1?pf3511.
5. Інспекція праці та незадекларована праця в ЄС. *Міжнародне бюро праці. Програма адміністрації праці та інспекції праці (LAB/ADMIN)*. Женева : МОП, 2013. 87с.

ПРИЧИНИ ПІДВИЩЕНОЇ ВІКТИМНОСТІ НЕПОВНОЛІТНІХ

Трохимець Богдан Вікторович

Науковий керівник: канд. ю. наук, асистент Гальцова О.В.
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
 Україна

Віктимність розуміють як уразливість членів суспільства перед злочинними посяганнями за певних ситуацій [1]. Дана властивість є індивідуальною для кожного члена суспільства і залежить від багатьох чинників. Але певні групи населення, однією з яких є неповнолітні, відрізняються підвищеною віктимністю.

Причини віктимності неповнолітніх можна умовно розділити на дві великі групи: ті, що пов'язані з особистісними особливостями неповнолітніх та ті, що викликані соціальними чинниками [5].

На думку багатьох вчених, важливим чинником, що сприяє формуванню підвищеної віктимності неповнолітніх, є вплив соціального середовища. Зокрема, ті процеси, що відбуваються у соціально-економічній сфері суспільного життя: зростання безробіття, зниження рівня життя. Усе це негативно впливає як на дорослих, так і на неповнолітніх, оскільки

з'являється велика кількість непевнених, пасивних, нездатних адекватно оцінити ситуацію та знайти вихід з проблеми осіб. Дорослі стають віктимними, відповідно діти, які виховуються у такому оточенні, отримують за зразок такі рольові моделі, бо іншої поведінки вони не знають. Посилити особистісну віктимність може неадекватне ставлення значущих дорослих, наприклад, батьків або вчителів у школі, жорстокість однолітків, залучення у вуличні угруповання з напівкримінальною субкультурою [3].

На нашу думку, формування віктимності неповнолітніх у переважній більшості залежить від особливостей біологічного і соціального розвитку. Підлітковий вік є перехідним у біологічному (статеве дозрівання і досягнення зрілості інших біологічних систем організму) та соціальному (зміна соціальних ролей, місця у системі соціальних стосунків) плані. Цей віковий період є важливим етапом у загальному процесі становлення особистості, оскільки у ході вироблення нової структури та складу діяльності дитини закладається базис усвідомленої поведінки, формується загальна спрямованість у формуванні моральних і соціальних установок [3].

Проведені фахівцями дослідження свідчать, що мислення, поведінка і навіть анатомічна будова неповнолітніх відрізняється від дорослих. Мозок підлітка відрізняється від мозку дорослого. Під час підліткового віку відбуваються важливі зміни в структурі мозку та його функціях, особливо в префронтальній корі та лімбічній системі, які відповідають за самоконтроль, прийняття рішень, обробку та регулювання емоцій, усвідомлення ризику і винагороди. Все це неминуче впливає на те, як підлітки діють у стресовій ситуації [2].

Вченими виділяються такі види віктимності підлітків: ситуативний, особистісний, фізичний, іміджевий, гендерний, статусний, рольовий та віковий. Серед них безпосередньо з оточуючою обстановкою пов'язані лише такі види віктимності, як ситуативна (перебування в небажаному місці в несприятливий час) та рольова (вертикальна підпорядкованість батькам, педагогам, адміністрації школи) [4].

Отже, серед чинників, що підвищують віктимність неповнолітніх, є як зовнішні чинники, що виражаються у впливі оточення, так і внутрішні, пов'язані з біологічними і психічними особливостями підлітків. Обидві групи чинників є однаково важливими і в рівній мірі впливають на вразливість підлітків при злочинних посяганнях. Тому причини віктимності обов'язково повинні враховуватися при проведенні профілактики віктимної поведінки.

Список використаних джерел:

1. Головін Б. М. Віктимність як основна категорія віктимології. *Журнал східноєвропейського права*. 2015. № 20.
2. Lindsay Malloy. Why teens confess to crimes they didn't commit [Електронний ресурс] URL: https://www.ted.com/talks/lindsay_malloy_why_teens_confess_to_crimes_they_didn_t_commit.
3. Рень Л. В. Підліткова віктимність у соціально-педагогічному вимірі. *Вісник Чернівецького національного педагогічного університету ім. Т.Г.Шевченка*. 2016. № 133.
4. Сушик Н. Соціально-педагогічна профілактика віктимної поведінки підлітків: теоретичний аспект. *Нова педагогічна думка*. 2016. № 1 (85).

5. Шевченко Л. О. Особливості віктимності неповнолітніх. *Форум права*. 2014. № 4.

ПРО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОЛІТИКИ І МОРАЛІ У ТРАКТАТІ Н. МАКІАВЕЛЛІ «ГОСУДАР»

Шульсва Олена Сергіївна

Науковий керівник: канд. філос. наук, доцент Зикін А.С.
Одеський національний університет ім. І.І. Мечникова
Україна

Якщо поцікавитися думкою звичайних громадян щодо співвідношення політики та моралі, то, у своїй більшості, можна отримати відповідь, що поєднання даних понять є неможливим. Це підтверджується не тільки з теоретичної точки зору, але й історичними прикладами.

Недобросовісна політична конкуренція і недостатній рівень відповідальності політиків і представників влади перед народом залишаються повсякденним явищем, що підлягає дискусії серед сучасних вчених та політиків і сьогодні, тому зв'язок політики з мораллю є, дійсно, актуальним питанням.

Мораль і політика, які є втіленням влади, функціонально близькі тим, що вони здійснюють регуляцію поведінки і життєдіяльності людей в цілому[1, с. 21]. Звичайно, мораль формується під впливом політики, а політика використовує мораль для досягнення мети – на цьому і базується держава.

Ніколо Макіавеллі був першим в історії, хто відділив політику від моралі. Його відомий трактат «Государ» демонструє їх граничне розмежування. Він розглядав політику не через призму бажаного, а у сфері реальності, існуючої серед людей. На його думку, це позаморальне явище, яке підкорюється доцільності. А мораль, у свою чергу, представляє сукупність ідеалів та уявлень про належне, які направляють поведінку індивіда і контролюються суспільством. Вона є вищою метою, тоді як політика, враховуючи поведінку політичних лідерів, має та їх взаємодію, має бути спрямована на ефективне досягнення поставлених цілей, вибір яких залежить від обставин, а не моралі.

Макіавеллі відкрито писав: «...ми знаємо з досвіду, що в наш час великі справи вдавалися лише тим, хто не намагався дотримати даного слова і вмів, кого треба, обвести навколо пальця: такі государи в кінцевому рахунку досягали більшого, ніж ті, хто ставив на чесність»[2]. Таким чином, він підкреслює, що у боротьбі за владу «мета виправдовує засоби».

Н. Макіавеллі віддає перевагу «злу» є інструментом, яким досвідчений політик повинен вміти спритно і вчасно користуватися.

На нашу думку, люди помічають у государях різні якості, проте хочуть бачити у своєму правителі лише найкращі з них, що є неможливим, враховуючи характер та предмет їхньої діяльності. І тому государ не може не використовувати і ті якості, які у людей викликають зневагу. «Тому государ, якщо він хоче утримати в підпорядкуванні підданих, не повинен зважати на обвинувачення в жорстокості ... бо від безладу, який породжує грабежі і

ббивства, страждає все населення, тоді як від кар, що накладаються государем, страждають лише окремі особи»[2]. Дії можновладців, на його думку, повинні оцінюватися з точки зору моралі, а за їх результатами для блага держави.

Отже, італійський мислитель радить в інтересах більшості і держави застосовувати насильство, хоча з точки зору моралі воно може викликати осудження. Пізніше політику, засновану на культі насильства, аморальності назвали «макіавеллізмом».

Макіавеллі не заперечував в цілому мораль і загальнолюдські цінності та не возвеличує аморальність, проте у державного діяча потреби влади переважають. Адже під справжньою мораллю в політиці мислитель розуміє виконання громадського обов'язку, в даному випадку обов'язку правителя. А ось уникнення громадського обов'язку і є аморальністю.

Звичайно, коли влада правителів опиняється в небезпеці, то немає сенсу казати про чесність та дотримання свого слова з їхнього боку. Ці судження знаходять своє відображення і у сучасності, адже хоча в глобальній політиці формально закріплені етичні нормативи, на практиці вони кожен день порушуються політиками і цілими державами.

Таким чином, Макіавеллі стверджував, якщо від прийнятого рішення залежить безпека держави, не слід враховувати справедливість та гуманність. Головним питанням для государя має бути лише одне – чи врятує воно життя та свободу держави.

Список використаних джерел:

1. Бандурка О.М., Греченко В.А. Влада в Україні на зламі другого і третього тисячоліть: монографія. Харків: Вид-во Ун-ту внутр. справ, 2000. 304 с.
2. Николло Макиавелли. Государь URL: http://www.lib.ru/POLITOLOG/MAKIAWELLI/gosudar.txt_with-big-pictures.html.

ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ ТА ШЛЯХИ ЇХ ВИРІШЕННЯ

Радь Василь Михайлович

Науковий керівник: канд. ю. наук, асистент Аббакумова Д.В.
Інститут підготовки юридичних кадрів для СБ України
Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого
Україна

Конвенція про захст прав та основоположних свобод є міжнародним договором, на підставі якого більшість європейських держав зобов'язалися дотримуватися прав та основоположних свобод людини. Ці права гарантуються як самою Конвенцією, так і протоколами до неї (Протоколи № 1, 4, 6, 7, 12 і 13), згода на обов'язковість яких надана державами – сторонами Конвенції.

Актом міжнародного визнання України як демократичної правової держави став вступ нашої країни 9 листопада 1995 року до Ради Європи та

ратифікація Верховною Радою Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та Протоколів до неї. Включивши Конвенцію до джерел національного законодавства України, ВРУ таким чином, розширило можливості громадян щодо захисту особистих прав і свобод, шляхом надання можливості звернення із скаргами або заявами до Європейського Суду з прав людини. Відповідно до статті 32 Конвенції, юрисдикція Європейського суду поширюється на всі питання, які стосуються тлумачення та застосування Конвенції і протоколів до неї та які передаються на його розгляд відповідно до статей 33, 34 і 47 Конвенції. Відповідно, Суд не виконує функції національного суду та не має повноважень скасовувати або змінювати рішення національних судів. Суд також не може безпосередньо втручатися в діяльність органу влади, дія або бездіяльність якого спричинила порушення.

Згідно з п. 1 статті 35 Конвенції, Суд приймає заяви до розгляду лише після того, як були використані усі внутрішні засоби юридичного захисту, і лише протягом шести місяців з дати винесення остаточного рішення. Суд не розглядає заяву, яка не відповідає цим умовам прийнятності. За статистичними даними на початок 2018 року у секретаріаті Європейського суду з прав людини (ЄСПЛ) знаходиться понад 18 тисяч скарг на порушення Україною Європейської конвенції з прав людини. У статистичному зведенні на 31 грудня 2017 року в базі суду перебувало 18 131 позовів, поданих проти України, що становить 22,8% від усієї кількості справ. Друге місце посідає Туреччина (12 600 справ – 15,8%), третє – Угорщина (8950 справ – 11,2%), Росія опинилася на четвертому (7400 справ – 9,3%) [2].

Депутати Парламентської Асамблеї Ради Європи (ПАРЄ) 30 вересня 2018 року, ухвалили резолюцію "Виконання рішень Європейського суду з прав людини". Потреба в її ухваленні пов'язана зі значними проблемами у виконанні рішень ЄСПЛ у дев'ятих країнах-членах Ради Європи. Серед них України, Італія, Туреччина, Росія, Румунія, Польща та інші, йдеться у тексті резолюції, автором якої виступив нідерландець Клаас де Вріз.

Наразі близько 11 тисяч вироків, винесених ЄСПЛ, залишаються невиконаними. Як зазначається у доповіді, котру було покладено в основу резолюції, "структурні проблеми юридичних систем у певних країнах стають причиною великої кількості подібних позовів". За даними Комітету міністрів Ради Європи - Росія не виконала 1474 вироків суду, Україна – 1009, загалом на виконання рішення ЄСПЛ російським громадянам треба чекати 9,7 року, а українцям - 7,4 року.

В Україні відповідно до ст. 3 Закону України „Про виконавче провадження” рішення Європейського суду з прав людини виконуються Державною виконавчою службою України. Проте, незважаючи на наявність низки правових актів, які регулюють порядок виконання на території України рішень Європейського суду з прав людини, склалась досить складна ситуація з їх виконанням. Навіть у Резолюціях Парламентської асамблеї Ради Європи, одну із яких нами було раніше згадано, постійно звертається увага на систематичні проблеми з виконанням рішень ЄСПЛ, пов'язаних з виплатами відшкодувань та вжиттям заходів індивідуального та загального характеру [1].

Виконання рішень ЄСПЛ, відповідно до Закону, здійснюється в добровільному порядку, без заходів примусового виконання, коштами

Державного бюджету України. Виплата відшкодування здійснюється шляхом списання коштів на банківський рахунок стягувача з відповідної бюджетної програми ДБУ. Однак у бюджет України закладають кошти, яких недостатньо для виплати суми, яка повинна бути проведена за провадженням, відкритим за рішенням ЄСПЛ. Відсутність відповідних законодавчих заходів щодо збільшення асигнувань на відповідні видатки Державного бюджету України є однією з основних причин невиконання або надзвичайно тривалого виконання рішень ЄСПЛ в частині виплати відшкодувань [2].

Відповідно до ст. 10 Закону N 3477-IV заходами індивідуального характеру є: а) відновлення настільки, наскільки це можливо, попереднього юридичного стану, який Стягувач мав до порушення Конвенції; б) інші заходи, передбачені у Рішенні [4].

Заходи індивідуального характеру визначаються залежно від специфіки спору. Достатньо цікавим є випадок вжиття заходів індивідуального характеру під час виконання рішення у справі «Дземюк проти України», в якому ЄСПЛ констатував порушення права на повагу до приватного та сімейного життя у зв'язку з розміщенням кладовища поблизу житла заявника з порушенням норм чинного законодавства. Була проведена міжвідомча нарада, за результатами якої досягнуто домовленості щодо вжиття заходів, спрямованих на зменшення негативного впливу кладовища на заявника та його родину. Проте не зрозуміло, яким чином буде реалізовано такий захід як зменшення негативного впливу, оскільки ні кладовище, ні житловий будинок перемістити неможливо [3].

Як ми бачимо, Суд дійшов висновку, що облаштування та використання кладовища так близько від будинку заявника разом з наступним впливом на довкілля та «якість життя» заявника досягло мінімального рівня, що вимагається статтею 8 (прибрати гіперпосилання) Конвенції [1], та становило втручання у право заявника на повагу до його житла та приватного і сімейного життя. Суд також вважає, що потенційно шкідливе втручання досягло достатнього рівня серйозності для застосування статті 8 Конвенції. Проте заявник скаржився, що невиконання національними органами та приватними особами судового рішення, що набрало законної сили і яким заборонялося використовувати для проведення поховань розташовану біля його будинку ділянку ВЛ, становило порушення пункту 1 статті 6 Конвенції.

Із цього ми зробити висновок, що проблеми виконання Рішень ЄСПЛ здебільшого виникають через неможливість національних органів вплинути на об'єкти з приводу яких відбуваються порушення прав людини, а також нерозуміння важливості якісного виконання рішень ЄСПЛ шляхом виплат компенсацій та ефективного вжиття заходів загального та індивідуального характеру, постійні суперечності стосовно напрямів та суті необхідних реформ, відсутність єдиного підходу до ролі практики ЄСПЛ в Україні демонструють слабкість держави, яка проявляється, зокрема, у стабільній нездатності забезпечити належний рівень правопорядку.

Список використаних джерел:

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 *Офіційний веб-сайт Верховної Ради України*. Законодавство України.

2. Проблеми примусового виконання рішення Європейського суду з прав людини від 22.05.2017. Студентський портал.
3. Справа «Дземюк проти України» (Заява № 42488/02). Рішення ЄСПЛ.
4. Закону України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23 лютого 2006 року N 3477-IV (надалі – Закон N 3477-IV).

ПРОБЛЕМИ ЗАКОНОДАВЧОГО ВИЗНАЧЕННЯ ОБХОДУ ЗАКОНУ В МІЖНАРОДНОМУ ПРИВАТНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Черемис Аліна Володимирівна

Науковий керівник: асистент Погарченко Т.В.

*Київський національний торговельно-економічний університет
Україна*

При виникненні приватноправових відносин, ускладнених іноземним елементом, сторони визначають право держави, яке вигідне їм для здійснення своїх прав та обов'язків. У міжнародному приватному праві існує певна категорія, яка чітко регламентує такі дії. Це є обхід закону.

Як зазначено в наукових працях професорів В.М. Гайворонського та В. П. Жушмана, обхід закону (латинською «*fraus omnia corrumpit*») – це такі дії учасників відносин, за яких сторонами свідомо створюється прив'язка до іноземного права з метою уникнути використання до цього правовідношення примусового закону, якому воно підпорядковано (як правило закону своєї країни) [1].

Застосування сторонами обходу закону породжує недійсність відповідної угоди до іноземного закону. Історично, дана теорія була підтверджена ще в XIX столітті рішенням французького касаційного суду у справі Бюфремон. Відповідно суті справи, громадянка Франції для того, щоб обійти існуючу тоді у Франції заборону розлучення, виїхала з країни та прийняла громадянство Німеччини, де домоглася судового розлучення та вступила у нові шлюбні відносини. Останній шлюб був оголошений французьким судом недійсним. Суд встановив, що розірвання першого шлюбу було здійснено шляхом обходу французької норми, що забороняє розірвання шлюбу як таке. З цього рішення суд вивів, що у міжнародному приватному праві необхідно застосовувати принцип *fraus omnia corrumpit* – обхід закону породжує недійсність акту в цілому [2, с. 193].

Таким чином, вперше було висвітлено застосування обходу закону та проблема його реалізації в різних країнах. Існують країни, у яких законодавство про міжнародне приватне право не включає в себе положення про обхід закону, тобто дана концепція відсутня. Серед таких – Австрія, ФРН, Швейцарія тощо.

Обхід закону регулюється законодавством країн – Іспанії, Аргентини, Румунії, Португалії, Франції (яскравим прикладом є вищезазначена судова практика). Дані країни визначають пряме застосування такої дії, або ж яким чином застосовується така штучна колізійна прив'язка [3, с. 74].

Відповідно до законодавства України, а саме Закону України «Про міжнародне приватне право», обхід закону – це застосування до правовідносин з іноземним елементом права іншого, ніж право, передбачене відповідним законодавством [4].

Обхід закону реалізується шляхом обрання хоча б однією із сторін правовідносин законодавства, яке визначає найбільш сприятливі для сторін права та обов'язки, правосуб'єктність таких фізичних чи юридичних осіб.

Вчена О.М. Гончаренко наводить яскравий приклад у застосуванні обходу закону, а саме: отримавши відмову в одруженні із мусульманином в Україні (українка мала стати другою дружиною), пара побралася в Ірані. В результаті такий шлюб в Україні не буде визнаватися, так як моногамія прямо заборонена сімейним законодавством. Однак шлюб буде визнаватися в Ірані. По іншому, слід охарактеризувати ці дії, як "кульгаючі правовідносини" [5, с. 56].

У Законі України «Про міжнародне приватне право» прямо визначені наслідки обходу закону. Стаття 10 передбачає, що правочин та інші дії учасників приватноправових відносин, спрямовані на підпорядкування цих відносин праву іншому, ніж те, що визначається згідно із цим Законом, в обхід його положень, є нікчемними. В такому разі застосовується право, яке підлягає застосуванню відповідно до норм цього Закону [4].

На наш погляд, таке формулювання є незручним для сприйняття. Оскільки, якщо його тлумачити об'єктивно, тоді виникає думка, що на основі цієї норми український суд чи інший орган може поставити під сумнів будь-який вибір права сторонами правочину. Однак, насправді тут вказується про такі правочини та інші дії учасників приватноправових відносин, які спрямовані врегулювати ці відносини правом іншої країни, ніж тим, що визначається згідно із цим Законом, в обхід його положень, які порушують засади справедливості, розумності та добросовісності. Тобто, якщо учасники правовідносин ведуть себе недобросовісно при застосуванні принципу автономії волі та можливості обрати інше право, ніж право, на яке вказує національна колізійна норма. Наслідком таких дій може бути визнання судом чи іншим органом цих правочинів або інші дії учасників правовідносин нікчемними. В такому разі орган застосовує право, яке підлягає використанню відповідно до колізійних норм цього Закону.

Список використаних джерел:

1. Міжнародне приватне право : навчальний посібник / заг. ред. проф. В. М. Гайворонського, проф. В. П. Жушмана. Київ : Юрінком Інтер, 2007. URL: <http://radnuk.info/pidrychnuku/privat/441-gaivoronsk/6393-s3--.html>
2. Міжнародне приватне право : підруч. 5-те вид. / переробл. і допов. Фединак Г. С., Фединак Л. С. К.: Атіка. 2012. 532 с.
3. Міжнародне приватне право. Загальна частина: підручник / за ред. А.С. Довгертта і В. І. Кисіля. К.: Алерта. 2012. 376 с.
4. Про міжнародне приватне право // Верховна Рада України / Закон від 23.06.2005. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15>
5. Міжнародне приватне право: навч. посіб. / О.М. Гончаренко. К.: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2015. 392 с.

ПРОБЛЕМИ КРИМІНАЛІСТИЧНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ ХОЛОДНОЇ ЗБРОЇ

Кузьмін Андрій Ренатович

Науковий керівник: асистент Грекова Л.Ю.
*Навчально-науковий Юридичний інститут,
Національний авіаційний університет
Україна*

Незважаючи на всі зусилля законодавців, щодо вдосконалення провахохороної системи, злочини вчиняються повсюдно, і держава не може забезпечити достатній рівень захисту своїх громадян. Цьому свідчить статистика злочинів проти життя и здоров'я та власності, кількість яких (зареєстрованих!) в 2017 році, на відміну від 2013, збільшилась з 272 тис. до 786 тис [1]. Тому всі ці процеси, що зараз відбуваються в суспільстві впливає на насичення його різноманітною зброєю. Це відбувається у сферах як легального обігу, так і в незаконному обігу. Даний факт прямо впливає на криміногенну обстановці в країні.

Проблеми експертизи холодної зброї впродовж десятиріч були в центрі уваги науковців у галузі судової експертизи, працівників судових та правоохоронних органів. Незважаючи на значний крок у розвитку експертизи холодної зброї, пов'язаний з прийняттям методики дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів, що встановила основні критерії і характеристикси холодної зброї, практика її використання показала, що окремі її положення мають суттєві недоліки [2, с. 134]. В цій роботі досліджено окремі проблемні питання розмежування таких критеріїв.

Встановлено, що холодна зброя - предмети та пристрої, конструктивно призначені та за своїми властивостями придатні для неодноразового завдання тяжких (небезпечних для життя у момент спричинення) і смертельних тілесних ушкоджень (в подальшому - "ураження цілі"), дія яких заснована на використанні м'язової сили людини [3].

В цьому визначенні, винкають питання, що стосуються метальної зброї. *Метальна холодна зброя* — предмети та пристрої, які *призначені* для ураження цілі на відстані. Критерієм визначення належності до холодної зброї є наявність у предмета (пристрою) сукупності загальних криміналістичних ознак: призначеності і придатності для неодноразового ураження цілі [3, розділ 2, п. 2.1]. Отже, виникає колізія між певними положеннями, викладеними у Методиці, яка дозволяє відносити предмети до категорії метальної холодної зброї за наявності лише однієї загальної криміналістичної ознаки, а така ознака як придатність, яка дає можливість встановити достатність уражаючих властивостей предметів (пристроїв) вважається несуттєвою. У пункті 2.2 говориться про те, що призначеність предмета (пристрою) для ураження цілі визначається наявністю сукупності конструктивних ознак, які дозволяють віднести його до певного різновиду холодної зброї. Так само, зазначається, що до такої сукупності конструктивних ознак входять: наявність елементів певного виду, форми та розмірів і спосіб з'єднання елементів. У пункті 4.6.2.1 мова йде про те, що для визначення технічної забезпеченості предмету (пристрою) для ураження цілі

встановлюється наявність у нього характерної сукупності конструктивних елементів. На цьому етапі Методика передбачає також встановлення способу з'єднання елементів наданого на дослідження предмету або пристрою [2, с.135]. При кустарному і саморобному способі виготовлення елементи предметів (пристроїв) можуть бути з'єднані між собою у будь-який спосіб, що забезпечує його використання за призначенням. Основною вимогою до з'єднання елементів між собою є забезпечення міцності конструкції предмета у цілому, що встановлюється при перевірці придатності для неодноразового ураження цілі, тобто є другим криміналістичним критерієм визначення холодної зброї.

Також, проблемним є така загальна техніко-криміналістична вимога до клинкової холодної зброї, як товщина клинка. За змістом Методики дане поняття підмінюється поняттям товщина обуху клинка. Така підміна є недопустимою, оскільки клинок може або не мати обуху взагалі, або конструкція клинка може мати особливості, за яких товщина клинка буде більшою за товщину обуху. У пункті 3.2.9 говориться, що товщина виступаючої над державкою п'яти клинка, що слугує утиком, — повинна бути не менше 5 мм, якщо п'ята не має в перерізі клиноподібної форми. Ця вимога теж немає детального опису, і в тексті більш ніде не зустрічається. Отже, не зрозуміло, яка клинкова зброя має такі конструктивні особливості і як клиноподібна форма п'яти може впливати на використання зброї за призначенням. Проблематичним є вирішення питання про віднесення до холодної металеві зброї арбалетів або луків, якщо вони надаються на дослідження без стріл або у випадках, коли конструкція наданих стріл свідчить про те, що вони призначені не для ураження цілі, а для тренувань або виконання інших завдань [2, с. 137].

В роботі, було досліджено лише декілька проблем, при здійсненні криміналістичного дослідження холодної зброї. З усього вищенаведеного, можна зробити висновок, що в діючій методиці дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів наявні неточності та протиріччя, які свідчать про необхідність наукових досліджень у зазначеній галузі знань з подальшим удосконаленням. Треба розуміти, що не кожен предмет, що може вбити, є зброєю. Саме визначення критеріїв, відповідно до яких, той чи інший предмет відноситься до зброї, встановлює не поліцейський і навіть не слідчий, а особа, що володіє спеціальними знаннями у сфері його криміналістичної оцінки. Тому саме наука криміналістика, повинна вирішити всі питання, що зараз виникають при дослідженні таких об'єктів.

Список використаних джерел:

1. Статистичні відомості Генеральної прокуратури України, про кількість зареєстрованих злочинів за 2017 рік. URL: <https://www.gp.gov.ua/ua/stat.html>
2. Кобилянський О.Л. Проблемні аспекти експертизи холодної зброї / О.Л. Кобилянський, А.О. Малікова. *Актуальні питання техніко-криміналістичного забезпечення кримінальних проваджень* : матер. круг. столу. Ч. 1. К. : ННПФЕКП НАВС, 2013. С. 134—139.
3. Методика криміналістичного дослідження холодної зброї та конструктивно схожих з нею виробів: затверджена рішенням розширеного засідання

секції Науково-консультаційної та методичної ради при Міністерстві юстиції України з проблем трасології та судової балістики із залученням членів Координаційної ради з питань судової експертизи 15 січня 1999 року, зі змінами та доповненнями відповідно до вказівки МВС України від 21 серпня 1999 року № 19/3302. URL: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=n0002320-99&p=1248253474129663>.

ПРОБЛЕМА ЗАХИСТУ ПРАВ МІНОРИТАРНИХ АКЦІОНЕРІВ

Подлісник Іван Сергійович

Науковий керівник: канд. ю. наук, доцент Чайковська В.В.
Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Україна

На даному етапі у світі проходять активні глобалізаційні процеси, які накладають свій відчутний вплив на Українську державу, - особливо після проголошення національним урядом країни євроінтеграційної стратегії розвитку. Стосовно цього багато галузей вітчизняного законодавства зазнають певної корекції стосовного юридичного регулювання тих чи інших інститутів права, - досить помітно це можна простежити і господарському праві України, яка є досить динамічною за своєю правовою природою, - а тому в даному разі необхідно прискіпливо придивлятися до тих відносин, які на сьогоднішній день є особливо «чутливими» до змін в економіці. Власне серед таких відносин варто виділити захист та координація господарської діяльності міноритарних акціонерів.

У сучасному українському законодавстві дуже слабо прописані механізми захисту міноритарних акціонерів. Посилаючись на американську довідкову літературу, зазначається, що монітарному акціонеру надається така поняття його господарсько-правової природи як власник певної незначної кількості акцій корпорації, що він фактично позбавлений або суттєво обмежений у декотрих суттєвих можливостях контролю над управлінням корпорацією або обираючи її уповноважених директорів [1]. На жаль, Закон України від 17 вересня 2008 № 514-VI «Про акціонерні товариства» [2] (далі – Закон про акціонерні товариства; Закон) відповіді на поставлене запитання не дає.

Натомість його аналіз лише дозволяє визначити, якими правами наділений акціонер, що володіє тією чи іншою кількістю акцій. Так, акціонер, який володіє не менше ніж 1% голосуючих акцій, має формальні права, надані Законом про акціонерні товариства. Наприклад, відповідно ст. 50 Закону [2], акціонер може звернутися з позовом до суду до члена ради директорів, наглядової ради, одноосібного виконавчого органу, члену колегіального виконавчого органу, так само як і до керуючої організації про відшкодування завданих товариству збитків в результаті їх дій (бездіяльності).

Акціонер, який є власником не менше ніж 2% акцій, має більш широке коло прав: так, він має право вносити необмежену кількість питань до

порядку денного річних зборів акціонерів, а також пропонувати кандидатів до ради директорів (наглядова рада). При цьому, оскільки Закон про акціонерні товариства прямо не передбачає норм, що містять гарантії прав міноритарних акціонерів, виникає низка питань щодо того, яким чином повинен бути захищений акціонер, що знаходиться в меншості.

Закономірно, що, відповідно до розділу VIII Закону, вищим органом управління акціонерного товариства є щорічні загальні збори акціонерів [2], всі рішення на яких приймаються шляхом голосування. Однак проблема акціонерів, які перебувають в меншості, полягає в тому, що через недостатність голосів вони не можуть вплинути на результат голосування, що є доволі прецедентною проблемою правового поля: так, захист прав міноритарних акціонерів на практиці майже неможливий за таких умов.

Результатом цього є те, що міноритарій не може делегувати своїх представників до органів управління товариства, оскільки склад ради директорів формується з урахуванням переважної кількості голосів мажоритарних акціонерів, внаслідок чого обрані органи будуть підконтрольні мажоритаріям, а всі управлінські рішення будуть прийматися на їх користь. Окрім цього, необхідно зазначити, що вибори до наглядової ради, відповідно до п. 1 ст. 53 Закону про акціонерні товариства, здійснюються на основі кумулятивного голосування, за якого кожен учасник наділяється голосами, пропорційними кількості акцій [2]. Об'єднавши «капітали» або уклавши акціонерну угоду, міноритарні акціонери зможуть тією чи іншою мірою впливати на склад органів управління.

На практиці реалізація цього способу можлива за наявності в суспільстві відповідної акціонерної угоди, положення якої захищали права міноритаріїв і регулювали порядок проведення таких процедур, або шляхом прямого закріплення в статуті товариства. Так, згідно з Законом акціонер наділений правом оскаржувати в суді рішення, котрі було прийняті загальними зборами акціонерів із порушенням вимог вищезазначеного Закону, а також інших нормативно-правових актів України, статуту товариства, у разі якщо він не приймав участі в загальних зборах акціонерів або голосував проти ухвалення такого рішення, а також в тому випадку, якщо подібним рішенням порушувалися би його права і (або) законні інтереси [2]. Разом з тим ймовірність задоволення такого позову низька, оскільки «голос» міноритарного акціонера вкрай рідко може вплинути на результат голосування.

Окрім того, міноритарно-акціонерний учасник наділяється правом позовного звернення до судової установи про визнання великої угоди недійсною за умови недотримання порядку її схвалення. Крім іншого Закон зазначає, що даний суб'єкт господарсько-правових відносин має можливість подати позову про відшкодування збитків, котрі були завдані суспільству або акціонеру в результаті дій члена ради директорів та ін., за якої він має право, мінаючи суд, звернутися до НБУ, який відповідно до закону «Про цінні папери та фондовий ринок» [3, ст. 30, 3], Цивільного кодексу України [4, ст. 158, 4] може відмовити в державній реєстрації випуску акцій, визнати випуск акцій, що не відбувся або призупинити емісію акцій.

Таким чином, на сьогоднішній день українське корпоративне законодавство прямо не закріплює норми, пов'язані із захистом прав

акціонерів, які перебувають в меншості. Судова практика з огляду на недостатнє правове регулювання не завжди складається таким чином, щоб можна було однозначно відповісти на всі наявні питання в межах цієї проблематики. Безумовно, правове поле потребує значного доопрацювання з урахуванням досвіду зарубіжних країн, де інститут корпорацій більш розвинений. Особливо необхідно детально придивитися до тих моментів, які несуть у собі позитивні процеси з регулювання діяльності акціонерів, та сприяти тому аби не було дискримінуючих факторів на тих суб'єктів господарсько-корпоративної діяльності, які хоч і не є досить впливовими в результаті своєї невеликої інвестиційної привабливості, однак так чи інакше є рівноправним суб'єктом на економічному просторі.

Список використаних джерел:

1. Davies P. Introduction to Company Law. Oxford, 2016. P. 216.
2. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514-VI. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/514-17> (дата звернення: 01.12.2018).
3. Про цінні папери та фондовий ринок : Закон України від 23.02.2006 № 3480-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3480-15> (дата звернення: 01.12.2018).
4. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 01.12.2018).

ПРОБЛЕМА ЗЛОВЖИВАННЯ ЦИВІЛЬНИМИ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ

Мелконян Арміне Гарегінівна

Науковий керівник: канд. ю. наук Кабальський Р.О.

Полтавський юридичний інститут

Національного юридичного університету ім. Ярослава Мудрого

Україна

У зв'язку зі змінами вітчизняного процесуального законодавства, в цивільному процесі з'являється нова категорія – «зловживання цивільними процесуальними правами». На сьогодні це питання є надзвичайно актуальним, власне, яким воно було і до відповідних змін. Слід зазначити, що сторони процесу досить активно використовують своє право на перенесення судового розгляду справи. Ця процедура доволі часто пов'язана з цілеспрямованим сповільненням та затягуванням цивільного процесу. Нововведення ситуацію покращують, оскільки тепер особа, що зловживає цивільними процесуальними правами, буде за це нести відповідальність, санкціонувати яку може не тільки суд, але і сама сторона спору.

Поняття «зловживання цивільними процесуальними правами» різними наукоцями трактується по-різному. Так, А. Юдін під зловживанням процесуальними правами розуміє особливу форму громадянського процесуального правопорушення, тобто умисні недобросовісні дії учасників цивільного процесу, що супроводжуються порушенням умов здійснення

суб'єктивних процесуальних прав і здійснювані лише з видимістю реалізації таких прав, пов'язані з обманом щодо відомих обставин справи, з метою обмеження можливості реалізації або порушення прав інших осіб, які беруть участь у справі, а також з метою перешкодження діяльності суду з правильного і своєчасного розгляду і вирішення цивільної справи, що тягнуть застосування заходів цивільного процесуального примусу [1, с. 56-58]. В. С. Петренко визначає зловживання процесуальними правами як здійснення цивільних прав виключно з наміром заподіяти шкоду іншій особі, дії в обхід закону, а також інше завідомо несумлінне здійснення цивільних прав [2].

Така різноманітність поглядів щодо визначення досліджуваної дефініції породжує потребу звернутися до її законодавчого закріплення. За такого різноманіття підходів до визначення поняття «зловживання процесуальними правами» слід зазначити, що незважаючи на те, що зловживання згадувалося за часів Цивільного процесуального кодексу України в редакції до 15 грудня 2017 року та передбачено Цивільним процесуальним кодексом України в редакції від 15 грудня 2017 року, законодавець так і не визначив чітко, що ж слід розуміти під зловживанням процесуальними правами. Так, ч. 3 ст. 27 ЦПК України 2017 року передбачала добросовісне здійснення своїх процесуальних прав, а ч. 4 ст. 153 передбачала запобіжний засіб для недопущення зловживання забезпеченням позову [3]. Тобто фактично про зловживання в цій редакції взагалі не йшлося, що було причиною для численних затягувань розгляду справи та інших зловживань. У ЦПК України 2018 року законодавець здійснив фактично перший вагомий крок з урегулювання зазначеного явища, додавши ст. 44, яка передбачає найбільш поширені випадки зловживання (подання безпідставних позовів, подання декількох позовів до одного відповідача, з аналогічними даними, оскарження рішення, яке не підлягає оскарженню, заявлення безпідставного відводу тощо) та визначає зловживання процесуальними правами як дії, що суперечать здійсненню цивільного судочинства. Своєю чергою, під завданням цивільного судочинства розуміється справедливий, неупереджений та своєчасний розгляд і вирішення цивільних справ з метою ефективного захисту порушених, невизнаних або оспорюваних прав, свобод чи інтересів фізичних осіб, прав та інтересів юридичних осіб, інтересів держави [3; 4].

Разом з тим, вагомим кроком є включення статей, які передбачають відповідальність за зловживання, а саме: ст. 148, яка передбачає розміри штрафних санкцій за дії, що, на думку суду, підпадають під зловживання; ч. 9 ст. 141, що встановлює ще один вид відповідальності – покладення на сторону, яка здійснила дії, які було визнано зловживанням процесуальними правами, судових витрат повністю або частково, незалежно від результатів розгляду спору [4]. Але детальний огляд цих статей, свідчить про недоопрацювання законодавця і численні колізії. Так, наприклад, ч. 9 ст. 141 містить формулювання («у випадку зловживання стороною чи її представником процесуальними правами, або якщо спір виник внаслідок неправильних дій сторони, суд має право покласти на таку сторону судові витрати повністю або частково незалежно від результатів вирішення спору»), яке дає підстави вважати, що всі судові витрати (на надання правової допомоги, на витрати на явку представника, на участь представника в

судовому засіданні, на написання та подачу процесуальних документів, на збір та подачу доказової бази, привід свідків, судові експертизи тощо) можуть повністю поклатися на певну сторону за фактично будь-яке (а редакція цієї статті передбачає таку можливість) зловживання процесуальними правами, що, у свою чергу, створює колізію із п. 12 ч. 3 ст. 2 (однією з основних засад цивільного судочинства є відшкодування судових витрат сторони, на користь якої ухвалене судове рішення) та ч. 1, 2 ст. 141 (судовий збір покладається на сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог. Інші судові витрати, пов'язані з розглядом справи, покладаються: у разі задоволення позову – на відповідача; у разі відмови в позові – на позивача; у разі часткового задоволення позову – на обидві сторони пропорційно розміру задоволених позовних вимог). Тобто з вищенаведеного можна дійти висновку, що можливі два варіанти: 1) якщо трактувати ч. 1 ст. 133 ЦПК України 2018 року у широкому розумінні, то штрафи за зловживання правами включаються до складу судових витрат (оскільки трактувати) в разі якщо сторона, що здійснила дії, які суд визнав зловживанням правами, виграла справу, то покладена на неї відповідальність за таке зловживання (судові витрати в такому разі будуть стягуватись з іншої сторони) фактично буде підлягати відшкодуванню іншою стороною; 2) якщо ж штрафи за зловживання правами не враховувати як частину судових витрат – тоді фактично виникає спір всередині спору.

Окрім того, варто звернути увагу, що станом на 9 листопада 2018 року в Єдиному державному реєстрі судових рішень є відносно невелика кількість судових рішень, які ухвалені в порядку ч. 9 ст. 141 ЦПК України 2018 року. Тобто з вищенаведеного можна дійти висновку про те, що нововведені норми застосовуються судами, але не досить часто. Так, можна помилково дійти висновку про сумлінність сторін та майже відсутність підстав для застосування зазначених статей. Помилковість цієї думки полягає у тому, що скоріше за все пріоритетним явищем тут виступає не сумлінність, а пристосованість сторін маскувати ніщо інше як зловживання правом.

Таким чином, під зловживанням цивільними процесуальними правами слід розуміти певні дії однієї зі сторін спору, що спрямовані на затягування строків розгляду справи, на спричинення додаткових необов'язкових, виходячи з матеріалів справи, витрат сторони, на вчинення стороною позасудових дій, які фактично свідчать про визнання позовних вимог, та/ або інших дій, що передбачені законом та/ або є такими, що на розсуд суду мають на меті створення перешкод здійсненню належного судочинства у конкретному спорі, тим самим перешкоджаючи доступу сторони до правосуддя та реалізації права на справедливий суд. Сторони спору можуть клопотати про визнання певних дій іншого учасника справи такими, що мають ознаки зловживання цивільними процесуальними правами, та накладення передбаченого законом штрафу на такого учасника. Разом з тим, слід зазначити, що нововведення до ЦПК є досить доречними, але і вони не досконалі, зважаючи на включення найбільш поширених ситуацій зловживання цивільними процесуальними правами й одночасне обминання увагою більш складних способів здійснення зловживання (неявне зловживання (наприклад, зловживання відводом судді або подання декількох різних за змістом/предметом позовів стосовно одних і тих же правовідносин),

а також те, що наразі судді недостатньою мірою застосовують вищезазначені статті.

Список використаних джерел:

1. Юдин А. В. «Злоупотребление правами в гражданском судопроизводстве» : дис. ... д-ра юрид. наук : спец. 12.00.15 «Гражданский процесс, арбитражный процесс». С-Пб., 2009. 537 с.
2. Петренко В.С. Механізми запобігання та протидії зловживанню процесуальними правами у цивільному судочинстві. *Зловживання цивільними процесуальними правами: шляхи протидії* : матер. круглого столу (м. Одеса, 27 лист. 2015 р.) / уклад.: І. В. Андронов, Н. В. Волкова, Р. Ф. Гонгало; Одеса : Фенікс, 2015. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/4100/Petrenko.pdf?sequence=1>.
3. Цивільний процесуальний кодекс України в редакції до 15.12.2017 року : Закон від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/ed20170803> (дата звернення: 01.12.2018).
4. Цивільний процесуальний кодекс України в редакції станом на 24.02.2018 р. : Закон від 18.03.2004 № 1618-IV. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1618-15/print1509656727941672> (дата звернення: 01.12.2018).
5. Маруніч Г. «Затягування цивільного процесу» та «зловживання цивільними процесуальними правами» : співвідношення понять. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 9. URL: <http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2016/09/4.pdf>.

ПРОБЛЕМА ПРАВОВОГО СТАТУСУ Й ФУНКЦІОНУВАННЯ ІНФОРМАЦІЇ, ЯКА СКЛАДАЄ КОМЕРЦІЙНУ ТА БАНКІВСЬКУ ТАЄМНИЦЮ

Полісник Іван Сергійович

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Україна

На даному етапі свого розвитку, коли фінансово-економічні відносини між суб'єктами господарювання в Українській державі зазнали суттєвого ускладнення в результаті динамічного розвитку глобалізаційних процесів у світі та євроінтеграційною політикою національного уряду зокрема, досить гостро постає проблема юридичного регулювання новітніх правовідносин, які до цього моменту не привертали обширної уваги громадськості, - а саме відносини у господарському праві стосовно комерційної та банківської інформації, її збереження, обмеженого розповсюдження чи нерозповсюдження, та власне їх подальша конфіденційність.

Сучасне законодавство, що закріплює правові режими конфіденційної інформації, знаходиться на сьогодні в стадії становлення, наслідком чого є те, що низка важливих питань недостатньо врегульовані законодавчо. Перш

за все, це пов'язано з тим, що, незважаючи на закріплення в законодавстві різних правових режимів конфіденційності щодо тієї чи іншої інформації, відсутні норми, що визначають загальні принципи побудови таких структур. Так, одним з найпоширеніших у практиці правових режимів конфіденційної інформації є банківська таємниця. Відносно правового режиму банківської таємниці деякі проблеми виникають стосовно визначення кола відомостей, що стосуються банківської таємниці.

Згідно Цивільного кодексу України (далі - ЦКУ), - а саме частини 1 статті 505, - до інформації, що становить комерційну таємницю, відносяться відомості, які мають комерційну цінність й є таємницею [1]. У Законі України «Про банки і банківську діяльність» (далі – Закон про банки), у статті 60, коло відомостей, що становлять банківську таємницю, визначене дещо іншим чином: це не тільки інформація про операції, рахунки та внески клієнтів і кореспондентів кредитної організації, а й інші відомості, що встановлюються кредитною організацією, якщо це не суперечить національному та міжнародному законодавству [2, ст. 60].

В юридичній літературі питання про співвідношення відомостей, що становлять банківську таємницю, перерахованих в ст. 60 Закону про банки [2], вирішується з позиції загальної та спеціальної норми. Так, ст. 61 вищезазначеного нормативного акту розглядається як спеціальна норма, яка регулює відносини з приводу інформації, що становить банківську таємницю, у контексті необхідності збереження такої таємниці, а наступна, 62 стаття, того ж Закону [2] регламентує порядок розкриття банківської таємниці. У той же час ст. 60 Закону про банки [2] містить загальну норму, що включає «більш повне регулювання відносин, пов'язаних з банківською таємницею, що не обмежується межами договору банківського внеску та договору банківського рахунку» [3, с. 76].

В якості суб'єкта, зобов'язаного зберігати конфіденційність відомостей, що становлять банківську таємницю, зазначений не тільки банк, тоді як ст. 60 Закону про банки до суб'єктів, які несуть тягар дотримання режиму банківської таємниці, віднесені не тільки банки, але і будь-які кредитні організації, а також організація, що здійснює функції обов'язкового страхування вкладів [2].

Буквальне тлумачення ст. 60 Закону про банки [2] дозволяє зробити висновок, що до відомостей, що становлять банківську таємницю, перш за все відноситься інформація про сам факт укладення договору банківського внеску або банківського рахунку. Отже, до інформації, що становить банківську таємницю, про банківський рахунок і банківський внесок слід відносити, крім дати відкриття рахунку, дати і номери договору, в зв'язку з укладенням якого відкривається рахунок, види банківського рахунку та інших відомостей, також і номер рахунку.

При цьому саме відомості про номер рахунку найменше відповідають потребам економічного обороту для охорони за допомогою правового режиму банківської таємниці. У деяких випадках інформація про відкриті суб'єктами підприємницької діяльності рахунках, хоча і розміщена на сайті в мережі Інтернет, але пошук її утруднений через специфічне місце розташування таких відомостей. Так, на сайті великої національної торгової

мережі «Розетка», розміщений розділ для оплати послуг, що містить, крім іншого, платіжні реквізити організації [4].

Таким чином, можна дійти висновку, що в підприємницькій діяльності поширена практика повідомлення клієнтами кредитної організації іншим особам (наприклад, своїм контрагентам) і невизначеному колу осіб тієї частини інформації, що становить банківську таємницю, яка відноситься до факту укладення договору банківського рахунку (номер рахунку і відомості про кредитної організації, в якій даний рахунок відкритий).

Отже, окреслена ситуація виникла внаслідок того, що положення чинного законодавства, які визначають склад відомостей, що становлять банківську таємницю, вимагають серйозного коригування. Обмеження на розголошення відомостей про номер банківського рахунку має бути регламентовано виключно в рамках договірних зобов'язань між кредитною організацією та її клієнтом, і на ці відомості не повинен поширюватися режим банківської таємниці.

Окрім того, вищевказаний режим не слід поширювати на відомості про клієнта кредитної організації, який є фізичною особою, оскільки, як видається, такого роду відомості повинні бути кваліфіковані як інформація, що становить персональні дані. Право кредитної організації самостійно визначати коло відомостей, що становлять конфіденційність тих інформаційних відомостей, котрі знаходяться під віданням банківських установ, за відсутності чітко визначених у законодавстві правил і умов, має бути виключено з норм Закону про банки в зв'язку з наявністю загрози порушення конституційного права фізичних та юридичних осіб на доступ до інформації, що представляє особливу важливість для даних суб'єктів.

Список використаних джерел:

1. Цивільний Кодекс України від 16.01.2003 № 435-IV. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15> (дата звернення: 01.12.2018).
2. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07.12.2000 № 2121-III. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14> (дата звернення: 01.12.2018).
3. Фаткина Е. В. Правовая охрана банковской тайны в условиях развития законодательства о национальной платежной системе. *Банковское право*. 2015. № 5.
4. ROZETKA.UA. Інтернет магазин. URL: <https://cardtocard.rozetka.com.ua> (дата звернення: 01.12.2018).

ПРОБЛЕМАТИКА СТ.119 КРИМІНАЛЬНОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Масалітіна Вікторія Сергіївна

*Національний юридичний університет ім. Ярослава Мудрого
Україна*

В ст.3 Конституції України сказано: «Людина, її життя, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю.

Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави. Держава відповідає перед людиною за свою діяльність. Утвердження і забезпечення прав і свобод людини є головним обов'язком держави.» [1]

На захисті цих прав та свобод також стоїть кримінальне законодавство, яке передбачає відповідальність за злочини скоєні з необережності.

Так в ст.119 КК України – вбивство, вчинене через необережність, в об'єктивній стороні застосовано два протилежні поняття, які суперечать одне одному і можуть призвести до неправильного розуміння даної норми суддями Європейського суду з прав людини, які застосовують у своїй діяльності лише норми законодавства, але не вивчають і не застосовують теорію кримінального права.

Так в ст. 119 КК України передбачено санкцію за вбивство, вчинене через необережність, а ст. 115 КК України зазначає, що вбивство це умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині. Ст.24 КК України визначено, що умисел поділяється на прямий та непрямий:

- прямим є умисел, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і бажала їх настання;
- непрямим є умисел, якщо особа усвідомлювала суспільно небезпечний характер свого діяння (дії або бездіяльності), передбачала його суспільно небезпечні наслідки і хоча не бажала, але свідомо припускала їх настання.

Ст. 25 КК України вказує, що необережність поділяється на злочинну самовпевненість та злочинну недбалість.

Необережність є злочинною самовпевненістю, якщо особа передбачала можливість настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), але легковажно розраховувала на їх відвернення.

Необережність є злочинною недбалістю, якщо особа не передбачала можливості настання суспільно небезпечних наслідків свого діяння (дії або бездіяльності), хоча повинна була і могла їх передбачити. [2]

Тобто в даному випадку назва та норма статті 119 сформульовані некоректно, таке формулювання статті може стати проблемою для України в Європейському суді з прав людини, адже судді які будуть брати до уваги букву національного закону побачать конфлікт в нормі і вкажуть на неможливість її застосування, так як не може бути вчинене діяння умисно через необережність.

Виходячи з вищенаведеного, пропоную змінити назву ст. 119 КК України з Вбивство через необережність на Заподіяння смерті іншій людині через необережність. Також необхідно змінити формулювання об'єктивної сторони даної статті, вказати, що – це заподіяння смерті іншій людині вчинене через необережність.

Таким чином, внівши зміни до ст.119 КК України можна уникнути непорозумінь та невірної тлумачення і застосування цієї законодавчої норми.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. Дата оновлення 30.09.2016. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96D0%B2%D1%80/ed20160930> (дата звернення 21.11.2018).
2. Кримінальний кодекс України: Закон України від 05.04.2001 р. №2341-III. Дата оновлення 10.11.2018. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14> (дата звернення 25.11.2018).

ПРОБЛЕМАТИКА СТВОРЕННЯ АНТИКОРУПЦІЙНОГО СУДУ В УКРАЇНІ

Казанак Максим Вікторович

Науковий керівник: канд. ю. наук, доцент Гасвець М.В.
*Національний університет біоресурсів і природокористування
Україна*

Корупція є однією з найбільших проблем українського суспільства, на боротьбу з якою докладено найбільше зусиль. На протидію корупції, було створено такі органи, як Національне антикорупційне бюро України та Національне агентство з питань запобігання корупції. Поряд з тим, в нагоді може стати Вищий антикорупційний суд, якщо дійсно його буде створено. Але з іншої сторони, антикорупційний суд являє собою досить дискусійне питання, в контексті законності та неупередженості прийнятих ним рішень. Ідея створення антикорупційних судів вперше постала в рекомендаціях Організації Економічного Співробітництва та Розвитку як одна зі складових антикорупційного реформування України в цілому.

Створення Вищого антикорупційного суду, згідно законопроекту №7440 включає в себе ряд проблем, зокрема це питання щодо самої реалізації спеціалізованих судів, що фактично в подальшому може ізолювати органи, які зараз виконують функцію протидії корупції [1].

Наступним фактором слід назвати саме процес обрання на посаду судді у Вищого антикорупційного суду. Як вважає экс-заступник генерального прокурора Віталій Касько, дана процедура буде здійснюватися так само, як і обрання суддів Верховного суду. Ви знаєте, що у громадянського суспільства, у західних партнерів були питання до того, яким чином проводився цей конкурс, з цього приводу досі точаться дебати. Так от пропонується, щоб замість Громадської ради доброчесності в процесі добору суддів антикорупційного суду брав участь вже Громадська рада міжнародних експертів, проте його висновки будуть мати лише рекомендаційний характер. Тобто та ж сама Вища кваліфікаційна комісія суддів, Вища рада правосуддя будуть приймати власні рішення і не будуть жодним чином пов'язані висновком цих міжнародних експертів. За великим рахунком ми отримаємо щось дуже подібне до того, як проходив конкурс у Верховний суд.

Не менш важливим чинником, являється те, що якщо виконувати ці вимоги, які передбачає закон, створення такого суду за найкращим сценарієм можливо десь навесні наступного року, тобто вже після виборів президента і, можливо, перед виборами до парламенту. І невідомо, яка взагалі тоді буде ситуація, як зміниться політична влада в Україні і потрібен буде комусь антикорупційний суд», – вважає Касько [2].

Проект згадуваного закону передбачає особливі вимоги до кандидатів у судді антикорупційного суду. Слід відмітити, що претенденти на посаду судді з питань протидії корупції, не тільки повинні мати бездоганну репутацію та високі професійні якості, але й володіють спеціальними навичками, необхідними для розгляду кримінальних справ, пов'язаних з корупцією. Пошуки таких кандидатів забезпечуються допоміжними «консультативними» органами (Вища кваліфікаційна комісія суддів, Рада громадянської чесності, Вища рада юстиції) [3, с.20].

На сьогоднішній день Вища кваліфікаційна комісія суддів обрала 6 кандидатів до Громадської ради міжнародних експертів (ГРМЕ), яка сприятиме у проведенні конкурсного добору суддів до Вищого антикорупційного суду.

Відповідно до частини 1 статті 9 Закону України про Вищий антикорупційний суд утворюється Громадська рада міжнародних експертів строком на 6 років Вищої кваліфікаційної комісії суддів України для сприяння їй у підготовці рішень з питань призначення на посаду суддів Вищого антикорупційного суду.

Проект закону №7440 нібито за зовнішніми ознаками відповідав раніше висловленим ідеальним обіцянкам, проте при детальному дослідженні набув зворотного функціонального призначення. Найбільше питань до процедури добору суддів. Автори законопроекту не вибрали жоден із запропонованих МВФ механізмів добору кандидатів, натомість впровадили власний, досить неефективний в контексті антикорупційних заходів. Зокрема, у фонді наполегливо радять українському уряду дослухатися до порад Венеціанської комісії та ввести до апарату суду представників міжнародних донорів України, які б мали змогу блокувати призначення не доброчесних суддів. До того ж консультативні повноваження вищезгаданих органів, що надають допомогу в процедурі відбору кандидатів в ідеалі мають набути вирішального значення у цьому процесі. Стосовно кількісного і якісного кадрового складу, вимоги до кандидатів передбачені законопроектом занадто вже завищені. І це ніби то добре, проте навряд чи знайдеться достатня кількість претендентів, що володіють всіма необхідними якостями. До того ж його кількісний склад у законопроекті не визначений - це питання вирішується на розсуд Державної судової адміністрації. Ряд цих та інших недоліків ускладнюють взагалі існування антикорупційного суду в реальності, принаймні суду, який би дійсно функціонально відповідав своїй назві. В певних аспектах проект спеціалізованої антикорупційної гілки судової системи є придатним для використання, проте, цих моментів вкрай мало.

Беручи до уваги зарубіжний досвід, а саме країни, де вже працюють антикорупційні суди, зокрема Словаччина, Норвегія, Філіппіни, Індонезія та ін., судді спеціалізованих антикорупційних судів у статусі прирівнюються до суддів загальної юрисдикції, аналогічного рівня та проходять подібні процедури відбору. За загальним правилом до юрисдикції спеціалізованих

антикорупційних судів безпосередньо входять не лише корупційні злочини, вони розглядають й інші тяжкі злочини (Хорватія) або ж справи про організовану злочинність (Болгарія). В окремих країнах юрисдикція антикорупційних судів поширюється лише на високопоставлених державних службовців (Філіппіни).

Проект Закону «Про Вищий антикорупційний суд» вимагає доопрацювання, а точніше - переопрацювання, а парламентарі відчують гостру необхідність підвищення рівня правосвідомості, бо ж Україна досі сподівається отримати ліки від хвороби, що в народі іменується корупцією.

Список використаних джерел:

1. Про Вищий антикорупційний суд : проект Закону України №7440 від 22.12.2017 р.
2. Касько В. Прийнятий Верховною Радою у першому читанні законопроект №7440 «Про Вищий антикорупційний суд» має як мінімум три істотних недоліки. URL: https://zik.ua/news/2018/03/10/kasko_nazvav_try_klyuchovi_problemy_u_stvo_renni_antikoruptsiynogo_sudu_1282087.
3. International Monetary Fund Ukraine: Letter of Intent. *Memorandum of Economic and Financial Policies*. Kyiv. March 2. 2017.

ПРОБЛЕМАТИКА ЗЛОЧИНІВ, ЩО ВЧИНЯЮТЬСЯ З ВИКОРИСТАННЯМ НАГОРОДНОЇ ЗБРОЇ

Третяк Марина Володимирівна

Науковий керівник: д-р. ю. наук, професор Шостко О.Ю.

Інститут прокуратури та кримінальної юстиції

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

Україна

Злочини, що спрямовані на завдання шкоди життю та здоров'ю людини, безумовно слід характеризувати як одні з найбільш небезпечних серед усіх різновидів злочинної діяльності. Таке твердження є закономірним з огляду на конституційне визнання та закріплення життя та здоров'я людини як найвищої соціальної цінності у державі. Проте, незважаючи на очевидний рівень загрози вказаних протиправних діянь, використання зброї (як вогнепальної, так і холодної) додатково посилюють небезпеку.

За даними Генеральної прокуратури [1], на території України кількість облікованих насильницьких злочинів, що вчинені з використанням зброї за 2017 рік становить 5060, із яких 3154 – із використанням вогнепальної зброї; 627 із використанням холодної зброї.

Шляхи отримання зброї у суб'єктів цих злочинів різноманітні: це може бути як використання зброї, здобутої законним шляхом (із отриманням відповідних дозволів та дотриманням процедури, установленної законом), так і використання зброї, отриманої незаконно (відповідні склади злочинів передбачені ст.ст. 263, 263-1 ККУ).

Видається важливим розглянути питання використання суб'єктами відповідних злочинів нагородної зброї. Адже за останні роки у державі значно зросла кількість осіб, які отримали заохочення у вигляді нагородження зброєю. Поряд із цим почала з'являтися інформація про вчинення злочинів із застосуванням нагородної зброї.

Наразі в Україні нагородження вогнепальною зброєю відбувається на підставі Закону України «Про дисциплінарний статут Збройних Сил України» [2].

Згідно з цим законом, нагородження вогнепальною зброєю може відбуватися у двох випадках.

По-перше, це відзнака «Іменна вогнепальна зброя», яка передбачена як один із видів державних нагород Законом України «Про державні нагороди України». Цією відзнакою має право нагороджувати лише Верховний головнокомандувач Збройних сил України, яким є Президент України. Указом Президента України від 29 квітня 1995 року № 341/95 «Про заснування відзнаки Президента України «Іменна вогнепальна зброя»» передбачено перелік осіб, які можуть отримати дану нагороду, зазначені підстави для нагородження, вимоги до поведінки зі зброєю, та конкретний вид нагородної зброї, яким є пістолет марки «Форт-12»[3].

По-друге, в Україні існують відомчі відзнаки «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя». Право на прийняття рішення про нагородження даними відзнаками має досить широке коло посадових осіб держави. До них належать Міністр внутрішніх справ України, Міністр оборони України, керівники інших центральних органів виконавчої влади, які мають у своєму підпорядкуванні військові формування, створені відповідно до законів України. У Законі України «Про дисциплінарний статут України» підстави для нагородження вогнепальною зброєю є загальними для обох випадків.

Решта питань щодо регламентування нагородження відомчими відзнаками вогнепальна зброя вирішуються підзаконними актами – наказами міністерств. Це, зокрема, наказ Міністерства оборони України від 23.10.2012 (у ред. від 19.01.2018) № 693 «Про затвердження Положення про відомчі заохочувальні відзнаки Міністерства оборони України «Вогнепальна зброя» і «Холодна зброя»», наказ Міністерства внутрішніх справ України від 30.11.2015 № 1521 «Про відомчу заохочувальну відзнаку Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя»», наказ Служби безпеки України від 25.01.2013 № 31 «Про установлення відомчої відзнаки Служби безпеки України «Вогнепальна зброя» та затвердження Положення про неї» та ін.

Саме в цьому і вбачається найголовніша проблема, яка сприяє латентності злочинної діяльності із застосуванням нагородної зброї, адже перелік осіб, які мають право отримати в нагороду відомчу відзнаку «вогнепальна зброя», не обмежується офіцерським складом військових формувань, охоплює цивільних осіб і є практично невичерпним. Наприклад, Положення про відомчу заохочувальну відзнаку Міністерства внутрішніх справ України «Вогнепальна зброя» зазначає, що відзнакою нагороджується дієздатна особа, яка має право на придбання, зберігання та використання вогнепальної зброї відповідно до вимог нормативно-правових актів [4].

Якщо питання державної нагороди «Іменна вогнепальна зброя» детально вписано у законодавстві, то нагородження відомчими відзнаками «Вогнепальна зброя» на сьогодні до кінця не врегульовано.

Ще однією не менш значущою проблемою в аспекті посилення латентності вказаних злочинів є той факт, що рішення про нагородження відомчою відзнакою «вогнепальна зброя» приймається одноосібно міністрами силових відомств. Тому громадськості невідома інформація про кількість та заслуги осіб, які отримують в користування вогнепальну зброю в такий спосіб.

Щодо списків осіб, які нагороджені Президентом України іменною вогнепальною зброєю, то ці дані відкриті для широкого загалу. За період з 1991 р. по 2016 р. президентами України було вручено 151 одиницю іменної вогнепальної зброї (15 – П.Порошенком, 22 – В. Януковичем, ще 104 – попередніми президентами)[5].

Якщо говорити про кількість відомчої вогнепальної зброї, виданої в Україні як нагорода, то офіційна інформація щодо цього приховується. Видання «Українські новини» навіть при наявності рішення Київського апеляційного адміністративного суду від 4 жовтня 2016 року не отримало відповіді від МВС на запит про надання списків осіб, які отримали нагородну вогнепальну зброю. Суд підкреслив, що нагорода вогнепальною зброєю – це завжди публічне вираження заохочення громадянина державою, і тому інформація про нагороджених осіб за своєю природою є публічною, доступ до неї не може бути обмежений [6].

Подібні спроби дізнатися в судовому порядку списки осіб, нагороджених різними відомствами вогнепальною зброєю, відбувалися і раніше, але офіційної інформації позивачі не отримали.

Наприклад, Громадська організація «Всеукраїнська ліга правників проти корупції» у січні 2017 року направила інформаційний запит до МВС щодо підстав нагородження начальника управління Державної міграційної служби в Харківській області двома одиницями вогнепальної зброї. Але у наданні такої інформації було відмовлено, розпорядник інформації аргументував свою позицію тим, що така інформація належить до категорії персональних даних. Такі дії були оскаржені до Представника Уповноваженого з прав людини, який звернувся до суду. Печерський районний суд м. Києва у постанові від 17 жовтня 2017 року також наголосив на тому, що нагородження вогнепальною зброєю це завжди публічний вияв заохочення громадянина державою. Тому інформація про нагородження особи за своєю природою є публічною і доступ до неї обмеженим бути не може. Та прийшов до висновку про наявність у діях посадової особи МВС складу адміністративного правопорушення у зв'язку з відмовою у наданні запитуваної інформації. Але провадження у справі було закрито через закінчення строків накладення адміністративного стягнення [7]. У зв'язку із таким результатом судового розгляду справи представник Омбудсмена зобов'язав МВС надати інформацію на запит у повному обсязі, встановивши строк виконання до 12 січня 2018 року. Інформації по суті запиту так і не було надано [8].

За підрахунками Української асоціації власників зброї, в Україні в обігу може бути до 50 тисяч одиниць вогнепальної зброї, отриманої як нагорода (за заявою голови Наглядової ради Української асоціації власників зброї Георгія Учайкіна в obozrevatel.com)[9]. У програмі телеканалу «1+1» «Наші

гроші» було оприлюднено інформацію про те, що після приходу на посаду міністра внутрішніх справ А. Авакова з лютого 2014 по серпень 2016 року МВС видало 1150 екземплярів нагородної зброї. Крім пістолетів, нагороджені отримували пістолети-кулемети та штурмові гвинтівки. Для порівняння: у період з 2010 по 2014 рік МВС нагородило лише 287 осіб. За рішенням Голови СБУ за 2015-2016 вручено 538 одиниць вогнепальної зброї, з яких 106 – цивільним особам [10].

З огляду на вищевикладене, можна стверджувати, що проблематика злочинів, які вчиняються за допомогою нагородної зброї виражається, у першу чергу, у недостатньо виписаному порядку нагородження зброєю, а також у розмитому окресленні кола відповідних суб'єктів, що можуть бути нагороджені. Негативним є також факт втаємничення відповідними органами переліку осіб, що отримали відомчі відзнаки «Вогнепальна зброя», а також підстав нагородження.

Вирішення цих проблем, вбачається, у першу чергу, у внесенні відповідних змін до законодавства, обмеженні кола осіб, що можуть отримувати такі нагороди, посиленні контролю за нагородження зброєю, а також у неухильному виконанні відповідних розпорядників законодавства України.

Варто зазначити, що відповідні кроки починають реалізовуватись. Зокрема, до Наказу СБУ «Про установлення відомчої відзнаки Служби безпеки України «Вогнепальна зброя» та затвердження Положення про неї» у редакції від 03.08.2018 року внесено правки, якими змінено перелік осіб, що можуть бути нагороджені. Вказаною редакцією положення «дієздатна особа, яка має право на придбання, зберігання та використання вогнепальної зброї відповідно до вимог нормативно-правових актів» замінено на більш вузьке коло осіб, а саме: співробітники - військовослужбовці Служби безпеки України, у тому числі звільнені з військової служби у відставку або в запас з правом носіння військової форми одягу, а також військовослужбовці інших військових формувань, утворених відповідно до законів України, громадяни, звільнені з військової служби у відставку або в запас з правом носіння військової форми одягу. Такі зміни, на нашу думку, є позитивними, а відповідна практика має застосовуватись і в інших відомчих органах.

Список використаних джерел:

1. Генеральна прокуратура України. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення по державі за грудень 2017 року. *Генеральна прокуратура України*. 2017. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&libid=100820&c=edit&_c=fo.
2. Про Дисциплінарний статут Збройних Сил України : Закон України // *Відомості Верховної Ради України* (ВВР) N 22-23, ст.197. 24. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/551-14>.
3. Про заснування відзнаки Президента України «Іменна вогнепальна зброя» : Указ Президента України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/341/95>.<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1569-15>.
4. Наказ Міністерства внутрішніх справ України яким затверджено Положення про відомчу заохочувальну відзнаку Міністерства внутрішніх

- справ України «Вогнепальна зброя» від 30.11.2015 № 1521. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1569-15>.
5. Хорольский О. Оружие от президента. Полный список владельцев именных пистолетов. Українські новини. URL: <https://ukranews.com/publication/1857-oruzhye-ot-prezydenta-polnyy-spysok-vladelcev-ymennykh-pystoletov>.
  6. Ухвала Київського апеляційного адміністративного суду за апеляційною скаргою Міністерства внутрішніх справ України на постанову Окружного адміністративного суду м. Києва від 11 травня 2016 року у справі за адміністративним позовом Товариства з обмеженою відповідальністю Інформаційне агентство «Українські новини». URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/61882445>.
  7. Постанова Печерського районного суду м. Києва у справі № 757/43208/17-п від 17 жовтня 2017 року. URL: http://reyestr.court.gov.ua/Review/70321583?fbclid=IwAR3pR_aGcEZ86vBSds3fo6rfN1l6DCmqT5FA7PLvtQ5ATcAp0uhD2_6_Efw.
  8. Всеукраїнська ліга правників проти корупції. Матеріал із facebook.com. Всеукраїнська ліга правників проти корупції.. URL: <https://www.facebook.com/nocorrupt.ukr/posts/2073788909303306>.
  9. Зброя на руках українців: лише офіційно - близько мільйона «стволів». obozrevatel.ua. 2018. URL: <https://www.obozrevatel.com/ukr/politics/zbroyna-rukah-ukraintsiv-lishe-ofitsijno-blizko-milijona-stvoliv.htm>.
  10. Аваков дарує штурмові гвинтівки під виглядом пістолетів. Наші гроші. 2016. URL: <http://nashigroshi.org/2016/09/06/avakov-daruje-shturnmovi-hvyntivky-pid-vyhlyadom-pistoletiv/>.

ПРОБЛЕМИ ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТИ В ГОСПОДАРСЬКІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

Гайдай-Горбач Марина Сергіївна

Науковий керівник: д-р. ю. наук, доцент, професор Голосніченко Д.І.

*Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
Україна*

Сучасний світ знаходиться на етапі життя, коли головну роль виконує інформація та економіка, яка будується на ній. В зв'язку з цим відбувся перехід від індустріальної складової економіки до інформаційно-цифрової. В визначенні цифрової економіки мається на увазі виробництво та продаж продуктів через мережі комп'ютерних технологій. Інформаційні технології розвиваються швидше, ніж адаптація регулювання держави до світової тенденції.

На сьогоднішній день активно зростає зацікавленість населення та компаній, які працюють і використовують дані цифрові кошти. Зокрема це пов'язано з різким темпом інфляції та масовими банкрутствами фінансових установ, що тягнуть за собою втрату громадянами своїх заощаджень.

Вкладення коштів в криптовалюту не видається таким ризикованим. Крім тих випадків, ризики яким створюють хакери, які завжди розвиваються з новими технологіями. Тому необхідно добре аналізувати, та приймати до уваги усі застереження щодо придбання віртуальних коштів.

Здебільшого причинами стримання в масовому користуванні крипто валютою, пов'язані з відсутністю інфраструктури для здійснення обміну криптовалюти в готівку. Але в інформаційно-технологічних сферах здійснення розрахунків криптовалютою є досить значним.

Саме тому є потреба в розробці нормативно-правових актів на прикладі інших країн, що вільно здійснюють обіг та розрахунки криптовалютою.

Використання віртуальної валюти для оплати послуг і товарів розширює можливості ведення бізнесу, дає можливість проводити розрахунки за послуги і товар, при існуванні єдиної і головної умови – наявності зв'язку Інтернет.

Існують господарські відносини, пов'язані із розрахунками та використанням віртуальних коштів в Україні, що потребують законодавчого врегулювання.

Зазначаю, що криптовалюта, це валюта з високим рівнем ліквідності, має портативні та подільні властивості, є еквівалентом, може бути засобом обміну та не має власної цінності.

Криптовалюта має такі ознаки, як: не має ознак матеріальності, має високий рівень ліквідності, може бути платіжним засобом, є подільною та портативною.

Криптовалюта повинна вважатися особливим видом валюти без емітенту.

Оскільки віртуальні кошти мають всі ознаки валюти, окрім наявності емітенту, є необхідність розробити окремий законопроект, що містив би:

- визначення криптовалюти як валюти;
- визначення криптовалюти як один з різновидів валюти без емітенту, з відповідним розширенням класифікації валют світу;
- встановлення головним регулятором відносин, які виникають в процесі обігу, розрахунків та використання віртуальної валюти, Національний банку України;
- встановлення ліцензування господарської діяльності, яка безпосередньо пов'язана із використанням та обігом криптовалюти;
- запровадження системи оподаткування видобутку майнерів на пільгових умовах.

Список використаних джерел:

1. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 1996. № 30. С. 141. 2.
2. Господарський кодекс України. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 18, № 19-20, № 21-22. Ст. 144.
3. Господарський процесуальний кодекс України: Закон України від 11.02.1992 р. № 1798-XII. *Відомості Верховної Ради*. 1992. №6. Ст. 56.
4. Про платіжні системи та переказ коштів в Україні : Закон України від 5 квітня 2001 року із змінами та доповненнями. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2346-14>.

5. Про валюту та валютні операції : Закон України від 21 червня 2018 року № 2473-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>

ПРОБЛЕМИ ВІДМЕЖУВАННЯ ХУЛІГАНСТВА ВІД СУМІЖНИХ СКЛАДІВ ЗЛОЧИНІВ

Чепіга Дар'я Олександрівна

Науковий керівник: канд. ю. наук, доцент Лахова О.В.
Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара
Україна

Достатньо великий обсяг нормативної бази в нашій державі обумовлений великою розгалуженістю суспільних відносин, що потребують законодавчого регулювання. Проте, у разі некоректного трактування чи правозастосування, може з'явитися сумнів у правильному використанні певної норми права з огляду на неоднomanітне використання окремих дефініцій.

Одним із прикладів може слугувати стаття 296 ККУ «Хуліганство». Важливо, щоб особи, котрі використовують кримінальне законодавство могли не тільки дати точне визначення ознак того чи іншого різновиду хуліганства, але й провести розмежування хуліганства від суміжних складів злочинів.

Бувають випадки, коли ознаки хуліганства у сукупності з мотивом і метою мають ознаки такого кримінально-караного хуліганства, що мають наслідком заподіяння значної шкоди здоров'ю, та навіть, вбивством потерпілого.

Родовим об'єктом хуліганства є суспільні відносини у сфері громадського порядку та моральності, вони є і основним безпосереднім об'єктом. Додатковим факультативним об'єктом виступає – здоров'я людини, власність фізичних та юридичних осіб. Але, постає питання, чи може бути у складі хуліганства безпосереднім об'єктом громадський порядок? Адже він є у складі будь яких суспільних відносин, що охороняються різними кодексами та законами України, тобто усюди, де може бути порушено нормальне функціонування суспільства. Кожен злочин у певній мірі зачіпає і громадський порядок, і інтереси будь-якої особи.

Об'єктивна сторона у даному виді злочину є зрозумілим елементом, що по більшій мірі виражається у формі активної свідомої поведінки особи. Але, судова практика показує, що даний вид протиправного діяння може бути і у вигляді бездіяльності (наприклад: невиконання вказівок представників влади, внутрішніх органів). Законодавчо адміністративне хуліганство (ст. 173 КУпАП) розмежували від кримінального хуліганства (ст. 296 ККУ). Основними критеріями розмежування хуліганства за ст. 296 ККУ від дрібного хуліганства за об'єктивною стороною цього діяння вважаємо наступні:

Так, згідно ст. 296 КК України, хуліганство може здійснюватись за допомогою засобу – зброї, яка може виступати і предметом цього злочину.

Також, при дослідженні об'єктивної сторони, якщо брати групове порушення громадського порядку, то воно передбачає матеріальний склад, а хуліганство за ст. 296 формальний склад.

Щодо визначення суспільної небезпечності хуліганства, маємо зазначити, що на рівень суспільної небезпеки цього злочину впливає оцінка характеру та ступеня небезпеки вчиненого діяння, способу та форми його вчинення.

Так, під грубим порушенням громадського порядку в науці кримінального права України розуміється юридичне визначення характеру і ступеня порушення громадського порядку, що розкриває кримінально-правовий зміст цього діяння. Це явна неповага (зневага) до усталених етичних, моральних, правових норм, традицій тощо. Грубе порушення супроводжується, як правило, заподіянням моральної, фізичної чи матеріальної шкоди особистим чи громадським інтересам шляхом знущання, мордування, катування, спричинення тілесних ушкоджень, зриву масового заходу, порушення нормальної діяльності установи, підприємства чи організації, транспорту тощо або загрозою реального застосування такого насильства, а також пошкодження чи знищення чужого майна.

Розглядаючи діяння, передбачене ст. 296 КК, М.Й. Коржанський [2] зазначав, що його можна визначити як зумовлене зовнішніми обставинами грубе порушення громадського спокою і громадської моральності, вчинене із хуліганських спонукань. В.О.Навроцький[3] зазначає, „Порушення громадського порядку можуть полягати в заподіянні шкоди здоров'ю особи, її честі й гідності, власності, іншим правоохоронюваним цінностям”.

Під способом хуліганства слід розуміти небезпечне насильство (фізичне і психічне), змістом якого є реальна і об'єктивна загроза законним інтересам невизначеного кола осіб. Конкретизуючи ознаки фізичного насильства при вчиненні хуліганства, під ними слід розуміти умисне нанесення потерпілим ударів, побоїв, які завдали фізичного болю, тілесних ушкоджень, або дії, що проявились у знищенні або пошкодженні майна або потягли за собою припинення певних робіт, надання послуг, порушили відпочинок та завдали інших негативних наслідків суспільного характеру.

Сутнісною ознакою об'єктивної сторони хуліганства нарівні із фізичним насильством є насильство психічне. Хуліганські дії проявляються в першу чергу у словесних (вербальних) інформаційних проявах, які будучи проявом активної злочинної мотивації викликають як у потерпілого, так і в інших осіб відчуття страху, небезпеки своїм інтересам та переростають у фізичне насильство.

Визнання тих чи інших дій винятково цинічними або особливо зухвалими провадиться на основі оцінок конкретних обставин у їх сукупності з урахуванням часу, місця та умов вчинення злочину.

Злочинні наслідки хуліганства є тим результатом активних дій інформаційного (психічного) та фізичного характеру насильства, які визначають об'єкт цього злочину – громадський спокій. При хуліганстві у переважній більшості злочинний наслідок має комплексний (складовий) характер, неспокій, страх є результатом заподіяння потерпілому (іншим особам невизначеного кола), як правило, фізичної шкоди різного виду (знищення, пошкодження, тимчасове заволодіння, як засіб залякування,

приниження честі і гідності). Саме всі ці прояви і є в кінцевому розумінні як шкідливі зміни в охоронюваному ст. 296 КК об'єкті – громадському спокою.

Особливе значення при кваліфікації хуліганства має причиновий зв'язок між діями особи, яка вчинила злочин і злочинними наслідками, встановлення якого є обов'язковим для кваліфікації зазначеного злочину.

Отже, хуліганство – це аморальний вчинок, який характеризується активними діями публічного характеру, змістом яких є двоєдиний спосіб – «особлива зухвалість» і «винятковий цинізм», притаманний лише цьому злочину, та злочинні наслідки кримінально-публічного характеру. Саме ці критерії є керівними при відмежування хуліганства за ст. 296 КК України від дрібного хуліганства (ст. 173 КУпАП).

Список використаних джерел:

1. Кримінальний	Кодекс	України.	URL:
http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14			
2. Коржанський М.І.	Об'єкт і предмет злочину.	Юридична академія МВС України. Д. : Піра ЛТД, 2005. 252 с.	
3. Навроцький В.О.	Основи кримінально-правової кваліфікації : навч. посібник. К. : Юрінком Інтер, 2006. 704 с.		

ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Паславська Андріана Андріївна, Федущко Соломія Степанівна
Національний університет «Львівська Політехніка»
 Україна

Актуальною проблемою сьогодення для України є формування досконалої системи безпеки в інформаційній сфері, а захист інформації є головним завданням держави. Особливого значення набуває проблема захисту інформаційного простору в умовах російсько-українського конфлікту. Адже досконалий захист інформаційних даних чинить опір інформаційним війнам та кіберзлочинності. Гарантування інформаційного суверенітету забезпечує функціонування України як суверенної та незалежної держави [1].

Сьогодні інформаційна безпека виконує одну з важливих ролей у забезпеченні важливих інтересів країни. Це пояснюється розвитком інформатизації та значним впливом інформаційної сфери на життя нашого суспільства.

Інформаційна безпека ґрунтується на широкому аналізі загроз, які виникають в інформаційній сфері, а також у створенні умов для передчасного запобігання їхньому виникненню [3].

Щоб уявити ситуацію, необхідно виділити наступні фактори, що впливають на інформаційну безпеку:

- відсталість України від розвинених країн шляхом розвитку інформатизації гуманітарної сфери, системи освіти, охорони здоров'я та соціальних послуг;
- поширення інформації, що становить державну або іншу таємницю;

- розголошення переробленої та хибної інформації в глобальному інформаційному просторі, що перешкоджає розвитку національних інтересів України;

- мовна проблема (лише 20% періодичних видань зареєстровані як україномовні);

- популярність іноземної теле-, радіо-, друкованої продукції;

Щоб вирішити вище зазначені проблеми, які є присутніми у інформаційній сфері, враховуючи процеси України щодо інформаційного простору в світі потрібно, реалізувати послідовну державну інформаційну політику, залучення значних коштів, а також деякі певні зміни у соціальні свідомості українців.

Інформаційна безпека становить значну частину національної безпеки, тому будь-які загрози інформаційній безпеці автоматично є загрозами національної безпеки, тому що вони чинять вплив не лише на державу, а і на кожную особистість [2].

Для досягнення високого рівня інформаційної безпеки необхідно, перш за все, вирішити такі завдання:

- розробляти ті ж вимоги, що регулюють безпеку засобів зв'язку та іншого електронного обладнання;

- надавати державним установам криптографічні матеріали та відповідну документацію;

- проводити безперервний аналіз стану справ з метою закриття каналу витоку інформації в державних структурах;

- докладати зусиль, щоб допомогти українській промисловості розвивати системи зв'язку, які забезпечують високий рівень безпеки.

Отже, за даними дослідженнями можна зробити висновок, що забезпечення інформаційної безпеки є актуальним питанням сьогодні і потребує поглибленого вивчення. Інформаційний простір України потерпає від зовнішніх негативних пропагандистських інформаційно-психологічних впливів та загроз через недостатній захист. Тому пріоритетними завданням органів державної влади та недержавних інститутів є захист інформаційного суверенітету, створення потужної та ефективної системи інформаційної безпеки України, розроблення дієвих стратегій і тактик для протидії загрозам.

Список використаних джерел:

1. Про основи національної безпеки: Закон України № 964-IV від 10.06.2003. *Урядовий кур'єр*. 2003. 30 лип.
2. Федущко С.С. Визначення показника стійкості віртуальної спільноти щодо інформаційних атак. *Науковий журнал «Безпека інформації»*. Київ, 2016. Т. 22, № 1 (2016). С. 84-87.
3. Федущко С.С. Інформаційні атаки на віртуальні спільноти: виявлення та протидія. *Сучасні наукові дослідження та розробки: теоретична цінність та практичні результати 2016*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (Братислава (Словаччина) 15-18 березня 2016 р. К. : ТОВ "НВП "Интерсервіс". 2016. Vol. 2. С. 141-143.

[illegible]

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

ЗБІРНИК НАУКОВИХ ПРАЦЬ

ЗА МАТЕРІАЛАМИ МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

**«ПІДСУМКИ РОЗВИТКУ
НАУКОВОЇ ДУМКИ: 2018»**

5 грудня 2018 року • Івано-Франківськ, Україна

ТОМ 2

Українською та російською мовами

Матеріали друкуються в авторській редакції

Організаційний комітет не завжди поділяє позицію авторів

За точність викладеного матеріалу відповідальність несуть автори

Підписано до друку 05.12.2018. Формат 60×84/16.

Папір офсетний. Гарнітура Arial. Цифровий друк.

Умовно-друк. арк. 6,86.

Віддруковано з готового оригінал-макета.

Контактна інформація організаційного комітету:

21037, Україна, м. Вінниця, вул. Зодчих, 18, офіс 81

ГО «Європейська наукова платформа»

Телефони: +38 098 1948380; +38 063 6241556

E-mail: info@ukrlogos.in.ua

www.ukrlogos.in.ua

Видавець друкованих матеріалів: Друкарня ФОП Гуляєва В.М
08700, Україна, м. Обухів, мкрн. Сосновий 2, офіс 2. E-mail: info@drukaryk.com
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи: ДК № 3909 від 02.11.2010 р.